

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

АРХІТЕКТУРНИЙ

(факультет)

ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА

(назва випускової кафедри)

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

на тему:

«Принципи і методи архітектурно-середовищної організації культурно-просвітницьких комплексів для молоді (на прикладі культурно-просвітницького центру в м. Бучі)»

Яцимон Анастасія Ігорівна

(прізвище, ім'я та по батькові здобувача повністю)

Київ 2025 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

АРХІТЕКТУРНИЙ
(факультет)

ДИЗАЙНУ АРХІТЕКТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА
(назва випускової кафедри)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

д. арх., проф. _____ В.О. Тімохін

“ ____ “ травня 2025 року

**ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
НА ЗДОБУТТЯ ОСВІТЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Принципи і методи архітектурно-середовищної організації культурно-просвітницьких комплексів для молоді (на прикладі культурно-просвітницького центру в м. Бучі)»
(назва)

Виконав _____ Яцимон Анастасія Ігорівна
(прізвище, ім'я та по батькові повністю)

_____ 191 – Архітектура та містобудування
(Спеціальність)

_____ «Дизайн архітектурного середовища»
(Освітньо-наукова програма)

Групи _____ ДАСм-23-6

Керівники: _____ Тімохін В.О.
(прізвище, ініціали)

_____ доктор архітектури, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ Третяк М.Е.
(прізвище, ініціали)

_____ кандидат архітектури, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Ідентичність підтверджую

Я, як здобувач вищої освіти КНУБА, розумію і підтримую політику закладу з академічної доброчесності. Я не надавав(-ла) і не одержував(-ла) недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Яцимон А.І.
(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Київ 2025 р.

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ**

Факультет: Архітектурний

Випускова кафедра: Дизайну архітектурного середовища

Освітній ступінь: Магістр

Спеціальність: 191 – Архітектура та містобудування

Освітньо-наукова програма: Дизайн архітектурного середовища

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету

д.т.н., проф. _____ О.В. Кащенко

„___” _____ 2025 року

**З А В Д А Н Н Я
ДО ВИКОНАННЯ ВИПУСКНОЇ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ
ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ МАГІСТРА**

Яцимон Анастасія Ігорівна

(прізвище, ім'я та по батькові студента)

1. Тема роботи

Принципи і методи архітектурно-середовищної організації культурно-просвітницьких комплексів для молоді (на прикладі культурно-просвітницького центру в м.Бучі)

затверджена наказом ректора КНУБА № 85/19/25 від «24» квітня 2025 року

2. Керівник

Тімохін Віктор Олександрович, доктор архітектури, професор

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Третяк Максим Едуардович, кандидат архітектури, доцент

(прізвище, ім'я та по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

3. Строк подання здобувачем роботи до захисту 19.05.2025 р.

4. Зміст пояснювальної записки за розділами:

Розділ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО СЕРЕДОВИЩНОЇ
ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ МОЛОДІ

(Назва розділу)

Розділ 2.

ЗАСОБИ АРХІТЕКТУРНО-СЕРЕДОВИЩНОГО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-
ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

(Назва розділу)

Розділ 3.

ПРОЄКТНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКОГО
КОМПЛЕКСУ ДЛЯ МОЛОДІ

(Назва розділу)

Розділ 4.

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

(Назва розділу)

5. Перелік графічного матеріалу (з точними назвами обов'язкових креслень):

Ситуаційна схема розташування об'єкта у місті _____

Генеральний план об'єкта проектування _____

Плани 1-го, 2-го, 3-го, 4-го, 5-го та 6-го поверхів
Фасади в осях
Розрізи 1-1 та 2-2
Перспективні зображення об'єкта проектування
План стелі інтер'єра навчального класу
План підлоги з розміщенням обладнання
Розгортки стін навчального класу
Перспективні зображення інтер'єру
 6. Календарний план виконання роботи:

Види робіт та їх зміст	Дата виконання
Розділ 1.	28.02.2025
Розділ 2.	28.03.2025
Розділ 3.	01.05.2025
Розділ 4. Цивільний захист	. .2025
Остаточне оформлення роботи	. .2025
Направлення роботи для перевірки на плагіат	. .2025
Попередній захист роботи на випусковій кафедрі	. .2025
Направлення роботи на рецензування	. .2025
Передача матеріалів роботи на кафедру	. .2025
Захист роботи	. .2025

7. Консультанти розділів кваліфікаційної випускної роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Перевірів	
		дата	підпис
Розділ 1	Тімохін В.О., док., арх., професор Третяк М.Е., кандидат, арх., доцент	28.02.2025	
Розділ 2	Тімохін В.О., док., арх., професор Третяк М.Е., кандидат, арх., доцент	28.03.2025	
Розділ 3	Тімохін В.О., док., арх., професор Третяк М.Е., кандидат, арх., доцент	01.05.2025	
Цивільний захист	Тімохін В.О., док., арх., професор Третяк М.Е., кандидат, арх., доцент	09.05.2025	

8. Дата видачі завдання 17.02.2025 р.

Зав. кафедри	_____	_____
	(підпис)	Тімохін В.О.
		(прізвище та ініціали)
Керівники	_____	_____
	(підпис)	Тімохін В.О.
		(прізвище та ініціали)
	_____	_____
	(підпис)	Третяк М.Е.
		(прізвище та ініціали)
Здобувач	_____	_____
	(підпис)	Яцимон А.І.
		(прізвище та ініціали)

РЕЗЮМЕ (SUMMARY) до кваліфікаційної випускної роботи здобувача:		Яцимон Анастасія Ігорівна Yatsymon Anastasiia	
ЗВО	Київський національний університет будівництва і архітектури		
Тема (українською та англійською)	Принципи і методи архітектурно-середовищної організації культурно-просвітницьких комплексів для молоді (на прикладі культурно-просвітницького центру в м.Бучі) Principles and methods of architectural and environmental organization of cultural and educational complexes for youth (using the example of a cultural and educational center in the city of Bucha)		
Освітній ступінь	Магістр		
Факультет	Архітектурний		
Випускова кафедра	Дизайну архітектурного середовища		
Спеціальність	191 «Архітектура та містобудування»		
Освітньо-наукова програма	Дизайн архітектурного середовища		
Керівники	Тімохін В.О., Третяк М.Е.		
Обсяг роботи:	<i>пояснювальна записка, стор.</i>	<i>розділів</i>	<i>креслень формату А1</i>
	143	4	15
Розділ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО СЕРЕДОВИЩНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ МОЛОДІ	Перший розділ магістерської присвячено теоретичному аналізу архітектурно-середовищного проектування культурно-просвітницьких комплексів для молоді, їх ролі в соціальній інтеграції, культурному розвитку та формуванні ідентичності. Вивчено принципи створення таких об'єктів, що поєднують екологічність, адаптивність та інклюзивність, з урахуванням викликів постконфліктних територій, зокрема міста Буча. Досліджено еволюцію українських молодіжних центрів від радянських споруд до сучасних гнучких просторів, а також міжнародні практики ревіталізації, екологічного дизайну та комунікативної платформи. Висновки підкреслюють значення цих комплексів як інструменту соціальних трансформацій і методологічну основу для їх проектування з урахуванням локальних і глобальних тенденцій.		
Розділ 2. ЗАСОБИ АРХІТЕКТУРНО- СЕРЕДОВИЩНОГО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ	Другий розділ магістерської присвячено архітектурно-середовищним засобам створення культурно-просвітницьких комплексів для молоді. Досліджено методологічні підходи (морфологічний, функціонально-просторовий, тектонічний, типологічний, контекстуальний, сценарний), адаптовані до сучасних викликів. Проаналізовано просторово-планувальні принципи – гнучке зонування, інклюзивність, озеленення, зони неформальної взаємодії – та еколого-технологічні рішення, включаючи енергоефективні системи й місцеві матеріали. Висновки розділу підкреслюють необхідні комплексного підходу до проектування, який створює аналітичну глибину з інноваційними стратегіями, створюючи архітектурне середовище, що відповідає сучасним соціокультурним та екологічним вимогам.		

<p><i>Розділ 3. ПРОЄКТНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТИЦЬКОГО КОМПЛЕКСУ ДЛЯ МОЛОДІ</i></p>	<p>Третій розділ магістерської присвячено розробці проектних підходів до створення культурно-просвітницького комплексу для молоді в м. Буча. На основі передпроектного аналізу містобудівних, соціальних, екологічних та інфраструктурних умов обґрунтовано вибір ділянки на вул. Вокзальна, 123. Запропоновано архітектурно-планувальну концепцію з радіальною структурою, яка створює двоповерхову громадську та шестиповерхову освітньо-адміністративну зони, забезпечуючи гнучке зонування, інсоляцію та інклюзивність. Конструктивна основа – каркасно-монолітна система – ускладнення адаптивності та довговічності конструкції. Внутрішній простір спроектовано з акцентом на екологічні матеріали, природне освітлення та трансформаційні елементи, зокрема модульні металеві перегородки. Результати розділу формують цільове рішення, що відповідає потребам молоді та контексту післявоєнного відновлення міста.</p>
<p><i>Розділ 4. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ</i></p>	<p>Четвертий розділ присвячено системі цивільного захисту культурно-просвітницького комплексу в м. Буча. Проведено аналіз містобудівних умов. Запроектовано сховище на 3000 осіб, що відповідає ДБН В.2.2-5:2023 і забезпечує безпеку в надзвичайних ситуаціях, у тому числі воєнного часу.</p>
<p><i>Висновки по роботі:</i></p>	<p>Загальні висновки узагальнюють результати дослідження, присвяченого розробці культурно-просвітницького комплексу для молоді в м. Буча. Робота по основі теоретичного аналізу архітектурно-середовищних принципів, практичного вивчення містобудівних і соціальних умов, а також проектну концепцію об'єкта на 3000 осіб із радіальною структурою, каркасно-монолітною системою та інклюзивними інтер'єрами. Окремо обґрунтовано систему цивільного захисту, включаючи сховище. Запропонована модель центру інтегрує функціональність, безпеку та соціальну значущість, сприяючи відновленню урбаністичного середовища та методології формування для створення молодіжних просторів в Україні.</p>

Ключові слова: культурно-просвітницький комплекс, інклюзивність, функціональність, архітектурно-середовищна організація, формування, засоби, підходи, методи, принципи.

Keywords: cultural and educational complex, inclusivity, functionality, architectural and environmental organization, formation, means, approaches, methods, principles.

Здобувач: _____
(підпис)

Яцимон А.І
(прізвище та ініціали)

Керівники: _____
(підпис)

Тімохін В.О.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

Третяк М.Е.
(прізвище та ініціали)

“19” травня 2025 р.

Anti-Plagiarism v-15.257

Максимальна подібність до одного документу

Словники перевірки: en_US, ru_RU, ua_UA **Помилки в документах:**

ID: Назва: Додано до БД: Автор: Керівник:	Документ		Сумарна подібність по Базі Даних	
	Символи	Лексеми	Символи	Лексеми

Відсоток плагіату не перевищує дозволону норму (30 %)

Відповідальний за перевірку _____ /Рябець Ю.С./

ЗМІСТ

ВСТУП	10
РОЗДІЛ I.....	15
ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО СЕРЕДОВИЩНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ МОЛОДІ.....	15
1.1. Концептуальні засади формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів	15
1.2. Вітчизняні тенденції та інноваційні рішення в проектуванні молодіжних культурних центрів	24
1.3. Світовий досвід архітектурно-просторової організації молодіжних комплексів.....	39
Висновки до розділу I.....	54
РОЗДІЛ II	56
ЗАСОБИ АРХІТЕКТУРНО-СЕРЕДОВИЩНОГО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ	56
2.1. Методологічні дослідження архітектурно-середовищних рішень культурно-просвітницьких комплексів	56
2.2. Просторово-планувальні принципи формування культурно- просвітницьких комплексів.....	66
2.3. Технологічні та екологічні прийоми проектування культурно- просвітницьких комплексів.....	73
Висновки до розділу II.....	84
РОЗДІЛ III	86
ПРОЄКТНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО- ПРОСВІТНИЦЬКОГО КОМПЛЕКСУ ДЛЯ МОЛОДІ.....	86
3.1. Передпроектний аналіз і містобудівні умови	86

3.2. Архітектурно-планувальна концепція і об'ємно-планувальні рішення..	107
3.3. Внутрішній простір, вирішення інтер'єрів та обладнання	114
Висновки до розділу III	117
РОЗДІЛ IV	119
ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ.....	119
4.1. Коротка характеристика району забудови.	120
4.2. Обґрунтування та прийняття рішень з питань цивільного захисту.....	124
4.3. Розрахунок заходів Цивільного захисту на об'єкті, що проектується. ...	127
Висновки до розділу IV	130
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	132
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	134
ДОДАТКИ.....	142

ВСТУП

Актуальність теми.

У сучасних умовах розвитку українського суспільства особливої актуальності набуває створення архітектурно-середовищних об'єктів, які сприяють формуванню культурної, освітньої та соціальної активності молодіжного середовища. Потреба в якісних громадських просторах для молоді обумовлена як загальними глобальними трендами урбаністичного розвитку, так і специфічними викликами, з якими стикається Україна на етапі соціально-економічного та культурного відновлення.

По-перше, на тлі урбаністичних трансформацій та відновлення українських міст, особливо актуальним є створення інтегрованих багатофункціональних середовищ для молоді. В сучасному місті культурно-просвітницький центр виконує не тільки функцію навчання чи дозвілля, але й стає осередком формування ідентичності, творчого розвитку, соціальної адаптації та громадської активності. Молодіжна аудиторія є одним із головних агентів змін у суспільстві, тому формування для неї сприятливого середовища напряду впливає на якість соціальних процесів і культурну динаміку міста [1, 9].

По-друге, новітні архітектурні тенденції вимагають переосмислення традиційних підходів до проектування громадських центрів. Простір має бути адаптивним, гнучким, технологічно інтегрованим і екологічно відповідальним. Тому створення сучасного культурно-просвітницького комплексу потребує використання принципів сталого розвитку, врахування новітніх інженерних рішень, інтеграції цифрових технологій та створення комфортного середовища для різних груп користувачів, у тому числі осіб з інвалідністю[19].

По-третє, на рівні архітектурно-середовищного проектування особливої ваги набуває врахування місцевого контексту: історичного, природного, соціального. Проектування культурно-просвітницького комплексу в місті Буча має виходити з особливостей міської структури, зеленого каркасу, демографічних характеристик та травматичного досвіду громади, яка пережила суттєві виклики останніх років. Архітектура у такому контексті має не тільки

забезпечувати функціональність, але й виступати інструментом відновлення соціальної тканини міста, платформою для інтеграції, самореалізації та культурної комунікації[44].

По-четверте, розвиток архітектурної науки і практики вимагає системного узагальнення методів і принципів формування середовищних об'єктів, орієнтованих на молодіжну аудиторію. Відсутність достатньої кількості опрацьованих науково-методичних підходів до проектування культурно-просвітницьких комплексів для молоді з урахуванням сучасних викликів створює необхідність поглибленого наукового дослідження цієї тематики[28].

По-п'яте, архітектурно-середовищне проектування повинно враховувати процеси глобалізації та локалізації водночас. Молодіжні комплекси мають бути відкритими до новітніх світових трендів (інтерактивність, мультимедійність, мобільність) і водночас відповідати специфічним локальним потребам та особливостям громади[61].

Таким чином, тема магістерської роботи — "Принципи і методи архітектурно-середовищної організації культурно-просвітницьких комплексів для молоді (на прикладі культурно-просвітницького центру для молоді в м. Буча)" — є актуальною як у теоретичному, так і в практичному аспектах. Вона сприяє розвитку наукових досліджень у галузі архітектурно-середовищного дизайну та пропонує конкретні рішення для актуальних задач урбаністики, культурної політики та соціальної інтеграції молоді в Україні.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами і темами.

Моя магістерська робота виконується у межах реалізації науково-дослідної роботи кафедри дизайну архітектурного середовища КНУБА за темою «Проблеми і методи відновлення і розвитку архітектурно-містобудівного середовища в Україні» (державний реєстраційний номер №0223U001926).

Таким чином, дослідження має безпосередній зв'язок із пріоритетними напрямами державної політики у сфері архітектури та містобудування, сприяє реалізації національних програм розвитку молодіжної інфраструктури та інтеграції сталих принципів в архітектурно-середовищне проектування.

Мета дослідження.

Основною метою магістерської роботи є визначення принципів і методів архітектурно-середовищної організації культурно-просвітницьких комплексів для молоді.

Завдання дослідження.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються такі основні завдання:

- проаналізувати наукові підходи до архітектурно-середовищного проектування громадських комплексів для молоді;
- визначити соціальні, культурні та функціональні потреби молодіжної аудиторії в сучасному міському середовищі;
- дослідити сучасні принципи просторово-планувальної організації культурно-просвітницьких об'єктів;
- систематизувати архітектурні методи аналізу та проектування середовища, застосовані у найкращих практиках вітчизняної та зарубіжної архітектури;
- розробити експериментальний проєкт культурно-просвітницького комплексу для молоді, що відповідає вимогам функціональності, гнучкості, екологічної сталості та інтерактивності.

Об'єкт дослідження.

Об'єктом дослідження культурно-просвітницькі комплекси для молоді.

Предмет дослідження.

Предметом дослідження є архітектурно-середовищна організація культурно-просвітницьких комплексів для молоді.

Методика дослідження.

Методика дослідження базується на комплексному використанні сучасних наукових і проєктних методів аналізу й моделювання архітектурного середовища. У процесі роботи були застосовані такі методи:

- морфологічний аналіз, що дозволив дослідити об'ємно-просторову структуру культурно-просвітницьких об'єктів та формувати власні рішення;

- функціонально-просторовий аналіз, орієнтований на визначення оптимальної організації функціональних блоків у середовищі комплексу;
- тектонічний аналіз, що сприяв обґрунтуванню конструктивної та матеріальної структури об'єкта;
- типологічний аналіз, використаний для виявлення ефективних типологічних моделей організації молодіжних центрів;
- контекстуальний аналіз, що дозволив врахувати особливості містобудівного, соціального і природного середовища м. Буча;
- сценарний метод, застосований для розробки моделей використання простору в залежності від змінних потреб і режимів роботи.

Наукова новизна отриманих результатів.

У магістерській роботі передбачається наступна наукова новизна:

- розширення теоретичних засад формування культурно-просвітницьких комплексів;
- аналіз досвіду проектування;
- виявлення засобів формування просвітницьких комплексів;
- визначення принципів формування просторово-планувальної організації;
- поглиблення технологічних та екологічних прийомів;
- удосконалення підходів до формування культурно-просвітницьких центрів;
- обґрунтування реалізації виявлених прийомів формування архітектурного середовища просвітницьких комплексів.

Практичне значення отриманих результатів.

Практична цінність дослідження полягає в тому, що сформульовані принципи, методи і проектні рішення можуть бути безпосередньо використані у процесі проектування нових об'єктів молодіжної культурно-просвітницької інфраструктури в малих і середніх містах України.

- розроблений експериментальний проект культурно-просвітницького комплексу для молоді може бути адаптована до різних умов містобудівного середовища, враховуючи локальні соціальні й культурні особливості.

- запропоновані принципи просторово-планувальної організації є універсальними і можуть бути застосовані при проектуванні як нових об'єктів, так і при реконструкції існуючих будівель під потреби молодіжної аудиторії.

- методичні підходи до інтеграції сталих екологічних технологій, цифрових інструментів та елементів інклюзивності можуть бути використані у практиці сучасного архітектурного середовищного дизайну.

Апробація результатів дослідження.

Основні результати магістерської роботи були апробовані у формі доповіді на студентських науково-практичних конференціях:

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ АРХІТЕКТУРНО СЕРЕДОВИЩНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ ДЛЯ МОЛОДІ

1.1. Концептуальні засади формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів

Питання формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів досліджувалося багатьма науковцями в працях різних галузей науки: архітектури, культурології, соціології, психології, екології та інженерії.

Дослідженню архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів сприяли монографії, підручники та статті таких науковців, як: Л.Г. Бачинська [1], І.Л. Кравченко [2], Н.В. Козлова [3, 4], В.І. Соченко [5], Г.В. Шевцова [6, 7], С.О. Беляєв, О.В. Беляєва [8], О.М. Величко [9], О.М. Глазунов [10], І.В. Іванов [11], К.Ю. Кириченко [12], Р.І. Моїсеєнко [13], Ю.К. Савчук [14], та інші.

У їхніх працях порушується питання значення архітектури та дизайну в сучасній структурі культурно-просвітницьких комплексів, їх нових форм, що виникли в процесі розвитку суспільства. Досліджуються сучасні тенденції в архітектурі та дизайні, а також нові функції, котрі має виконувати культурно-просвітницький простір в сучасному розумінні. Порушуються питання багатофункціональності, гнучкості, інклюзивності, технологічності та екологічності при проектуванні таких об'єктів[20, 56].

Озеленення та благоустрій територій культурно-просвітницьких комплексів розглядається з позиції комплексного аналізу структури різних типів озеленення, конкретних його складових, факторів, що на нього впливають, значення для екології міст та психологічного комфорту відвідувачів. Вирішення проблем покращення екологічного стану пропонується за рахунок використання

сучасних технологій та матеріалів, а також інтеграції з навколишнім середовищем.

У сучасних умовах формування архітектурного простору культурно-просвітницьких комплексів для молоді потребує ґрунтовного теоретичного осмислення, що базується на інтеграції просторових, соціокультурних та екологічних параметрів. Архітектурно-середовищна організація таких об'єктів виходить за межі утилітарного проектування й набуває значення як інструмент соціального впливу, платформа культурної взаємодії та середовище формування ідентичності молодого покоління. У зв'язку з цим, постає потреба у виявленні концептуальних засад, які б відображали актуальні тенденції архітектурної думки та відповідали динаміці трансформацій міського середовища.

Виклики, що постають перед архітектурою на межі глобальних і локальних змін, зокрема наслідки воєнних подій, цифрова трансформація суспільства, екологічна криза та зростаюча потреба у просторах для комунікації, змінюють уявлення про сутність архітектурного середовища. Формується нове архітектурне мислення, орієнтоване не лише на фізичну організацію простору, а й на змістову, емоційну та культурну його наповненість. Відтак культурно-просвітницький комплекс розглядається як живий соціальний організм, що формується в контексті часу, місця та потреб конкретної спільноти[47].

Метою цього пункту є виокремлення та аналіз ключових концепцій і підходів до формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів. Дослідження структурується навколо визначення теоретичної сутності самого поняття середовища, розгляду культурно-просвітницького комплексу як багатовимірного соціокультурного явища, аналізу новітніх концепцій архітектурного мислення, що трансформують уявлення про проектування, а також осмислення впливу глобальних і локальних чинників на архітектурну практику[50].

Таким чином, розуміння концептуальних засад створює підґрунтя для подальшої розробки архітектурних принципів і методів, адаптованих до умов сучасної України, зокрема на прикладі міста Буча як локального контексту, що

потребує відновлення, культурної реабілітації та створення простору нових сенсів для молодіжної спільноти.

Поняття архітектурно-середовищного простору є однією з ключових категорій сучасної архітектурної науки, що відображає ускладнення підходів до проектування середовищ, де простір розглядається не як абстрактне геометричне утворення, а як культурно та соціально значуща структура, наповнена функціональним, естетичним і психологічним змістом. У цьому контексті середовище постає не як фон для діяльності людини, а як активний чинник формування поведінки, сприйняття та взаємодії індивіда з просторово організованим оточенням[48, 51].

У вітчизняній та світовій архітектурній теорії архітектурне середовище визначається як організована система матеріальних, природних та соціальних компонентів, що формують умови для життєдіяльності людини. Такий підхід є синтезом архітектурного простору (у вузькому сенсі) з урбаністичними, ландшафтними та інформаційними параметрами, які набувають особливого значення у контексті культурно-просвітницьких комплексів. Тут середовище виконує не лише функцію фізичної оболонки, але й стає носієм смислів, каналом комунікації та засобом інтеграції індивіда в соціокультурне поле[48, 50].

Особливість архітектурно-середовищного простору полягає в його здатності не лише забезпечувати фізичну присутність користувача, але й формувати досвід перебування через світлотіньові сценарії, акустичні якості, тактильні матеріали, відкритість чи камерність конфігурації. У цьому сенсі архітектурне середовище виступає як багатовимірна конструкція, де взаємодіють об'єктивні (технічні, функціональні) та суб'єктивні (емоційні, психологічні) чинники. Сучасні дослідження у сфері нейроархітектури, екологічного дизайну та антропоцентричного проектування лише підтверджують необхідність проектування не просто "будівлі", а повноцінного простору, який впливає на людину у комплексний спосіб[58].

Важливо також зазначити, що архітектурно-середовищний простір сьогодні набуває ознак динамічної, відкритої системи. Він є адаптивним до змін

соціальних сценаріїв, технологічного розвитку та екологічних умов. Саме тому його проектування потребує урахування не тільки архітектурно-планувальних і конструктивних параметрів, а й таких характеристик, як гнучкість, інклюзивність, мультимодальність і здатність підтримувати індивідуальні та колективні практики користувачів[56, 59].

У культурно-просвітницьких комплексах, зокрема орієнтованих на молодь, архітектурно-середовищний простір виконує подвійну функцію — з одного боку, забезпечує базову інфраструктуру для освіти, культури, дозвілля, з іншого — слугує активним медіатором ідентичності, самовираження та соціальної взаємодії. Такий простір має бути не лише функціональним, а й смислово навантаженим, здатним резонувати з цінностями та очікуваннями молодіжної спільноти. Він не диктує сценарій поведінки, а навпаки — створює умови для вибору, самостійного руху, відкритої взаємодії та творчого включення у спільну діяльність.

Таким чином, архітектурно-середовищний простір є не стільки конструктивною або інженерною категорією, скільки складною культурною формою, що вимагає цілісного, міждисциплінарного підходу в процесі проектування. Його формування — це не лише архітектурне завдання, а й акт соціального мислення, що поєднує просторову логіку з гуманітарним змістом, технічну доцільність із ціннісним навантаженням, а архітектурну форму — з досвідом її проживання[.

Культурно-просвітницький комплекс слід розглядати не лише як функціонально-архітектурну одиницю, що забезпечує надання освітніх та культурних послуг, а передусім як соціокультурне явище, сформоване на перетині суспільних потреб, ідентичностей та просторових практик. У цьому розумінні він виступає не тільки фізичним простором для реалізації програм культурного розвитку, а й інституцією, що здатна продукувати і транслювати цінності, формувати соціальний капітал, бути середовищем для включення та самореалізації[11].

Соціокультурна роль таких об'єктів особливо актуалізується в умовах суспільних змін, коли постає запит на переосмислення механізмів комунікації між владою, громадою та молоддю. У цьому контексті культурно-просвітницький центр виступає ареною відкритого діалогу, де взаємодіють формальні та неформальні моделі освіти, традиції та інновації, індивідуальні потреби та колективні ініціативи. Його архітектурна структура не може бути нейтральною: вона або сприяє таким процесам, або блокує їх через просторові обмеження чи закритість[47].

Комплекс у соціокультурному сенсі є також індикатором рівня демократизації міського простору. Той факт, що він орієнтований на молодіжну аудиторію, вимагає особливої уваги до принципів відкритості, гнучкості, участі та емоційної включеності. Молодь як соціальна група не лише має специфічні культурні запити, а й здатна активно трансформувати середовище під власні потреби, що передбачає створення просторів, відкритих до сценарної модифікації, неформального перебування та самоорганізації[62, 64].

На відміну від традиційних культурних установ — бібліотек, музеїв чи палаців культури, — сучасний культурно-просвітницький центр орієнтується на багатофункціональність, мережеву взаємодію та гібридність форматів. Тут відбувається поєднання мистецтва, технологій, освіти, креативної економіки та урбаністики в одному фізичному середовищі. Архітектурно-просторове рішення повинно відповідати цим запитам, пропонуючи інфраструктуру, яка не лише обслуговує програми, а й створює умови для їх постійного оновлення та еволюції.

Особливого значення культурно-просвітницький комплекс набуває у постконфліктних територіях, як-от місто Буча, що пережило гострі соціальні травми. У таких умовах архітектура комплексу виходить за межі суто функціонального — вона перетворюється на інструмент реабілітації, символ відновлення, маркер довіри до майбутнього. Завдяки поєднанню відкритих публічних просторів, середовищної інклюзії, інноваційних форматів взаємодії та

локальної ідентичності комплекс здатен відігравати ключову роль у зміцненні соціальної тканини громади[63-64].

Таким чином, культурно-просвітницький комплекс як соціокультурне явище — це багатовимірна структура, що поєднує фізичний простір із соціальним процесом. Його ефективність визначається не лише архітектурно-технічними параметрами, а й здатністю генерувати та підтримувати культурну динаміку, формувати нові практики спільного життя і бути каталізатором позитивних змін у середовищі, де формується сучасна українська молодь.

Сучасне архітектурне мислення, особливо у контексті проектування культурно-просвітницьких комплексів, поступово відходить від формально-естетичних моделей у бік інтегративного, міждисциплінарного підходу. Архітектура більше не сприймається лише як побудова форми — вона набуває статусу медіатора між соціальними, екологічними, культурними та технологічними чинниками. Формування середовища розглядається крізь призму досвіду користувача, просторових наративів і взаємодій, що виникають у публічному просторі[71].

Однією з ключових концепцій, що впливає на проектування середовища, є середовищна чутливість. Вона передбачає врахування особливостей контексту — як природного, так і соціального. Середовищно чутливий підхід орієнтується на максимальну відповідність архітектурного рішення ландшафтній топографії, історичній пам'яті місця, демографічному складу населення, навіть на мікрорівні — звичкам громади, маршрутам пересування, локальним ритуалам. У культурно-просвітницькому комплексі це означає створення простору, який природно інтегрується в міську тканину, не руйнуючи її, а навпаки — посилюючи соціальні зв'язки.

Іншою ваговою концепцією є архітектура взаємодії — напрям, у якому середовище проектується як простір для дій, участі, сценаріїв спільного життя. Замість пасивного споживання функцій користувачеві пропонується бути активним учасником трансформації простору. У випадку з молодіжними культурними центрами це виявляється у відкритих студіях, трансформованих

залах, платформах для самостійної організації подій. Архітектура втрачає жорсткість і набуває гнучкості, стає процесом, а не продуктом[68].

Третя важлива парадигма — екологічне мислення, яке виходить за межі “зеленого дизайну” і стає філософією сталого співіснування. Йдеться не лише про матеріали чи енергоефективність, а про спосіб мислення, де архітектура формує відповідальне ставлення до навколишнього середовища. Середовище проєктується як частина екосистеми: простір дихає, реагує на клімат, очищує повітря, вбирає шум, стимулює біорізноманіття. Культурно-просвітницькі комплекси в такому ключі — це не просто місця культурного споживання, а платформи екологічної освіти й залучення.

Також варто відзначити досвідоцентризм як концептуальну оптику сучасного проєктування. Архітектура орієнтована на тілесність, емоцію, пам'ять. Простори створюються з урахуванням того, як вони сприймаються зсередини: через запах, звук, температуру, дотик. У молодіжному середовищі особливого значення набувають простори неформальної взаємодії, де середовище сприяє комфорту, довірі, відкритості — те, що неможливо виміряти формальними параметрами, але суттєво впливає на якість перебування[9].

У контексті теми дослідження всі ці концепції формують нову рамку для архітектурно-середовищного мислення: не як проєктування будівлі, а як формування сенсоносного середовища для самореалізації, комунікації та культурного розвитку молоді. У цьому підході архітектура стає мовою, якою суспільство говорить саме із собою, а кожен архітектурний жест — не лише просторовим, а й соціальним висловлюванням[54].

Сучасна архітектура функціонує в умовах високої турбулентності, де глобальні та локальні виклики безпосередньо впливають на зміст, форму і методи проєктування архітектурного середовища. Архітектор більше не є лише творцем об'єктів, а виступає активним учасником соціального, екологічного та культурного процесів. У цій системі координат культурно-просвітницькі комплекси для молоді набувають особливої ваги як простори, що мають

реагувати на зміну світового порядку, локальні трансформації та суспільні очікування.

Одним із головних глобальних викликів є кліматична криза, що змушує архітектурну практику переосмислювати свої засади у бік сталого розвитку. Необхідність енергоефективності, зменшення вуглецевого сліду, адаптації до екстремальних погодних умов визначає нові принципи формування середовища. Проекти більше не можуть ігнорувати екологічну відповідальність: використання відновлюваних джерел енергії, біокліматичне зонування, екологічні матеріали, інтеграція природних елементів — усе це стає не вибором, а нормою. Культурно-просвітницький простір, у свою чергу, має не лише бути екологічно нейтральним, а й сприяти формуванню екологічної свідомості у молоді[46].

Другим глобальним чинником є цифрова трансформація, що змінює саму природу архітектурного простору. Інтеграція цифрових технологій (AR/VR, IoT, хмарні сервіси) розширює функціональні можливості об'єктів і дозволяє створювати динамічні, адаптивні середовища. В архітектурі культурно-просвітницьких закладів це означає впровадження гібридного навчання, віртуальних експозицій, цифрової взаємодії та мультимедійної комунікації, що відповідає способу сприйняття інформації молодим поколінням.

На локальному рівні одним із найгостріших викликів для української архітектури стали наслідки війни — фізичні руйнування, порушення соціальної тканини, травматичний досвід громад. У таких умовах архітектурне середовище має виконувати не лише утилітарну, а й терапевтичну функцію — відновлювати довіру, сприяти комунікації, забезпечувати безпеку та психологічний комфорт. Особливої значущості набуває проектування у малих містах, як-от Буча, що зазнали серйозних потрясінь. Тут архітектура має нести місію відновлення: культурно-просвітницький комплекс повинен стати не лише простором знань і творчості, а й символом нової фази життя громади[11].

Варто також зазначити вплив демографічних і соціальних змін. Зростання ролі молоді у суспільному житті вимагає переосмислення традиційної моделі

архітектури як ієрархічного простору. Молодь потребує відкритих, гнучких, інклюзивних і неформальних середовищ. Простори мають бути не нав'язаними зверху, а сформованими спільно з користувачами. Це визначає нові підходи — партисипативне проектування, акцент на культурну ідентичність, сенсотворчість у просторі.

Таким чином, архітектура XXI століття — це не лише реакція на запити часу, а й форма діалогу з цими викликами. Культурно-просвітницький комплекс для молоді постає як інструмент адаптації, опору, трансформації й розвитку. Його архітектурно-середовищна організація має ґрунтуватися на глибокому аналізі глобального контексту і тонкому відчутті місцевої динаміки. Тільки за таких умов архітектура здатна бути не просто відповіддю на потреби, а їхнім випередженням і формуванням[49].

Узагальнення теоретичних підходів до формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів для молоді дозволяє окреслити багатовекторну природу цього явища, яке поєднує у собі фізичну, соціальну, культурну та технологічну складові. Аналіз наукових джерел засвідчив, що поняття середовища в архітектурі трансформується від традиційного уявлення про матеріальний простір до складної системи взаємодії людини, об'єкта і контексту. Архітектурно-середовищний простір постає як форма взаємодії, що організовується не лише з урахуванням функціонально-просторової логіки, але й через соціальні, комунікаційні та ідентифікаційні процеси[52].

Культурно-просвітницький комплекс, розглянутий як соціокультурне явище, виявляється багатофункціональним і динамічним утворенням, яке повинно відповідати на потреби молодіжної спільноти у знаннях, самореалізації, спілкуванні та емоційному включенні до соціального життя. Це зумовлює потребу в формуванні відкритого, інклюзивного і адаптивного середовища, яке сприятиме розвитку молоді як активного суб'єкта культурного і соціального простору міста.

Розгляд сучасних концепцій архітектурного мислення, зокрема середовищного, біофільного, інклюзивного та адаптивного підходів, виявив їхню здатність формувати не тільки форму, але й ціннісну основу архітектури. У цьому контексті архітектура перестає бути виключно естетичною або інженерною дисципліною, натомість перетворюється на інструмент формування культурного нарративу, змістовного простору та соціальної відповідальності[39].

Окрема увага була зосереджена на впливі глобальних і локальних викликів, зокрема соціальних криз, збройних конфліктів, кліматичних змін та цифрової трансформації. Ці фактори вимагають переосмислення підходів до архітектурного проектування, акцентуючи на адаптивності, стійкості, гуманістичності та контекстуальній вкоріненості архітектурних рішень. Особливої ваги набуває усвідомлення значущості локального контексту — історичного, демографічного, емоційного, що стає основою для формування автентичних архітектурних середовищ, які здатні відповідати на глибинні потреби громади.

Таким чином, концептуальні засади формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів мають спиратися на системну інтеграцію архітектурної теорії, соціокультурної аналітики та стратегій сталого розвитку. Саме така комплексна основа дозволяє створювати середовища, які не лише виконують функціональні завдання, але й сприяють відновленню соціального капіталу, формуванню ідентичності та сталому розвитку міського середовища в умовах сучасних викликів.

1.2. Вітчизняні тенденції та інноваційні рішення в проектуванні молодіжних культурних центрів

Сучасні молодіжні культурно-просвітницькі центри в Україні є важливими осередками розвитку особистості, творчості та громадянської активності молоді.

Їхнє проектування базується на вітчизняних традиціях та світових тенденціях, враховуючи потреби та інтереси молодого покоління.

Зразком архітектурного модернізму пізньорадянської доби виступає Київський палац дітей та юнацтва (рис.1.2.1), зведений у 1962–1965 роках. Споруда є візуально стриманою, однак функціонально продуманою, із чіткою модульною організацією простору, що забезпечує ефективне зонування приміщень (рис.1.2.2). Триповерхова структура площею понад 12 тис. м² вирізняється характерними для модернізму рисами: великоформатним застосуванням скління, прямолінійністю фасадів та відмовою від декоративного надміру[69].

Рис. 1.2.1 Київський палац дітей та юнацтва, Київ, Україна,
А.М. Мілецький та Е.А. Більський, 1965 рік [72].

Особливу мистецьку цінність мають мозаїчні композиції авторства Володимира Мельниченка та Ади Рибачук. Їхній мистецький жест інтерпретує концепції дитинства, науки та мистецтва через образну мову монументального мистецтва, інтегрованого у фасади й інтер'єрні поверхні. У такий спосіб архітектура виступає синтезом пластичних мистецтв і формує у відвідувачів емоційно насичене середовище[53].

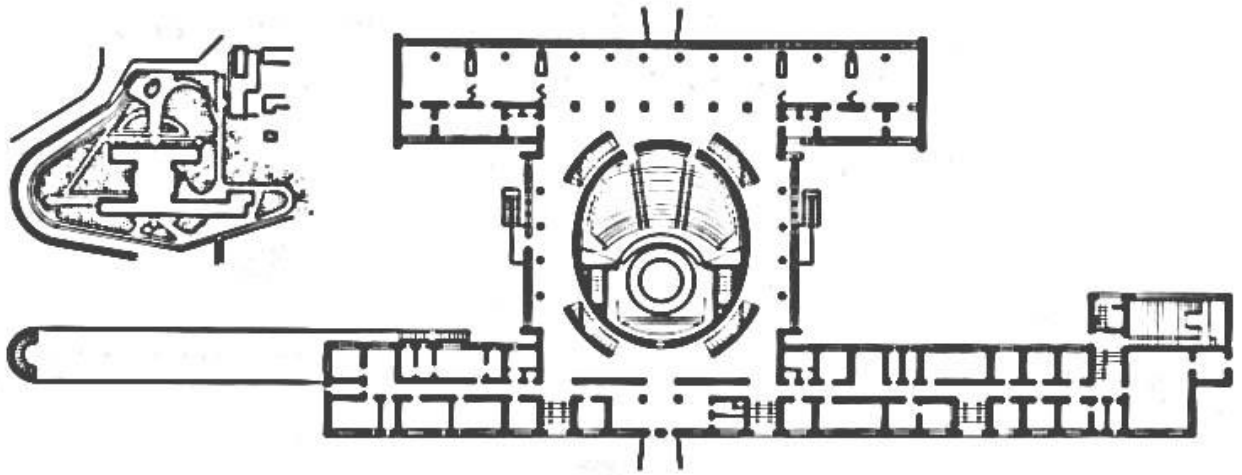

Рис. 1.2.2 Планування, Київський палац дітей та юнацтва, Київ, Україна, А.М. Мілецький та Е.А. Більський, 1965 рік [72].

Палац дітей та юнацтва в Дніпрі (рис.1.2.3) – це багатопрофільний позашкільний навчальний заклад, який об'єднує майже 2000 тисячі вихованців віком від 3 до 21 року. Він був заснований у 1938 році як Палац піонерів і жовтенят, а в 1990 році отримав сучасну назву[70].

Зканами конструктивізму, дніпровський Палац дітей та юнацтва (рис.1.2.4) демонструє архітектурну типологію, орієнтовану на функціональність та просторову логіку. Об'єкт складається з головної будівлі та спортивного блоку, що організовані у прямокутний периметр площею приблизно 10 400 м².

Конструктивне ядро утворюють несучі стіни з цегли, збірні залізобетонні перекриття та металевий каркас. Особливої уваги заслуговує застосування методу гідропідсіпки при влаштуванні фундаменту — прогресивної інженерної технології для свого часу. Зовнішній вигляд будівлі мінімалістичний, але водночас динамічний завдяки ритміці віконних прорізів та горизонтальних ліній карнизів[60].

Рис. 1.2.3 Палац дітей та юнацтва в Дніпрі, Дніпро, Україна,
Є.В. Амосов, 1938 рік [73].

Палац дітей та юнацтва в Дніпрі є значною пам'яткою архітектури конструктивізму в Україні. Він є важливим культурним центром міста і продовжує виконувати свою функцію і сьогодні.

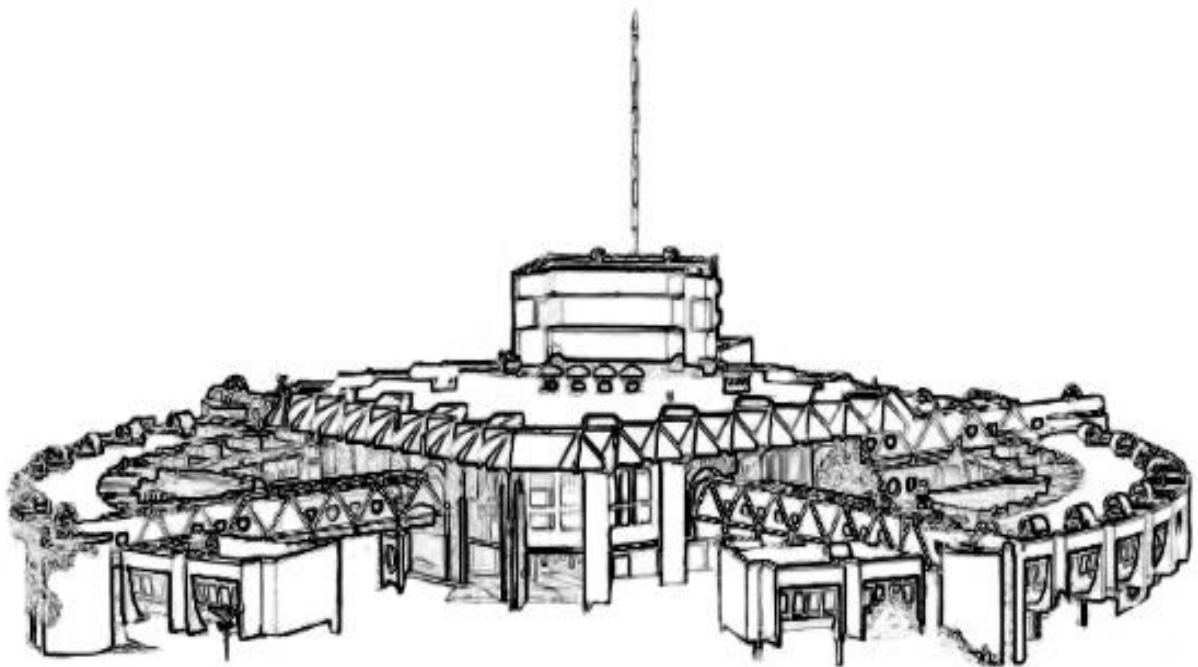

Рис. 1.2.4 Смеха, Палацу дітей та юнацтва в Дніпрі, Дніпро, Україна,
Є.В. Амосов, 1938 рік [73].

Архітектурна мова Центру творчості дітей та юнацтва Галичини (рис.1.2.5) у Львові поєднує риси міжвоєнного функціоналізму з подальшими радянськими

реконструктивними нашаруваннями. Споруджений у 1939 році як обласний палац піонерів, він зберіг у своїй об'ємно-просторовій структурі елементи модерністської симетрії (рис.1.2.6) та раціонального планування[43].

Рис. 1.2.5 Центр творчості дітей та юнацтва Галичини, Львів, Україна, М. Вендзилович, 1939 рік [74].

Цегляно-бетонна конструкція будівлі та 10-метровий фундамент свідчать про високу інженерну продуманість та адаптацію до львівського ландшафту.

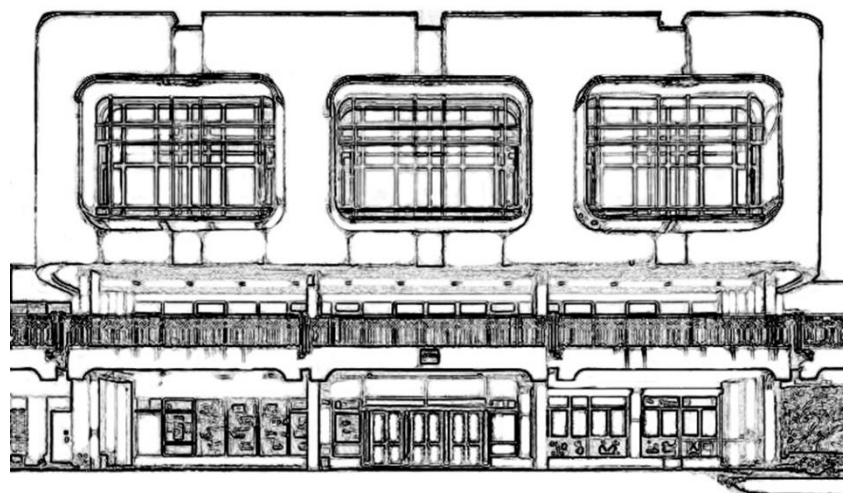

Рис. 1.2.6 Схема елемента фасаду, Центр творчості дітей та юнацтва Галичини, Львів, Україна, М. Вендзилович, 1939 рік [74].

У структурі інтер'єрів зберігся поділ на функціональні блоки: актова зала, навчальні кабінети, простори для мистецької та технічної діяльності. Центр

відіграє важливу роль як культурно-освітній осередок, що зберігає континуїтет поколінь та транслює локальну ідентичність через просвітницькі програми[32].

Палац дитячої та юнацької творчості «ПАДІЮН» (рис.1.2.7) в Ужгороді вважається одним із найбільших та найфункціональніших у країні. Архітектура об'єкта (рис.1.2.8) відображає ідеї просторової відкритості, інтеграції природного середовища в освітній простір та багаторівневої організації внутрішніх комунікацій.

Рис. 1.2.7 «ПАДІЮН», Ужгород, Україна, П.П. Гайович 1946 рік [75].

Споруда вміщує концертну залу, виставкові простори, аудиторії, студії, майстерні, а також відкриті спортивні майданчики. Композиційно будівля підпорядкована ідеї доступності та мобільності: секції з'єднані спільним вестибюлем із можливістю трансформації. ПАДІЮН відіграє роль культурного ядра Закарпаття, де поєднуються традиційні та інноваційні підходи до освіти[46].

Важливою частиною діяльності є організація фестивалів, конкурсів та культурних заходів, які сприяють соціальній інтеграції молоді та популяризації української культури. ПАДІЮН прогресує ключову роль у розвитку творчого потенціалу дітей, формуванні їхніх лідерських якостей і всебічному вихованні, створюючи значний внесок у культурно-освітнє середовище Закарпаття.

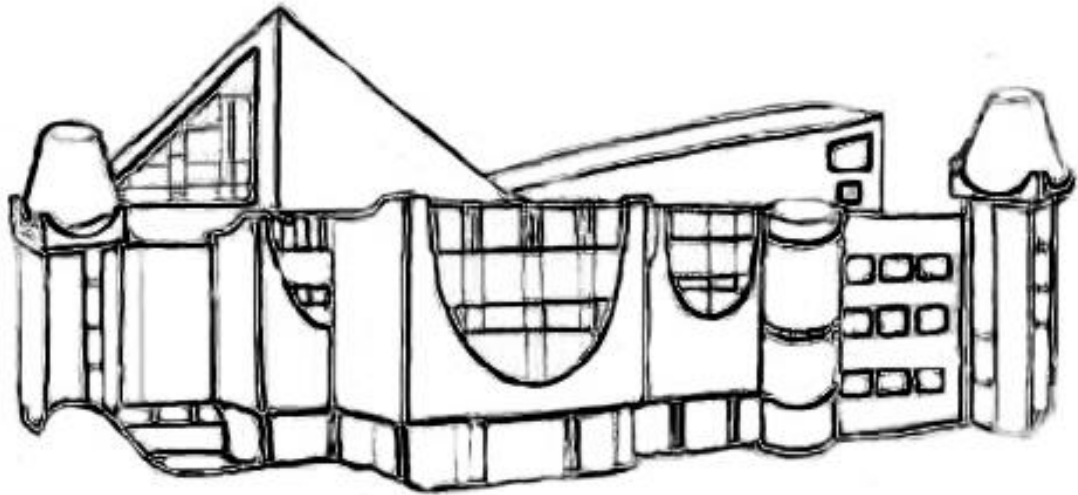

Рис. 1.2.8 Схема, «ПАДЮН», Ужгород, Україна, П.П. Гайович 1946 рік [75].

Палац дитячої та юнацької творчості Солом'янського району (рис.1.2.9) – це сучасний освітньо-культурний заклад у Києві, який забезпечує умови для творчого, інтелектуального та фізичного розвитку дітей і молоді. Розташований у Солом'янському районі, він є місцем осередку позашкільної освіти та дозвілля, де функціонують численні гуртки, студії та секції, що охоплюють різні напрями діяльності, зокрема мистецтво, науку, спорт та технічну творчість[29].

Рис. 1.2.9 Палац дитячої та юнацької творчості,
Київ, Україна, 1965 рік [76].

Цей заклад є сучасним прикладом функціонально інтегрованої освітньої інфраструктури (рис.1.2.10) в умовах великого міста. Архітектурне планування

комплексу забезпечує інклюзивний доступ та різноплановість активностей. Велика кількість спеціалізованих приміщень — від студій до спортивних залів — свідчить про орієнтацію на міждисциплінарну та інтегративну модель навчання[34].

Особливістю є відкриті простори та гнучка архітектура, що дозволяє оперативно перебудовувати функціональні зони відповідно до змін потреб громади.

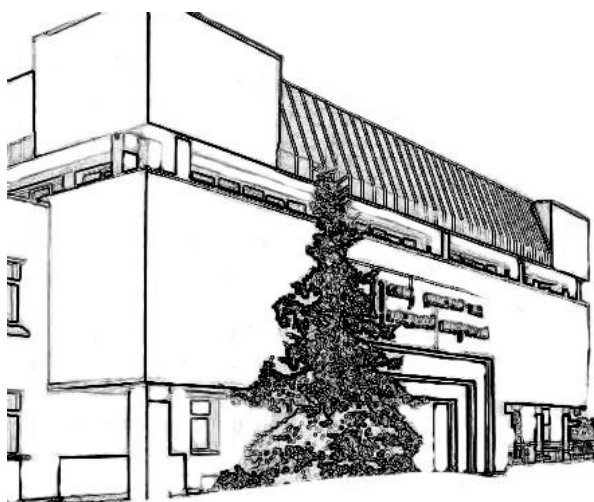

Рис. 1.2.10 Схема елементу фасаду, Палац дитячої та юнацької творчості, Київ, Україна, 1965 рік [76].

Архітектура сучасної будівлі Палацу, що розмістився на місці колишнього палацу піонерів 1935 року, відображає еволюцію від традиційної класицистичної стилістики (рис.1.2.11) до поєднання модернізму та елементів постмодерну. Заклад інтегрує різні архітектурні стилі (рис.1.2.12), формуючи комфортне і привабливе середовище для дітей різного віку.

Планувальна структура є багатофункціональною: простора концертна зала, кабінети для занять, лабораторії та майстерні створюють гнучке середовище для творчості. Архітектура палацу апелює до гуманістичних цінностей, спрямованих на розвиток індивідуальності, що втілено в інтер'єрах із природним освітленням та відкритих комунікаціях між блоками[24].

Архітектура Вінницького міського палацу дітей та юнацтва імені Лялі Ратушної (рис.1.2.12) створює сприятливі умови для розвитку творчості та навчання дітей.

Рис. 1.2.11 Вінницький міський палац дітей та юнацтва ім. Лялі Ратушної, Вінниця, Україна, М.З. Гуревич, 1969 рік [77].

Архітектура установи дозволяє легко адаптувати її внутрішні простори до освітніх потреб. Класичні аудиторії, студії мистецтв та технічні лабораторії разом із зеленою навколишньою територією формують сприятливе середовище для всебічного розвитку особистості[41].

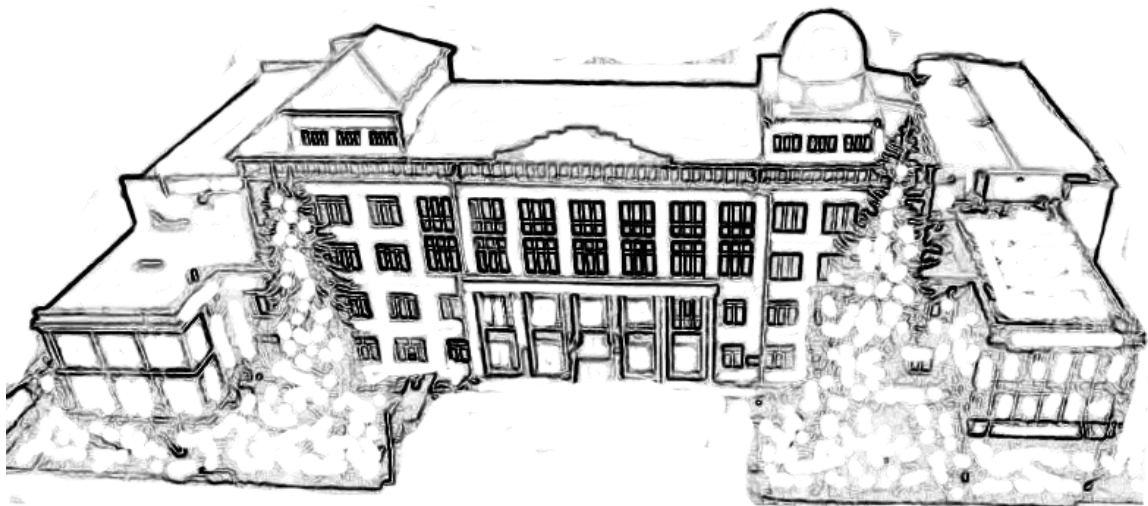

Рис. 1.2.12 Схема, Вінницький міський палац дітей та юнацтва ім. Лялі Ратушної, Вінниця, Україна, М.З. Гуревич, 1969 рік [77].

Палац дитячої та юнацької творчості «Біла Акація» (рис.1.2.13), збудований у 1983 році в місті Одеса, становить особливий інтерес як взірець пізньорадянської архітектури освітньо-культурного призначення. Його

архітектурна типологія відображає завершальний етап розвитку радянської концепції «Палацу піонерів» як інструменту соціального формування нового покоління у межах ідеологічної парадигми держави[36].

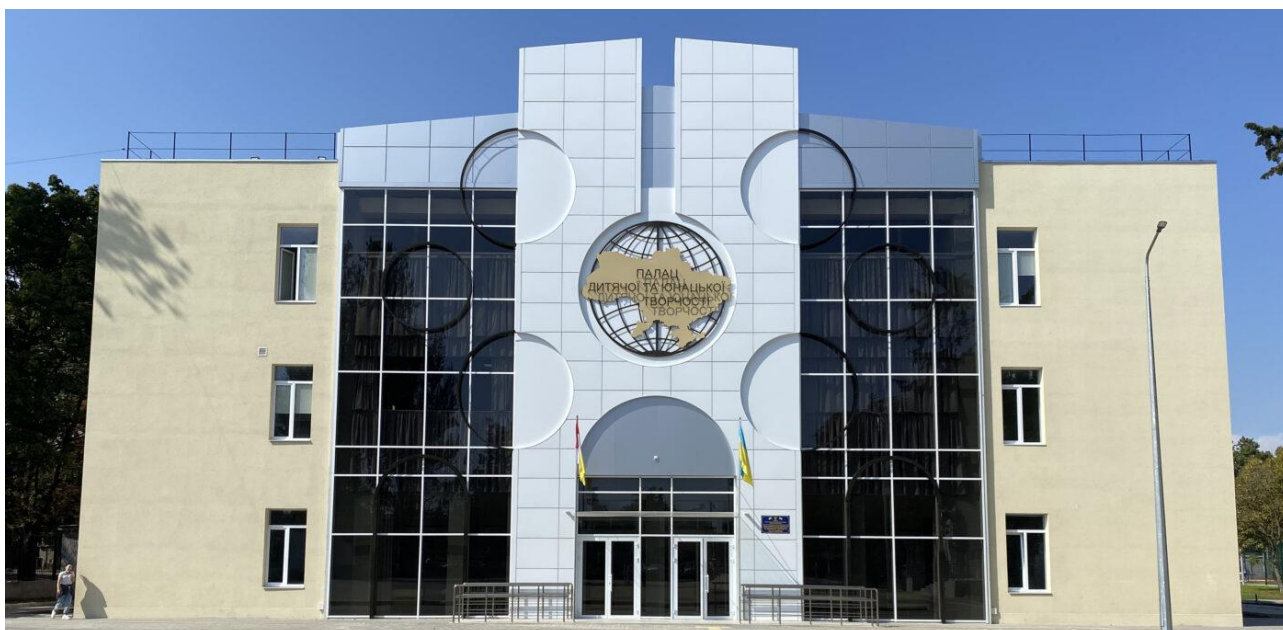

Рис. 1.2.13 Одеський палац дтячої та юнацької творчості «БІЛА АКАЦІЯ», Одеса, Україна, 1983 рік [78].

Фасади будівлі вирізняються лаконізмом та модерністською строгою композицією, що базується на чергуванні глухих площин і панорамного скління (ри.1.2.14). У застосуванні конструктивно-оздоблювальних матеріалів простежується раціоналістичний підхід: великогабаритні залізобетонні панелі, характерні для епохи, поєднані з легкими навісними елементами, які формують вертикальний ритм на головному фасаді. Будівля позбавлена надмірної декоративності, натомість її архітектоніка розкриває у планувальній логіці багаторівневого простору головного вестибюля та просторих рекреаційних зон.

Важливою особливістю Палацу є його багатофункціональне наповнення, яке передбачало створення кількох спеціалізованих просторів для гурткової, мистецької, спортивної та технічної творчості. Під одним дахом були згруповані майстерні, танцювальні та театральні зали, аудиторії для занять, зала для глядачів, а також приміщення адміністративного та допоміжного призначення. Просторове зонування дозволяло забезпечити одночасне функціонування численних секцій без перетину потоків відвідувачів[51].

Таким чином, Палац дитячої та юнацької творчості «Біла Акація» є не лише прикладом радянської архітектури пізнього модернізму, а й свідченням поступового переходу від ідеологічної програмності до більш гнучкого, гуманістичного підходу в архітектурі дитячих освітніх закладів. У цьому контексті об'єкт заслуговує на увагу як важлива ланка у розвитку архітектурних практик, орієнтованих на творче виховання в умовах урбаністичного середовища.

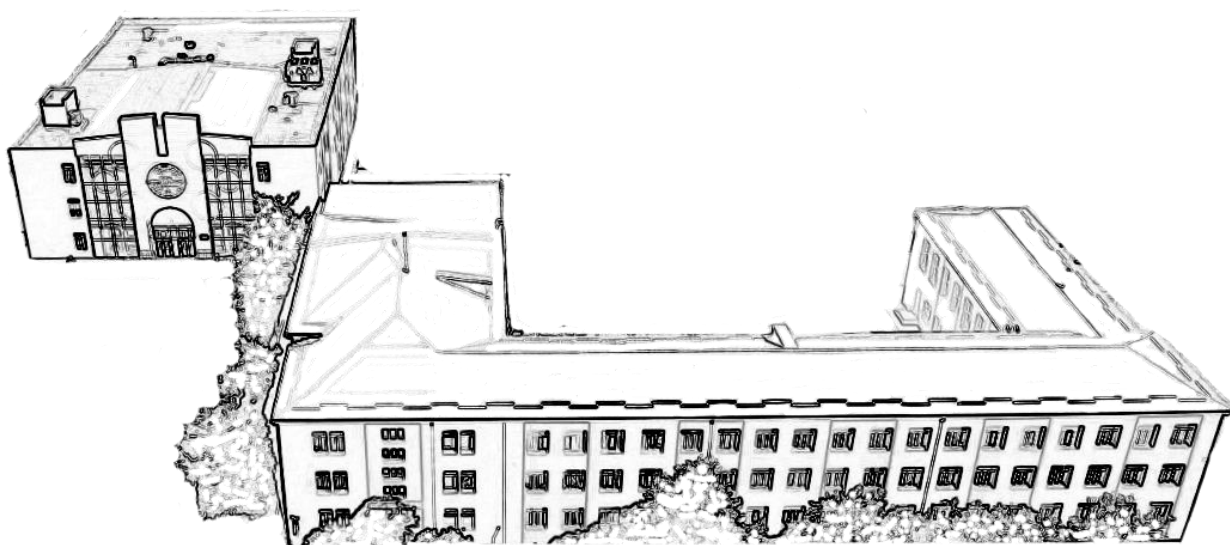

Рис. 1.2.14 Схема, Одеський палац дтячої та юнацької творчості «БІЛА АКАЦІЯ», Одеса, Україна, 1983 рік [78].

«Власне місто» (рис.1.2.15) — приклад сучасної гуманістичної архітектури, орієнтованої на самореалізацію дітей у середовищі, що симулює мікромодель міста. Просторове рішення базується на урбаністичному принципі «дитячої автономії»: павільйонна структура зі змішаним функціональним наповненням (вулиці, площі, будинки) сприяє інтерактивному навчальному досвіду. Архітектура поєднує деревину, скло та відкритий простір, демонструючи відкритість до довкілля і педагогічну демократичність[23].

Центр реалізує концепцію «міста в місті», де дитина має змогу відчути себе активним учасником суспільних процесів. Архітектурна структура складається з декількох павільйонів, що імітують урбаністичні функції (рис.1.2.16) — банк, магазин, пожежну станцію, міні-ратушу тощо[15].

Рис. 1.2.15 Візуалізація, Дитячий центр «ВЛАСНЕ МІСТО», Дмитрівка, Україна, Архітектори: KUDIN 2023 рік [79].

Простори організовані так, щоби сприяти симулятивному навчанню, соціальній адаптації та грі.

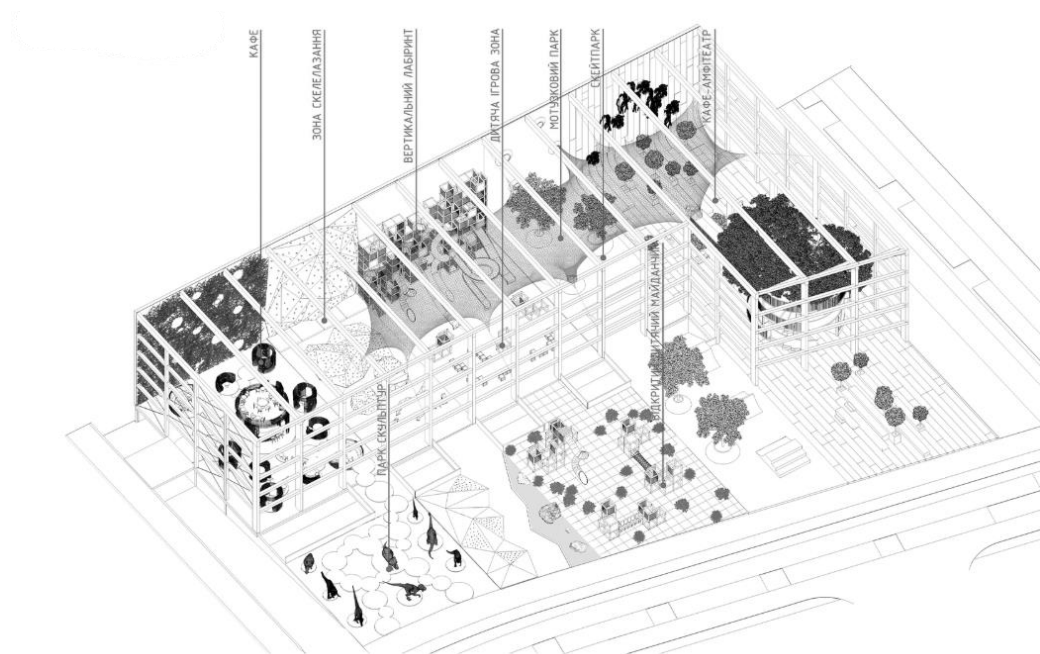

Рис. 1.2.16 Схема, Дитячий центр «ВЛАСНЕ МІСТО», Дмитрівка, Україна, Архітектори: KUDIN 2023 рік [79].

Дизайн відкритий, використано екологічно чисті матеріали (дерева, натуральні фарби), візуально середовище наближене до справжнього міського

ландшафту, але масштаби адаптовані до дитини. Архітектура покликана формувати громадянське мислення, відповідальність та комунікацію[23].

Ірпінська школа мистецтв (рис.1.2.17) – приклад сучасного архітектурного підходу, що синтезує функціональність, естетичну виразність та середовищну інтеграцію. Проектована у 2023 році, будівля реалізує принципи енергоефективності та сучасної акустичної інженерії. Архітектурна композиція школи (рис.1.2.18) побудована навколо концертної зали на 300 глядачів, форма якої розрахована за спеціалізованими акустичними моделями[60].

Рис. 1.2.17 Дитяча школа мистецтв, Ірпінь, Україна,
MODUS будівельна група, 2023 рік [80].

Візуальна стилістика фасаду, що апелює до Bauhaus-естетики, доповнена перфорованими панелями та ритмічно організованими ламілями. Ці елементи не лише формують характерний зовнішній вигляд, але й сприяють мікрокліматичному комфорту та світловому моделюванню інтер'єру. Школа виконує роль сучасного культурного хабу, який трансформує локальну міську ідентичність[40].

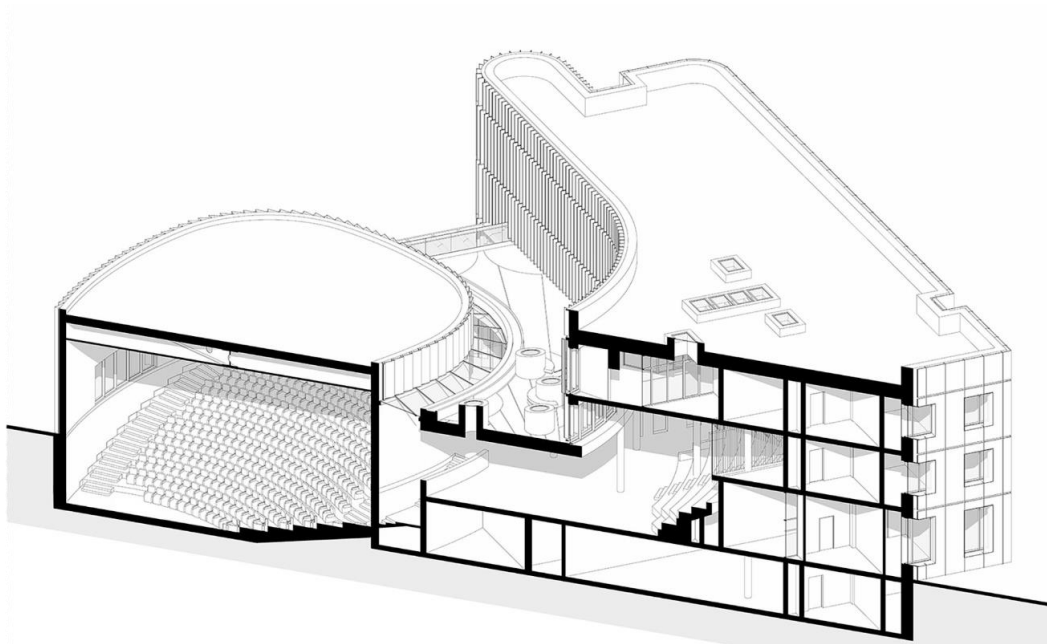

Рис. 1.2.18 Розріз, Дитяча школа мистецтв, Ірпінь, Україна, MODUS будівельна група, 2023 рік [80].

Проект Jam Factory Art Center (рис.1.2.19) у Львові є унікальним прикладом адаптивної ревіталізації промислової архітектури кінця XIX століття, яка в умовах постіндустріального міського середовища трансформується в повноцінну культурну інституцію. Розташований на території колишнього спиртозаводу в історичному районі Підзамче, комплекс став важливим містобудівним акцентом, що поєднує збережену індустріальну автентичність з новітніми архітектурними підходами[27].

Архітектурна стратегія проєкту базується на принципах «критичної реконструкції», що виявляється у делікатному балансі між реставрацією історичних елементів (цегляне мурування, металеві ферми, сліди часу) та введенням сучасних архітектурних вставок зі скла, бетону та сталі. Нові об'єми не змагаються з історичним середовищем, а вступають з ним у діалог через контрастні, проте контекстуально обґрунтовані матеріали та просторові зв'язки.

Програмно-просторова (рис.1.2.20) структура передбачає функціональну багатошаровість: художні студії, виставкові простори, театральна зала, коворкінг-зони та освітні платформи. Центр орієнтований на мультидисциплінарну взаємодію між художниками, дослідниками та

локальними спільнотами, завдяки чому архітектура простору розкривається як інструмент соціальної комунікації та урбаністичного відновлення[67].

Рис. 1.2.19 Jam Factory, Львів, Україна, Олег Дроздов, 2015 рік [81].

Jam Factory виступає прикладом нового підходу до культурної інфраструктури в Україні, що виходить за межі класичного уявлення про мистецькі центри як відокремлені інституції, перетворюючи їх на відкриті, поліфонічні простори з чіткою соціальною місією. Архітектурне вирішення є водночас інтелектуальним висловлюванням про спадщину, модерність і майбутнє культури[18].

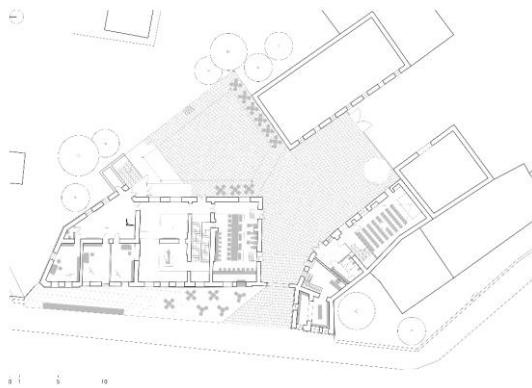

Рис. 1.2.20 План, Jam Factory, Львів, Україна, Олег Дроздов, 2015 рік [81].

Аналіз архітектурних рішень ключових палаців дитячої та юнацької творчості в різних регіонах України свідчить про значне тематичне, стилістичне та функціональне розмаїття в їхній просторовій організації. Ці об'єкти, що формувалися в різні історичні періоди — від радянського модернізму до пострадянської доби та сучасного українського контексту — відображають зміну парадигми суспільного бачення дитинства, освіти та культурного дозвілля.

Історично такі заклади виконували функції формування колективної ідентичності, соціалізації та культурного виховання дітей і підлітків, що знаходить відображення в архітектурних рішеннях: акцент на масштабність, символізм, монументальність як у Київському палаці (рис.1.2.1), а згодом — на відкритість, гнучкість і мультифункціональність простору як у проєктах «Власне місто» (рис.1.2.15) або Jam Factory Art Center (рис.1.2.19)[16].

Сучасні тенденції демонструють прагнення до створення відкритого, інклюзивного, адаптивного середовища, орієнтованого на розвиток індивідуальності, творчості й міждисциплінарної взаємодії. Відтак архітектура таких центрів дедалі більше тяжіє до принципів сталої, інтегрованої в міське середовище архітектури, яка водночас зберігає ідентичність і культурний код регіону[33].

Цей аналіз слугує методологічною базою для подальшого формування архітектурної концепції сучасного освітньо-культурного центру для дітей і молоді з урахуванням не лише функціональних потреб, а й культурного контексту, соціального запиту та естетичної цінності середовища.

1.3. Світовий досвід архітектурно-просторової організації молодіжних конмлексів

У процесі формування концепції культурно-просвітницьких центрів як соціально значущих урбаністичних структур, виняткове значення має ґрунтовний аналіз зарубіжних архітектурних практик, що втілюють принципи інноваційного проектування у сфері культури, освіти та спільнотного розвитку.

Розгляд таких реалізацій не лише дозволяє виявити актуальні архітектурно-просторові стратегії, а й окреслити способи їхньої адаптації до різноманітних соціокультурних, ландшафтних та історичних контекстів.

Дослідження аналогів слугує інструментом поглибленого розуміння того, як архітектура культурних центрів може ефективно сприяти відновленню ідентичності місця, формуванню відкритих інклюзивних середовищ та зміцненню соціальних зв'язків у громадах. Такий аналіз стає методологічним підґрунтям для критичної рефлексії над власним проектним задумом у межах магістерської роботи, зокрема у контексті створення інтегрованого простору культурного обміну в умовах трансформаційних викликів сучасного українського суспільства[31].

Проект Творчого центру Йоркського університету (рис.1.3.1) демонструє комплексну інтеграцію екологічних, соціокультурних та академічних стратегій у створенні інноваційного простору для творчої освіти. Архітектурна концепція базується на трьох ключових засадах: екологічній відповідальності, функціональній інтеграції та культурному взаємозв'язку з історичним контекстом [45].

Рис. 1.3.1 Творчий центр Йоркського університету Сент-Джон, Йорк, Велика Британія, Atelier One, 2022 рік [82].

Конструктивне рішення включає масивну дерев'яну структуру, що забезпечує високу енергоефективність та знижений вуглецевий слід. Принципово важливо, що кліматична стабільність будівлі досягається через просту, але дієву систему природної вентиляції та теплозбереження. У просторі атриуму реалізовано концепцію «третього простору», що слугує міждисциплінарною комунікаційною платформою — своєрідним містком між академічним навчанням та практичною креативною взаємодією. Відкриті зорові коридори (рис.1.3.2) з атриуму на історичний Йоркський собор символічно підкреслюють спадкоємність освіти та культури [45].

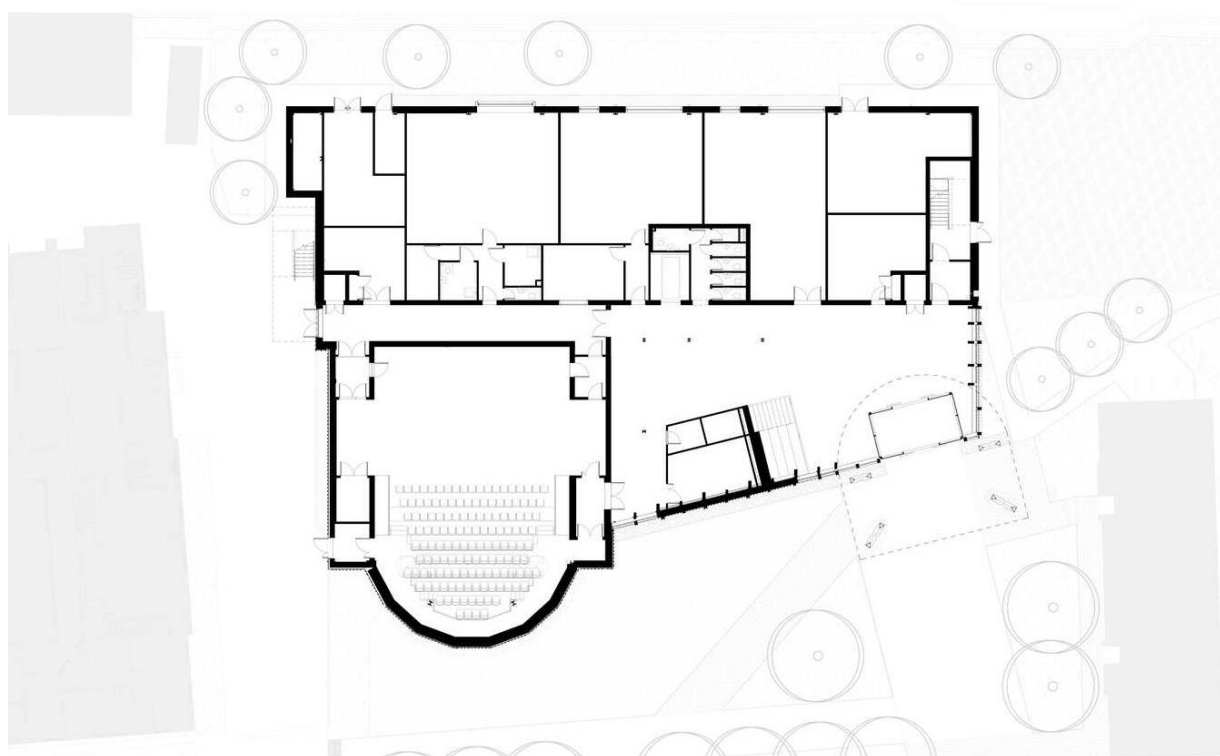

Рис. 1.3.2 План, Творчий центр Йоркського університету Сент-Джон, Йорк, Велика Британія, Atelier One, 2022 рік [82].

Ревіталізаційна стратегія, застосована в Центрі масового мистецтва Хуанші (рис.1.3.3), втілює гармонійну інтеграцію урбаністичного і природного контекстів у сучасну культурну типологію. Будівля розташована на осі між озером Ціху та горою Туанчен, що формує глибоко осмислену ландшафтно-просторову вісь. Цей архітектурний жест, окрім візуального ефекту, підкреслює місцеву топографічну ідентичність і виконує роль соціального орієнтира.

Проект відзначається високим ступенем екологічної чутливості: максимальне збереження існуючої рослинності, впровадження озеленених дахів, багаторівневої системи внутрішніх дворів та ландшафтна екологічна стратегія створюють зразковий приклад сталого архітектурного середовища [42].

Рис. 1.3.3 Центр масового мистецтва Хуанші , Хуанші, Китай,
Студія CSADI A2, 2015 рік [83].

Будівля не лише виконує культурну функцію (рис.1.3.4), але й перетворює територію на відкритий громадський простір, сприяючи соціальному залученню різних груп населення.

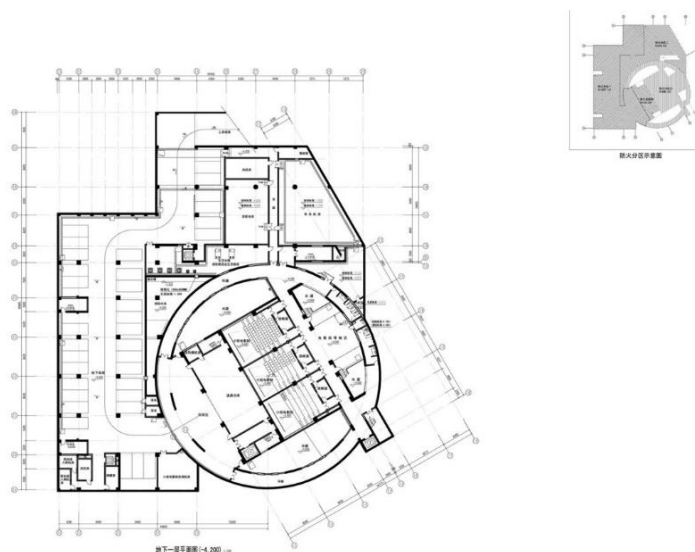

Рис. 1.3.4 План, Центр масового мистецтва Хуанші , Хуанші, Китай,
Студія CSADI A2, 2015 рік [83].

Ділянка являє собою існуючу інституційну ділянку площею 40 га, яка спочатку була оточена сільськогосподарськими полями. Навколишня громада тепер є односімейним приміським житлом за межами Великої громади Торонто. Ділянка була очищена від існуючої жіночої в'язниці, за винятком двох будівель, які були утримані та відремонтовані як частина Молодіжного центру (рис.1.3.5). Для обслуговування 192 неповнолітніх правопорушників, 32 дівчат і юнаків віком від 12 до 17 років, додано вісім нових корпусів. Понад 300 співробітників, волонтерів, членів сімей і відвідувачів входять до безпосередньої спільноти Молодіжного центру [33].

Цей проєкт є прикладом поєднання соціальної інфраструктури та архітектури, яка забезпечує гуманізовану взаємодію з особливою категорією користувачів — неповнолітніми правопорушниками. Архітектурна мова комплексу ґрунтується на принципах безбар'єрності (рис.1.3.6), психологічної безпеки та гнучкості простору.

Рис. 1.3.5 Молодіжний центр Роя МакМертрі, Бремington, Канада, Kleinfeldt Mychajlowycz Architects, 2009 рік [84].

Дизайн передбачає збереження двох історичних корпусів жіночої в'язниці, які стали своєрідним символом трансформації соціальної функції території. Нові

павільйони з низьким силуетом, природним освітленням та спокійною палітрою матеріалів формують відкритий просторовий каркас для інтеграції навчання, дозвілля та реабілітації. Таким чином, проєкт втілює концепцію соціального відновлення через архітектуру [18].

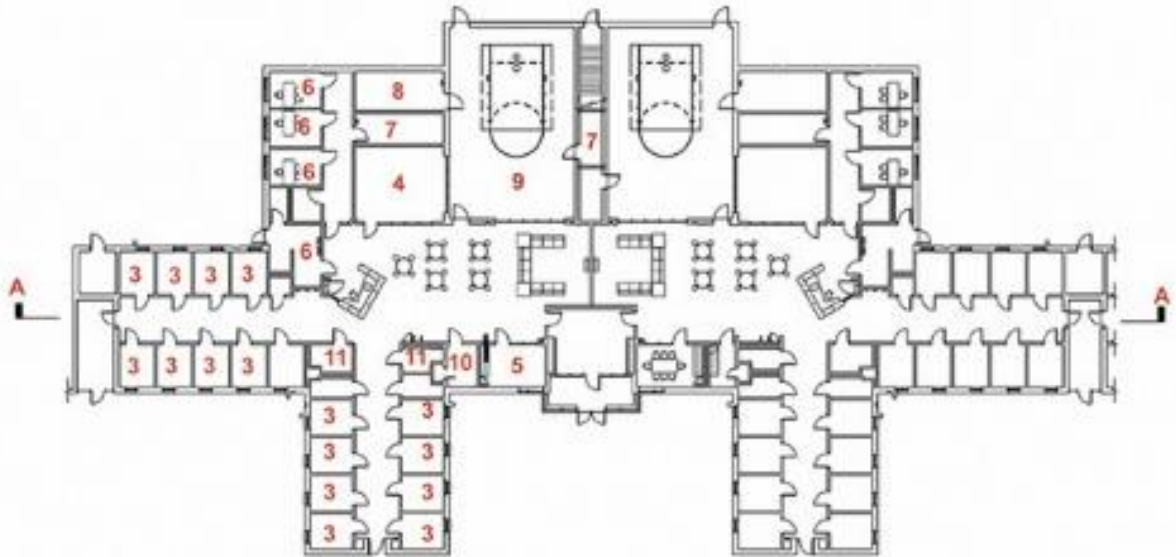

Рис. 1.3.6 План, Молодіжний центр Роя МакМертрі, Бремington, Канада, Kleinfeldt Mychajlowycz Architects, 2009 рік [84].

Молодіжний центр активності (рис.1.3.7) є зразком обережної інтервенції в історичну промислову архітектуру передмістя. Колишній швейний комбінат трансформовано в комплекс для молодіжної активності, де функції розділено відповідно до типології існуючих будівель.

Рис. 1.3.7 Молодіжний центр активності, Пекін, Китай, Moguang Studio, REDe Architects, 2020 рік [85].

Архітектори застосували контекстуальну стратегію (рис.1.3.8) з урахуванням структурної логіки оригінальної архітектури. Північна зона з великою навісною конструкцією адаптована під класи, конференц-зали та їдальню, а південна, камерніша — для житлових кімнат. Розташування двох дворів дозволяє формувати просторову ієрархію, зберігаючи логіку територіального зонування. Простори мають гнучку конфігурацію та інтегровану природну вентиляцію[57].

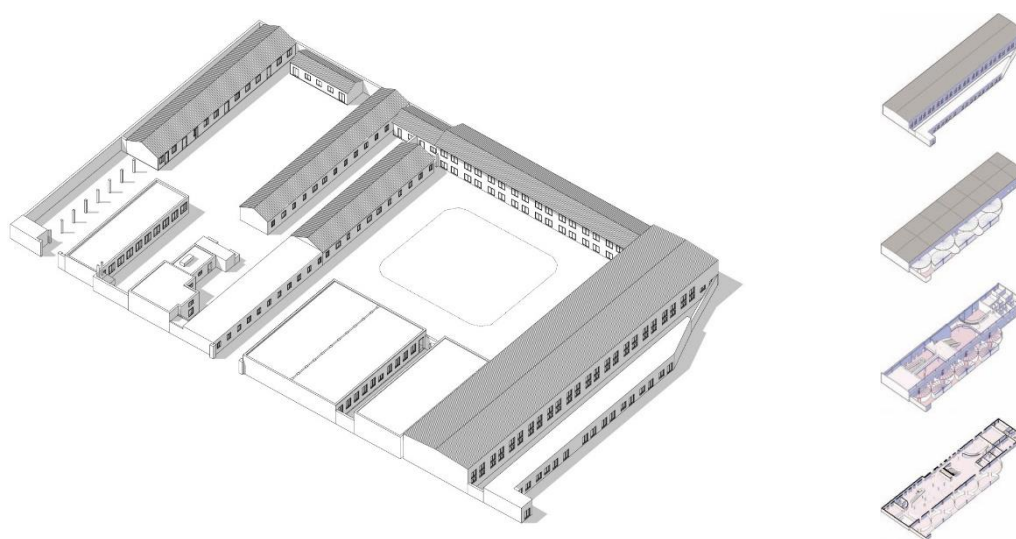

Рис. 1.3.8 Схема, Молодіжний центр активності, Пекін, Китай, Moguang Studio , REDe Architects, 2020 рік [85].

Архітектурна концепція культурного центру у місті Кеділяк є реакцією на урбаністичні процеси капсуляризації, які супроводжують сучасне суспільство. Flying Roof (рис.1.3.9) розроблено як поліфункціональний комунікаційний простір, що має на меті стимулювати соціальну інтеграцію, об'єднуючи різноманітні покоління та соціальні групи через загальнодоступну культурну інфраструктуру [67].

Рис. 1.3.9 Культурний центр Flying Roof, Кеділяк, Франція, OVERCODE architecture urbanisme, 2021 рік [86].

Проект об'єднує бібліотеку, молодіжний простір, дитяче відділення та громадську кав'ярню в одному об'ємі. Архітектура простору (рис.1.3.10) будується на концепції «перекритої площі» — великого даху, який об'єднує функції під собою, створюючи одночасно відчуття укриття та відкритості. Центр інтерпретує культурну будівлю як урбаністичну платформу взаємодії, де простір стає гнучкою сценою для непередбачуваних сценаріїв використання [60].

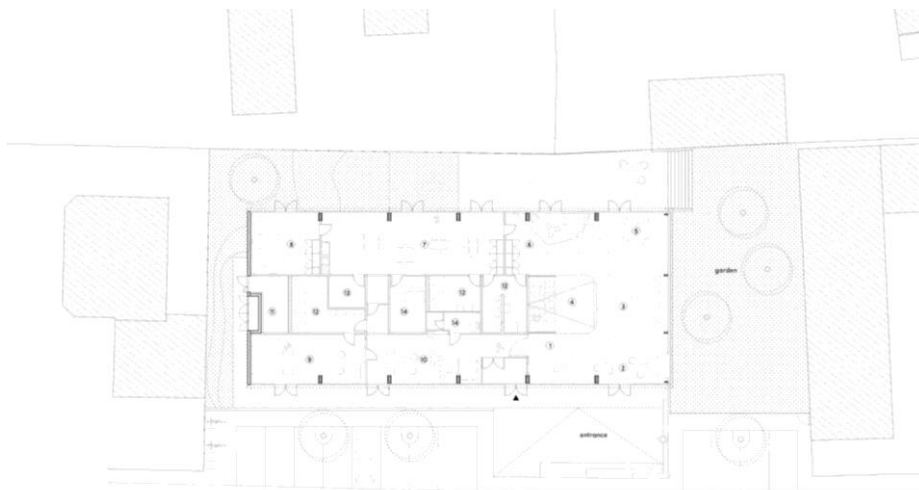

Рис. 1.3.10 Культурний центр Flying Roof, Кеділяк, Франція, OVERCODE architecture urbanisme, 2021 рік [86].

Цей центр мистецтв (рис.1.3.11), розташований у місті Чхухай, Китай, являє собою архітектурну інтерпретацію взаємозв'язку між локальною культурою, ландшафтом та суспільним запитом на доступну інфраструктуру для творчості. Архітектори прагнули створити відкритий культурний простір, що функціонує не як замкнена інституція, а як активна частина міського середовища. Концепція проекту опирається на принцип взаємопроникнення зовнішнього та внутрішнього — публічні простори, двори, сцени, виставкові зали та переходи спроектовані так, щоби відвідувач постійно взаємодіяв із навколишнім середовищем, перебуваючи у просторі, що не має чіткої межі між архітектурою та природою [35].

Центр є композиційно (рис.1.3.12) складеним із блоків, що формують багаторівневу, майже лабіринтну структуру, де головний зал частково

заглиблений у землю, що зменшує масштаб будівлі та дозволяє їй природно інтегруватися в навколишній рельєф.

Рис. 1.3.11 Мистецький центр Lotus Square, Чхухай, Китай,
Raynon Chui Design, 2014 рік [87].

Матеріальне вирішення — комбінація бетону, дерева та скла — сприяє формуванню естетично вивіреного, але водночас стриманого образу. Проект є прикладом того, як публічна архітектура може стати платформою для неформальної соціальної взаємодії, виходячи за межі функціонального призначення [22].

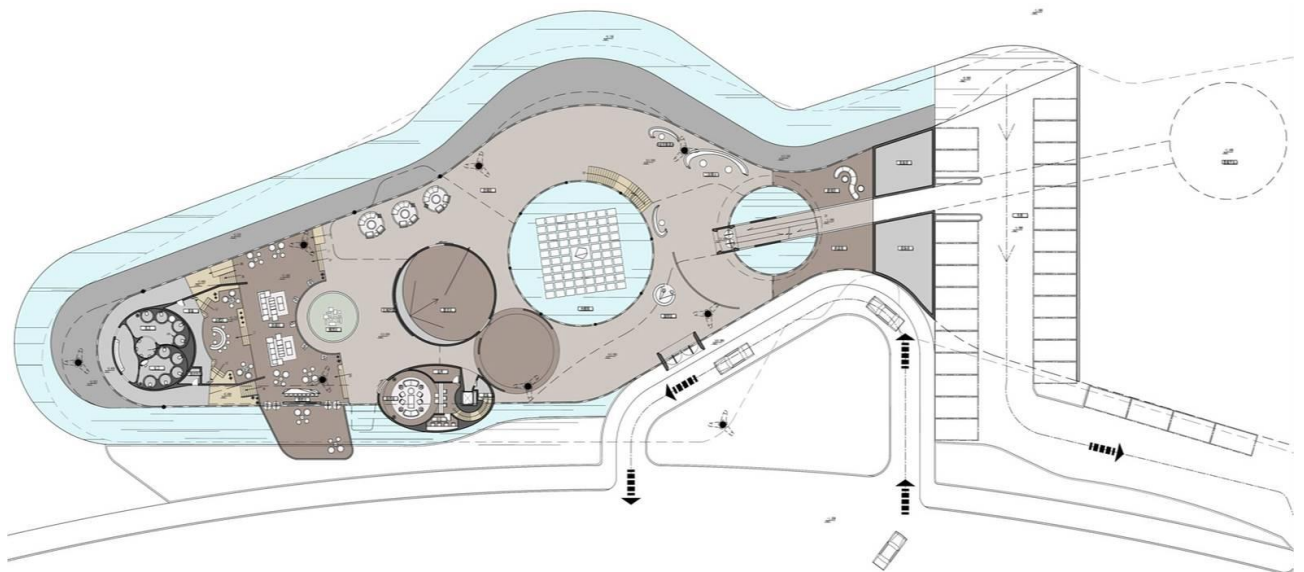

Рис. 1.3.12 Генплан, Мистецький центр Lotus Square, Чхухай, Китай,
Raynon Chui Design, 2014 рік [87].

«Eemhuis» (рис.1.3.13) є масштабним культурно-освітнім комплексом, який об'єднує під одним дахом бібліотеку, центри аматорського мистецтва, архів та виставкові простори. Концептуально проект відзначається інтеграцією трьох просторів у єдиний архітектурний організм із яскравою експресивною формою. Три масивні консолі, що виступають із основного об'єму, символізують три головні функціональні блоки: візуальне мистецтво, музику та театр. Вони не лише формують унікальний силует будівлі, але й створюють навіс над публічною площею, перетворюючи її на затишний урбаністичний простір [25].

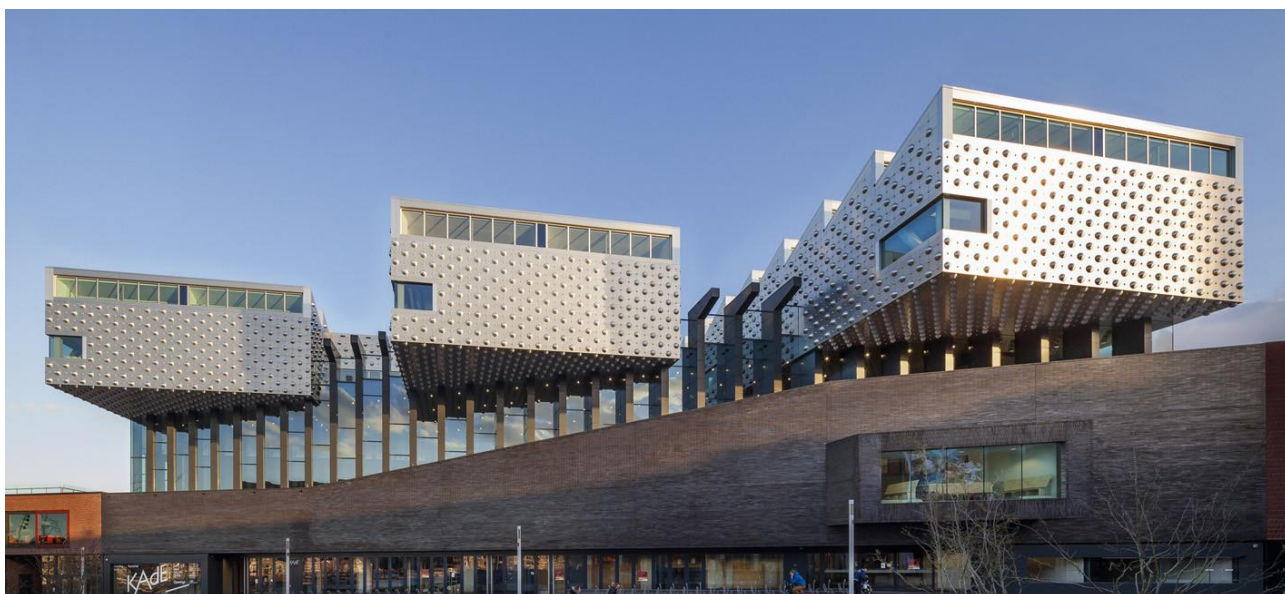

Рис. 1.3.13 Будинок культури Eemhuis, Амерсфорт, Нідерланди, Neutelings Riedijk Architects, 2014 рік [88].

Просторове планування (рис.1.3.14) базується на принципах відкритості, гнучкості та міждисциплінарності. Бібліотека спроектована як вертикальний ландшафт, де кожен поверх має свою тематичну ідентичність і візуальний контакт із міським середовищем. Архітектурна мова Eemhuis поєднує модернізм і постмодерні елементи, формуючи знакову точку притягання в межах нового міського району. Важливо підкреслити соціальну функцію проекту: будівля стала інструментом ревіталізації території старого промислового району та зразком комплексного культурного планування [26].

Бібліотека – це площа ступінчастих інформаційних терас як продовження міської площі, яка виводить відвідувачів на головний поверх бібліотеки.

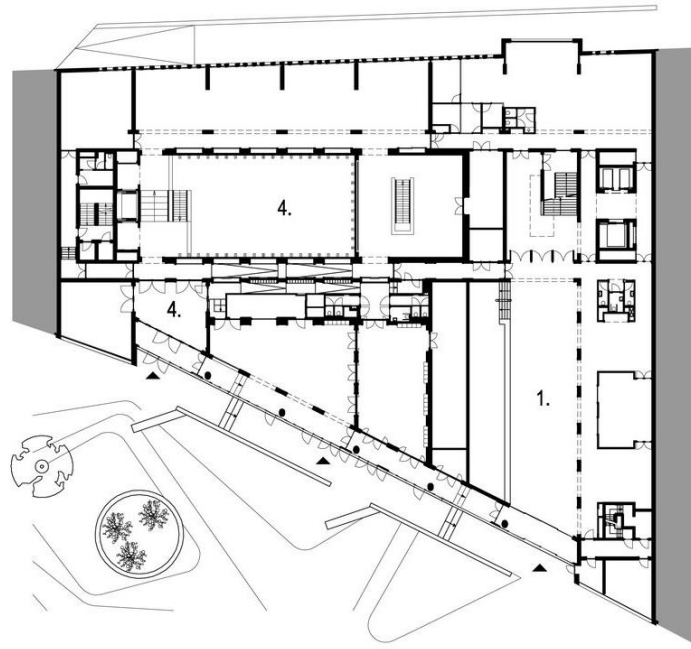

Рис. 1.3.14 Будинок культури Eemhuis, Амерсфорт, Нідерланди,
Neutelings Riedijk Architects, 2014 рік [88].

Мистецький центр Soorim (рис.1.3.15) у Сеулі розташувався на історично значущій території, де колись знаходилася королівська могила імператриці Мьонсон. Ця культурна й історична контекстуальність сформувала ядро концепції реновації старого офісу Корейської кіноради [38].

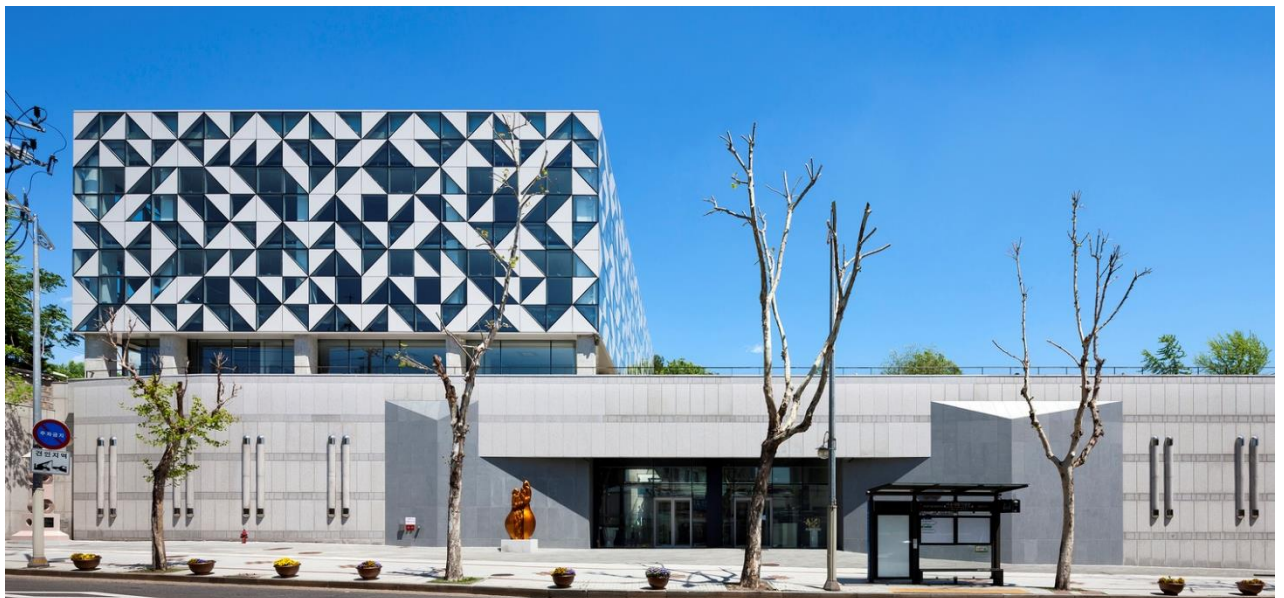

Рис. 1.3.15 Soorim Arts Center, Сеул, Південна Корея,
IARC Architects, 2013 рік [89].

Реконструкція мала за мету переосмислити внутрішній простір об'єкта, який до цього страждав від нестачі природного світла та вентиляції, оскільки велика частина будівлі була розміщена нижче рівня землі.

Інтервенція полягала у створенні відкритого, світлого та повітряного середовища (рис.1.3.16), що сприяє вільному сприйняттю мистецтва. Зміни стосувалися як планувальних рішень, так і вертикальної циркуляції — вхід був перенесений, а підлога вирівняна до рівня вулиці з допомогою мосту, що поєднав будівлю із зовнішнім меморіальним простором. Приміщення головного залу було переплановане, додано нові вентиляційні та освітлювальні отвори, встановлено підйомник для доступу на дах. Завдяки застосуванню матеріалів на кшталт Kalwall, простір перетворено на динамічне, багатофункціональне середовище, здатне адаптуватися до різних форматів виставкової діяльності, що зробило проєкт прикладом успішної адаптації історичних об'єктів до сучасних культурних потреб [37].

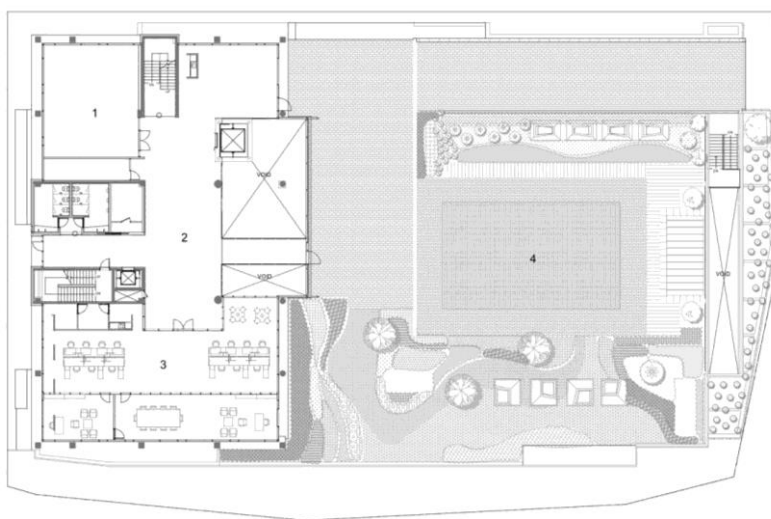

Рис. 1.3.16 Генплан, Soorim Arts Center, Сеул, Південна Корея,
IARC Architects, 2013 рік [89].

Проект «Зеймулс» (рис.1.3.17) у місті Резекне, Латвія, став унікальним прикладом архітектурної реакції на локальний контекст та культурну доміанту. Просторова композиція будівлі організована навколо головного топографічного і культурного акценту – Резекненського замчища, залишки якого вважаються головною історичною пам'яткою регіону. Ця локальна доміанта, втілена у

вигляді підвищення рельєфу та відкритих краєвидів на замок і костел, визначила формотворчу логіку всієї структури [66].

Рис. 1.3.17 Зеймулс, Центр творчих послуг, Резекне, Латвія,
SAALS Architecture, 2014 рік [90].

Будівля є яскравим прикладом концепції «п'ятого фасаду» (рис.1.3.18), де дах виконує не лише функціональне, але й символічне навантаження. Трикутний зелений дах, частково заглиблений у рельєф, стає ландшафтним елементом, що інтегрується в оточення [40].

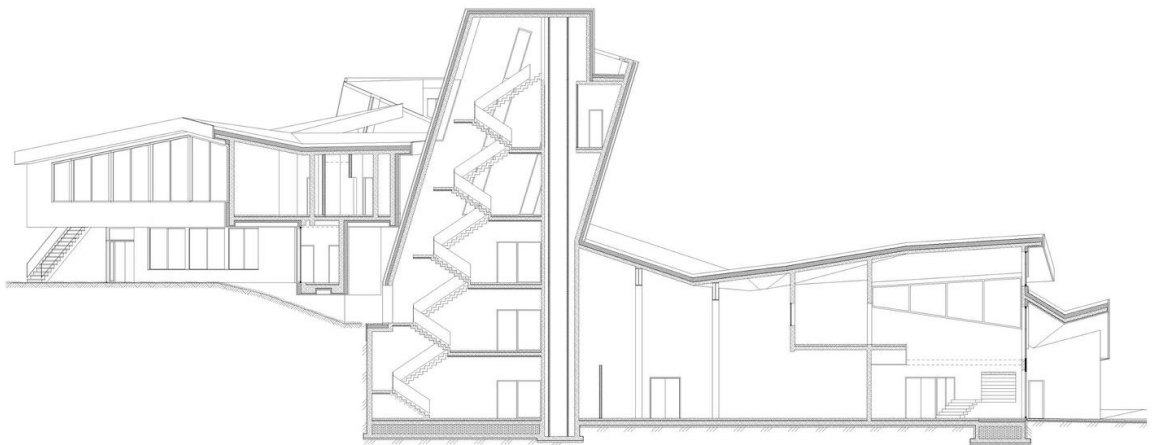

Рис. 1.3.18 Розріз, Зеймулс, Центр творчих послуг, Резекне, Латвія,
SAALS Architecture, 2014 рік [90].

Характерним елементом є «олівці» — вертикальні архітектурні вставки, що візуально розривають монолітність об'єму та символізують дитячий і юнацький початок, вплетений у структуру центру. Архітектура центру таким

чином не лише виконує свою освітньо-культурну функцію, але й стає засобом ревіталізації міського середовища та інструментом формування нової ідентичності міста [27].

Комплекс Titanic Belfast (рис.1.3.19) є символічним жестом відновлення колективної пам'яті та репрезентацією індустріального спадку міста. Побудований на місці колишньої верфі, де було збудовано знаменитий корабель «Титанік», музей і культурний центр став головним каталізатором ревіталізації колишньої портової території. Архітектурна форма будівлі, що нагадує борт судна або крижаний айсберг, є алегорією трагічного сюжету, водночас викликаючи відчуття величі, ризику й прагнення до інновацій.

Рис. 1.3.19 Титанік Белфаст, Белфаст, Велика Британія,

CivicArts & Todd Architects:CivicArts, Todd Architects 2012 рік [91].

Основу композиції (рис.1.3.20) становлять чотири виступаючі фасади, кожен з яких орієнтований на головні точки міста та утворює урбаністичний хрест, що символізує зв'язок між історією, містом і майбутнім. Інтер'єри музею структуровано у вигляді послідовного нарративу, що веде від початку будівництва судна до його зникнення в океані, включаючи інсталяції, макети та мультимедійні засоби. Матеріальна палітра (метал, скло, бетон) та іконографічне навантаження фасадів посилюють емоційний ефект. Проєкт отримав визнання не

лише як туристична атракція, але й як інструмент економічного та соціального оновлення постіндустріального міста [31].

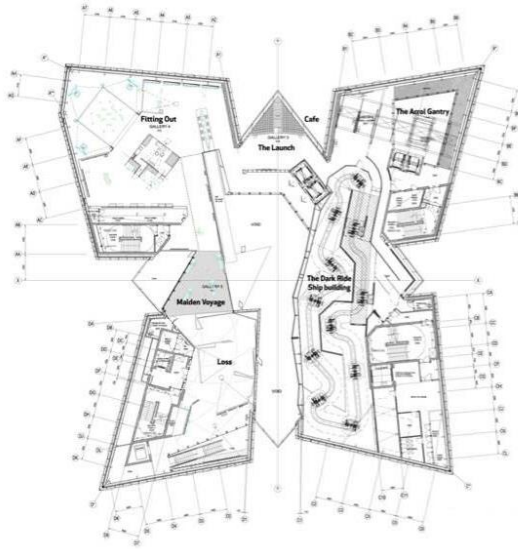

Рис. 1.3.20 План, Титанік Белфаст, Белфаст, Велика Британія, CivicArts & Todd Architects:CivicArts, Todd Architects 2012 рік [91].

Аналіз репрезентативного кола архітектурних об'єктів, які реалізують функції молодіжних, культурно-освітніх та просвітницьких центрів у різних країнах, засвідчив багатогранність підходів до проектування публічних інституцій, що формують відкриті платформи для взаємодії, самовираження та креативного розвитку громади. Незважаючи на відмінності у соціокультурному та географічному контекстах, усі розглянуті об'єкти об'єднує спільне прагнення створити простори, що сприяють формуванню горизонтальних зв'язків між людьми, збереженню культурної спадщини та впровадженню сталих архітектурних стратегій [17].

У низці прикладів просторово-планувальна структура формувалась із урахуванням збереження існуючої забудови або історичного ландшафту, як-от у проєктах Soorim Arts Center у Сеулі чи Jam Factory у Львові, що підкреслює важливість роботи з контекстом та міською тканиною як матеріалом проектування. Інші приклади, як Eemhuis у Нідерландах чи Flying Roof у Франції, демонструють інноваційне поєднання функціональної гнучкості, багатофункціональності та архітектурної виразності, які відповідають сучасному запиту на поліфункціональні відкриті простори в урбаністичних середовищах.

Загалом, досвід проаналізованих об'єктів підтверджує доцільність застосування комплексного підходу до проектування: взаємозв'язок екологічної відповідальності, соціальної інклюзивності, культурної ідентичності та архітектурної інновації є ключовими чинниками, що визначають успішність і довготривалу актуальність таких центрів. Виявлені підходи та принципи проектної організації простору стають важливим підґрунтям для подальшого розвитку концепції власного проекту, спрямованого на створення адаптивного та культурно чутливого освітньо-культурного середовища в умовах сучасної України[65].

Висновки до розділу I

У першому розділі було проведено аналіз теоретичних підходів до формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів для молоді, який виявив складну багатовимірність цього явища. Розкриття теми базувалося на системному підході, враховуючи як вітчизняний досвід, так і світові тенденції у проектуванні молодіжних культурних просторів.

У пункті 1.1. було розглянуто концептуальні засади архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів. Встановлено, що сучасні архітектурні підходи виходять за межі фізичного облаштування, охоплюючи екологічну чутливість, інтерактивність та адаптивність до соціальних викликів. Наголошено на важливості таких комплексів для формування культурної ідентичності та соціальної взаємодії, зокрема у постконфліктних територіях, таких як місто Буча.

У пункті 1.2 розглянуто українські тенденції у проектуванні молодіжних культурних центрів. Дослідження продемонструвало різноманіття архітектурних рішень, що відображають зміну соціокультурних цінностей молоді. Виокремлено такі тенденції, як гнучкість, багатофункціональність, інтеграція з міським середовищем та прагнення до сталого розвитку, що відповідають сучасним потребам молодіжної аудиторії.

У пункті 1.3 проаналізовано світовий досвід архітектурно-просторової організації молодіжних комплексів. Світова практика демонструє різноманітність інноваційних підходів, включаючи адаптивність, соціальну відкритість і екологічність. Виявлено, що міжнародні приклади архітектури культурно-просвітницьких центрів підкреслюють необхідність створення простору, який є не тільки комфортним фізично, але й змістовним соціально-культурним середовищем.

Таким чином, узагальнюючи отримані результати аналізу, можна стверджувати, що архітектурно-середовищний простір культурно-просвітницьких комплексів для молоді виступає ключовим інструментом соціальної інтеграції, культурного розвитку та формування ідентичності у контексті сучасних соціальних трансформацій. Подальші дослідження і практичні розробки повинні враховувати багатогранність сучасних викликів та орієнтуватися на створення комплексів, що відповідатимуть очікуванням і потребам молодіжної аудиторії.

РОЗДІЛ II

ЗАСОБИ АРХІТЕКТУРНО-СЕРЕДОВИЩНОГО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІТНИЦЬКИХ КОМПЛЕКСІВ

2.1. Методологічні дослідження архітектурно-середовищних рішень культурно-просвітницьких комплексів

У процесі архітектурного проектування, особливо в рамках соціально орієнтованих об'єктів, таких як культурно-просвітницькі комплекси, надзвичайно важливим є не лише результат, а й науково обґрунтований шлях до нього. Вибір методології визначає характер аналізу, глибину розуміння об'єкта, а також концептуальну ясність прийнятих рішень. У сучасній архітектурній практиці все більше значення набуває міждисциплінарний підхід, що поєднує класичні аналітичні методи з інноваційними сценарними, інтерактивними та поведінковими техніками[55].

У цій частині роботи викладено набір аналітичних та проєктних методів, які були системно використані на різних етапах дослідження й формування архітектурної моделі. До аналізу включено морфологічний, функціонально-просторовий, тектонічний, типологічний, контекстуальний та сценарний методи. Кожен з них виконує специфічну функцію в загальній структурі дослідження: від формального аналізу архітектурної мови до глибокого прочитання середовищного контексту та моделювання поведінкових сценаріїв. Водночас, у межах цієї магістерської роботи ці методи були не лише застосовані у традиційному вигляді, а й адаптовані до специфіки теми, розширені за допомогою авторських підходів та інтерпретовані через призму актуальних архітектурних викликів.

Загальна методологічна стратегія роботи базується на інтеграції аналітичного мислення з проєктним експериментом, що дозволяє не лише осмислювати середовище, а й активно його формувати. Такий підхід уможливорює побудову архітектурного простору, який не лише задовольняє

функціональні потреби, а й вступає в глибоку взаємодію з користувачем, містом та часом[30].

Рис. 2.1.1 Методи дослідження

Морфологічний аналіз виступає одним із ключових методологічних інструментів дослідження у сфері архітектурного проектування, що ґрунтується на детальному вивченні формальних, геометричних та композиційних параметрів архітектурного об'єкта. Основна сутність цього методу полягає у поетапному розборі просторової структури будівлі, включно з аналізом об'ємного моделювання, пропорційних співвідношень, симетричних побудов, ритмів фасадної пластики, композиційних осей, масштабності елементів відносно людської фігури, а також у структурному членуванні архітектурної форми (рис. 2.1.2). Завдяки цьому методу можливо простежити внутрішню логіку формоутворення, реконструювати послідовність архітектурних рішень, виявити закономірності трансформації об'єму та взаємозв'язки між його складовими.

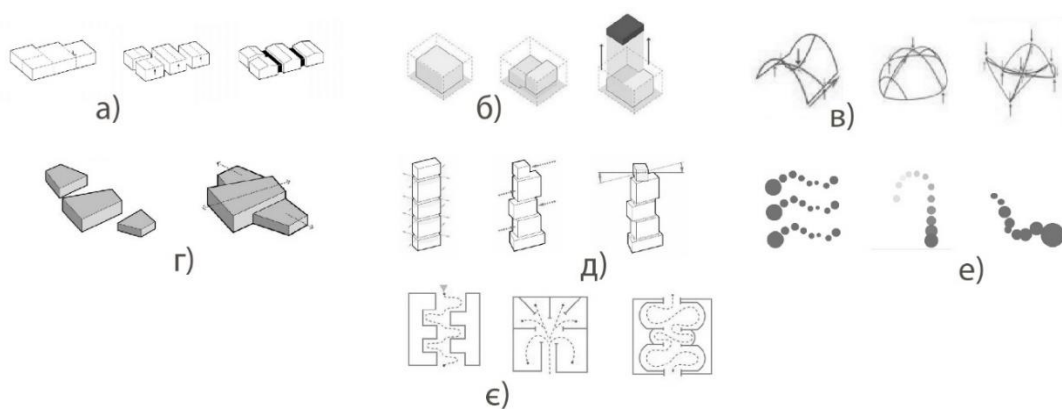

Рис. 2.1.2 Морфологічний метод включає аналіз: а) об'єму, б) пропорції, в) пластики, г) симетрії, д) композиційного членування, е) ритміки, є) просторової організації

Поглиблене застосування морфологічного аналізу дає змогу не лише описати зовнішні характеристики архітектурного середовища, а й розкрити його семантичні та функціональні підтексти. Метод дозволяє вивчити, яким чином архітектура реагує на просторові виклики, соціальні запити й технологічні інновації, інтегруючи їх у форму. Застосування морфологічного підходу вимагає поєднання естетичного, конструктивного і символічного аналізу, що особливо актуально в контексті культурно-просвітницьких функцій архітектури, де форма відіграє роль комунікативного інструменту. Такий підхід дає змогу виявити, як формальні характеристики будівлі сприяють її інтеграції у культурне середовище, сприйняттю користувачами та впливу на соціальні сценарії[63].

У межах магістерського дослідження морфологічний метод було застосовано до аналізу культурно-просвітницьких центрів у сучасному міському контексті. Аналіз охоплював вивчення архітектурної пластики, структурної організації фасадів, моделювання композиційних вузлів, виявлення співвідношень горизонтальних і вертикальних доміант, а також масштабу елементів щодо фігури людини. Особлива увага приділялась способам формального об'єднання функціонально різнорідних частин у цілісний архітектурний ансамбль. Результати аналізу стали підґрунтям для побудови власної системи формоутворення в межах проектної частини магістерської роботи, що спирається на принципи структурної логіки та динамічної композиції.

У рамках проектування культурно-просвітницького комплексу метод морфологічного аналізу було концептуально доповнено елементами параметричної морфології — сучасного напрямку, в якому форма трактується не як статична сума елементів, а як результат динамічних взаємозв'язків між ними. Завдяки цьому підходу вдалося вивести поняття "активної форми", яка перебуває у змінному діалозі з користувачем та навколишнім середовищем[53].

Функціонально-просторовий аналіз посідає центральне місце у системі методологічних підходів до архітектурного проектування, адже саме він забезпечує усвідомлене формування внутрішньої логіки простору відповідно до

потреб користувачів та специфіки функціонального наповнення. Цей метод передбачає глибоке вивчення складу функцій, просторових взаємозв'язків, послідовності та структури зонування, організації потоків руху — як людських, так і сервісних, — а також аналіз візуальних і тактильних взаємодій між окремими елементами середовища (рис. 2.1.3). До уваги беруться також питання ергономіки, зручності користування, доступності, інтенсивності експлуатації. Важливим аспектом є здатність простору до трансформацій, адаптації до змін функціональних сценаріїв та зміни кількості відвідувачів у різні періоди.

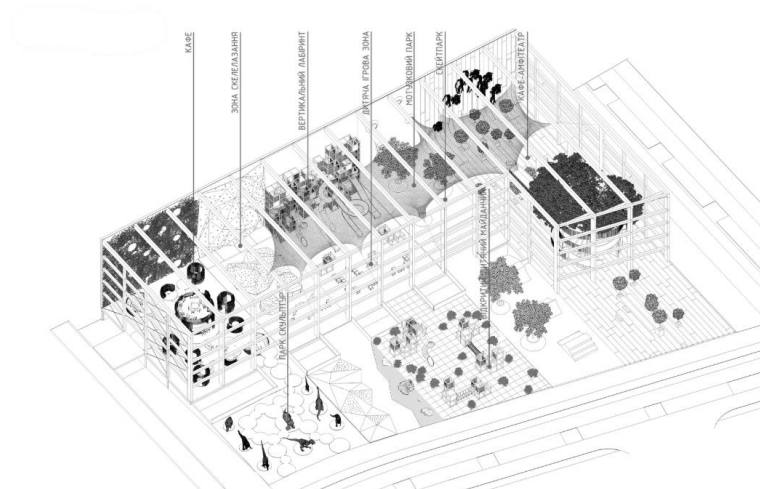

Рис. 2.1.3 Схема функціонально-просторового зонування, Дитячий центр «ВЛАСНЕ МІСТО», Дмитрівка, Україна, Архітектори: KUDIN 2023 рік [79].

У процесі розробки магістерського проекту функціонально-просторовий аналіз став основним інструментом створення логіки середовищної організації молодіжного культурно-просвітницького комплексу. Простір було поділено на п'ять ключових функціональних зон: навчальну, культурну, креативну, рекреаційну та обслуговуючу. Для кожної з них було окремо сформульовано програму вимог: визначено типові та спеціальні функції, потреби цільової аудиторії, соціально-психологічні аспекти перебування, умови освітлення, акустики, приватності. На основі цього аналізу було вибудовано принцип відкритої просторової організації з центральним ядром — місцем вільного перетину потоків та соціального взаємодії, та периферійними спеціалізованими блоками, які утворюють навколо нього структуровану, проте варіативну систему[16].

Інноваційність мого підходу до функціонально-просторового аналізу полягала в інтеграції часових сценаріїв активності користувачів. Було проведено аналіз зміни інтенсивності використання окремих зон упродовж доби та тижня: визначено, які простори потребують ранкового освітлення та тиші, які — максимального потоку в денні години, а які активізуються у вечірній чи вихідний час. Цей часовий аспект дозволив створити динамічну модель простору, де кожна функціональна зона не лише має призначення, а й «поводиться» відповідно до ритмів життя громади

Завдяки такому підходу функціонально-просторовий аналіз перетворився у своєрідний інструмент просторової драматургії, де архітектура «режисує» маршрути, взаємодії, послідовність подій. Таким чином, простір набуває емоційної глибини, відповідає на виклики молодіжної активності, стає платформою для освіти, творчості, соціального зростання і відпочинку[21].

Тектоніка в архітектурі — це поняття, яке виходить за межі простого конструювання. Йдеться не лише про фізичну реалізацію несучих систем чи вибір матеріалів, а про глибоке осмислення архітектурної форми як вираження конструктивної логіки, образної сутності й художньої виразності. Тектонічний підхід у проектуванні дозволяє не тільки вирішити технічні завдання, а й створити простір, у якому конструкція «говорить» — через ритм, масштаб, співвідношення, фактуру та образну символіку. Метод тектонічного аналізу полягає у вивченні взаємодії конструктивної структури з формою, матеріалом та архітектурним середовищем. Розглядаються елементи каркасу, оболонки, перекриттів, з'єднань, а також способи їхньої естетичної трансляції у візуальному образі споруди.

У процесі формування архітектурного рішення мого магістерського проєкту тектонічний метод було застосовано як один із ключових для розробки просторової структури культурно-просвітницького комплексу для молоді. Я обрала монолітно-каркасну конструктивну систему, яка доповнюється дерев'яними ригелями та легкими вентиляльованими фасадними модулями. Така комбінація не лише забезпечує гнучкість у проектуванні, а й дозволяє

підкреслити архітектурний образ — відкритий, природний. Повторюваний ритм колон, присутній як в інтер'єрі, так і в екстер'єрі, створює візуальну сітку, що організовує простір і підкреслює модульність структури. Саме конструкція стає інструментом архітектурної композиції, диктуючи пропорції, об'єми, вектори руху й навіть сценарії використання приміщень[25].

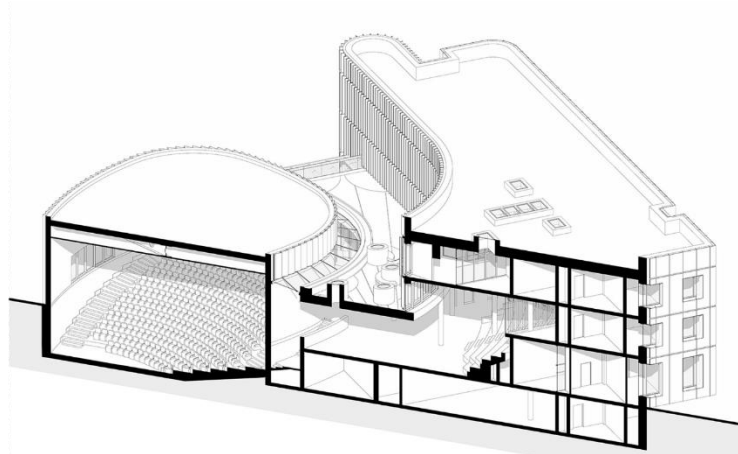

Рис. 2.1.4 Тектонічний каркас, Дитяча школа мистецтв, Ірпінь, Україна, MODUS будівельна група, 2023 рік [80].

Розширення методу у межах мого проєкту відбулося шляхом інтерпретації тектоніки не лише як інженерної дисципліни, а як моделі емоційної і комунікативної взаємодії з користувачем. Конструкція була «оголена» — її елементи навмисне не маскувалися, а, навпаки, стали носіями образної виразності. Через гру світла й тіні, текстури матеріалів, ритміку конструктивних модулів було створено середовище, яке говорить, навіює відчуття стабільності, відкритості та чесності. Так виник концепт «відкритої тектоніки» — просторової системи, в якій конструкція є не фоном, а активним учасником архітектурної мови.

Типологічний аналіз посідає особливе місце в арсеналі архітектурно-аналітичних методів, оскільки він дозволяє виявити сталі закономірності, притаманні тій чи іншій групі об'єктів, та водночас простежити трансформації, яких зазнають архітектурні типи у відповідь на соціокультурні, технологічні та просторові виклики. Його сутність полягає в класифікації споруд за ключовими характеристиками — такими як організація простору, функціональне зонування, масштаби, планувальні схеми, конструктивні рішення, сценарії використання та

стилістика формоутворення. У процесі типологічного аналізу здобувається можливість не лише реконструювати історію розвитку певного архітектурного типу, але й створити узагальнену модель — ідеальний або граничний варіант — що слугує базою для власного проєктного пошуку[23].

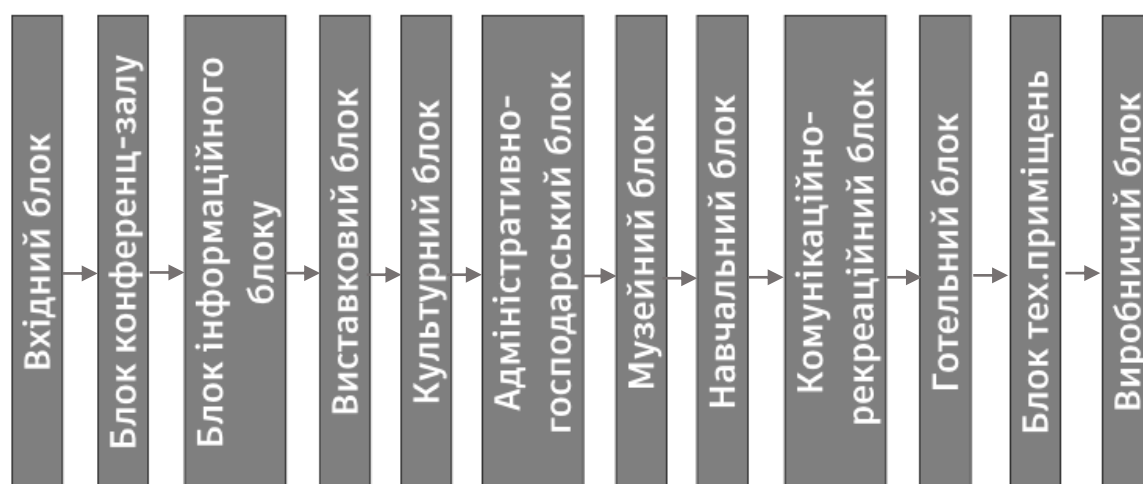

Рис. 2.1.5 Схема типологічного функціонального-зонування культурно-просвітницьких комплексів

У межах мого магістерського дослідження цей метод став інструментом для розуміння структури культурно-просвітницьких просторів, орієнтованих на молодіжну аудиторію. Я здійснила порівняльне типологічне вивчення понад 12 реалізованих об'єктів — молодіжних, культурних та креативних центрів, розташованих у різних країнах Європи.

Розширення методу в моїй роботі відбулося через розробку авторської типологічної матриці, у якій порівнювані об'єкти оцінювалися не лише за формальними ознаками, а й за критеріями, що відповідають потребам сучасного молодіжного середовища. Я запровадила п'ять критеріїв оцінки: гнучкість простору, доступність для різних груп користувачів, відкритість у плануванні та функціонуванні, здатність до трансформації відповідно до змін функціонального сценарію, а також рівень мультимедійної інтеграції. Такий підхід дозволив перетворити типологічний аналіз із суто класифікаційного інструмента на засіб стратегічного проєктного мислення — оцінки актуальності типів, їхнього потенціалу в контексті завдання, специфіки середовища й очікувань цільової аудиторії[23].

Контекстуальний аналіз є одним з фундаментальних методологічних підходів у сучасній архітектурній практиці, спрямованих на забезпечення відповідності об'єкта проектування середовищу, в якому він функціонуватиме. Він передбачає багатовимірне вивчення місця — від його фізичних параметрів до соціокультурної специфіки. До ключових аспектів цього методу належать аналіз просторових характеристик території, топографії, ландшафту, історико-архітектурного контексту, інфраструктури, соціальної структури та культурних кодів. Головна мета контекстуального підходу полягає не лише в гармонійному інтегруванні нового об'єкта в існуюче міське середовище, а й у формуванні архітектури як реакції — осмисленої, адаптивної, місцезалежної.

У межах моєї магістерської роботи цей метод було застосовано з урахуванням особливостей міста Буча — контексту, який є не лише фізичним, але й історично насиченим та емоційно чутливим. На етапі передпроектного аналізу я здійснила комплексне дослідження урбаністичної ситуації: просторового розташування проектної ділянки відносно транспортних вузлів, зон відпочинку, громадських кластерів; структури навколишньої забудови, її морфотипів, масштабних характеристик і візуального ритму; природних умов, зокрема зеленого каркасу міста, ліній руху повітряних потоків та акустичних навантажень. Особливу увагу було приділено соціально-демографічному портрету молоді — основної цільової аудиторії майбутнього комплексу. Зібрані дані дали змогу побудувати концепцію “просторового вrostання” будівлі у тканину міста шляхом насичення її зв'язками з існуючими маршрутами, візуальними осями та комунікаційними потоками.

Однак контекст у моєму дослідженні інтерпретується ширше, ніж просто фізичне середовище. Він постає також як емоційно-культурна складова, яка в Бучі, з огляду на травматичні події останніх років, набула особливої ваги. Архітектура мого об'єкта формувалася як відповідь на це глибинне культурне поле — вона не лише адаптується до міського простору, а й вступає в діалог із ним. У проєкті реалізовано смислові теми — відновлення, взаємодії, відкритості

— що транслюються через пластику форми, прозорість фасадів, відкриті публічні простори, використання природних матеріалів[26].

Сценарне проєктування в сучасній архітектурі є методологічним підходом, що розглядає простір як процес, а не як завершену об’єктну структуру. Основна ідея методу полягає в уявному моделюванні змін, які відбуваються з архітектурним середовищем упродовж часу, у контексті різних типів активності, взаємодії користувачів, подій, атмосферних змін та емоційних сценаріїв (рис.2.1.6). Запозичений із практик театральної сценографії, урбаністичних досліджень та інтерактивного дизайну, цей підхід надає архітектору інструменти для формування простору, який є не лише платформою для подій, а їхнім активним учасником. Архітектура в межах цього підходу сприймається як динамічна система, що адаптується, змінюється, “відповідає” на дію, ініціює її або навіть провокує.

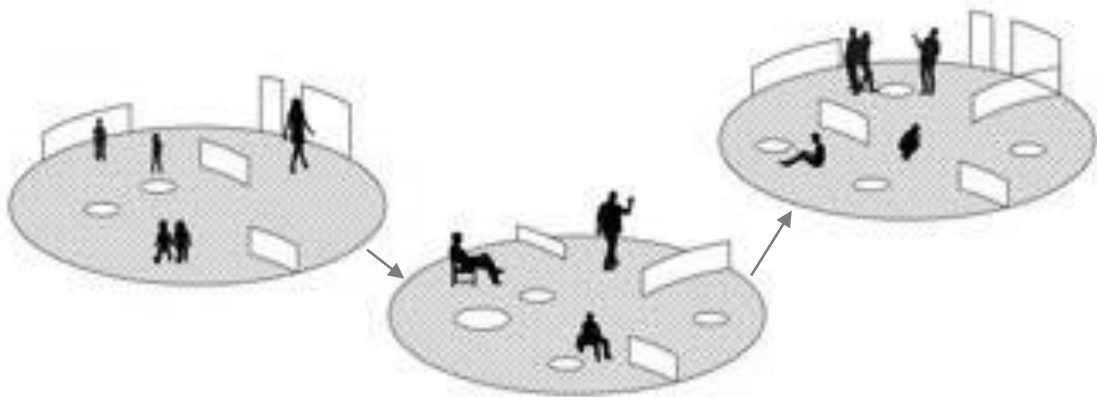

Рис. 2.1.6 Схема процесу сценарного проєктування

У межах проєктування культурно-просвітницького комплексу для молоді я інтегрувала сценарне мислення як ключову стратегію просторової організації. Комплекс свідомо не має жорстко детермінованої функціональної структури — натомість передбачено множинність варіантів його використання, залежно від часу доби, події, кількості учасників. Я розробила низку умовних сценаріїв: “ранкова школа медіа”, “виставковий день”, “вечірній кінопоказ”, “нічний концерт”. Кожен із них має власну логіку просторового функціонування: по-іншому активуються зони, змінюється освітлення, формується маршрутна

структура, змінюється ступінь відкритості приміщень до публічного простору. Простір стає “кадром” (рис.2.1.7) для кожної окремої події, який трансформується під її потреби — без втрати загальної цілісності[26].

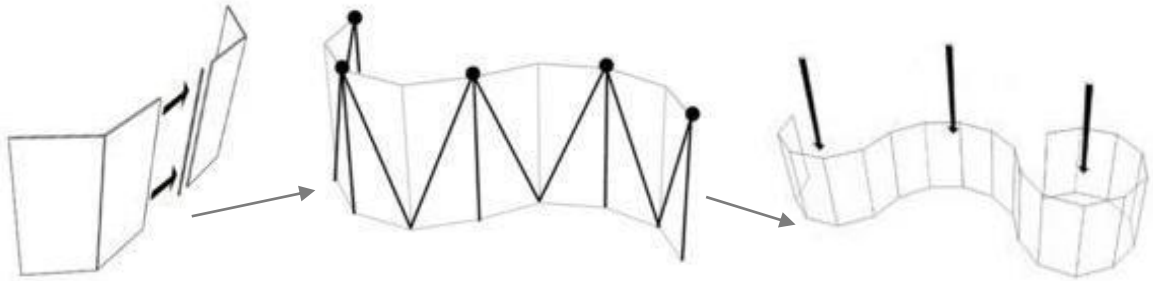

Рис. 2.1.7 Схема процесу перетворення гнучкої перегородки

У процесі проєктування сценарність була піднята на рівень поведінкової архітектури, де простір не просто відповідає на дію, а ініціює її. Я свідомо проєктувала “місця подій” — перехрестя маршрутів, відкриті платформи, зони з напруженою візуальною динамікою, які сприяють виникненню неформальних зустрічей, комунікації, спільного перебування. Крім того, було впроваджено принцип інтерактивного реагування середовища: використано змінне LED-освітлення, мобільні конструкції (рис.2.1.8), що дозволяють переконфігурувати простір, а також цифрові панелі, які відображають змінні сценарії або слугують медіа-інтерфейсами. Таким чином, архітектура перетворюється на живу оболонку, яка “дихає” разом із користувачем і подією, зберігаючи при цьому свою структурну логіку та ідейну цілісність.

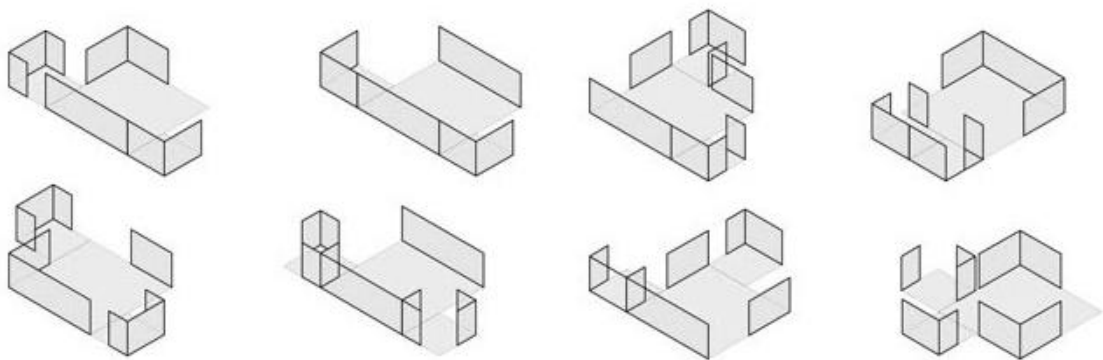

Рис. 2.1.8 Схема варіативності мобільних перегородок

Сценарне проєктування в моїй роботі стало не лише інструментом адаптації до потреб молодіжної аудиторії, а й способом мислення про

архітектуру як середовище постійного розвитку, відкритості до нових форм комунікації, гнучкості — тобто тих характеристик, що відображають саму суть молодіжної культури[24].

Застосування комплексної системи методів дослідження дало змогу виявити багатовимірну природу архітектурно-середовищного формування культурно-просвітницького комплексу для молоді. Кожен із обраних методів — морфологічний, функціонально-просторовий, тектонічний, типологічний, контекстуальний та сценарний — виконував не ізольовану, а взаємодоповнювальну роль, утворюючи цілісну методологічну модель. Їх інтеграція дозволила вийти за межі традиційного архітектурного аналізу й сформувати концепцію, в якій форма, функція та середовище взаємопов'язані в динамічній і логічно обґрунтованій системі.

Особливістю застосованих методів у цій роботі стало їх розширення та адаптація до потреб молодіжної аудиторії, яка потребує відкритого, гнучкого, мультифункціонального простору, що легко трансформується під нові сценарії використання. Водночас, науково обґрунтоване поєднання аналітичних технік із проєктними експериментами дозволило не лише отримати об'єктивну картину сучасного стану типології та середовища, а й сформувати інноваційний просторовий образ, вкорінений у контекст конкретного міста[23].

Таким чином, сформований методологічний апарат став не лише інструментом аналізу, але й повноцінною основою для авторської концепції, що відповідає сучасним тенденціям у проєктуванні молодіжних культурних просторів.

2.2. Просторово-планувальні принципи формування культурно-просвітницьких комплексів

Формування культурно-просвітницьких комплексів у сучасному архітектурному середовищі потребує не лише функціональної доцільності, але й осмисленого підходу до організації простору як носія соціального змісту та засобу міжкультурної комунікації. Просторово-планувальні принципи в такому

контексті виступають не як абстрактні методологічні конструкції, а як інструменти цілеспрямованого формування середовища, яке здатне відповідати на потреби широкого кола користувачів, адаптуватися до динаміки культурних процесів та сприяти розвитку соціального капіталу громади. Ці принципи визначають логіку функціонального, психологічного і семіотичного структурування архітектурного простору, спрямовану на забезпечення його відкритості, гнучкості, інклюзивності та екологічної інтегрованості.

У сучасних умовах, коли архітектура культурно-просвітницьких установ має реагувати не лише на просторові запити, а й на соціальні виклики, особливої ваги набуває опора на системно осмислені планувальні рішення. Саме просторово-планувальні принципи забезпечують архітектурі потенціал бути не лише фізичною оболонкою для культурних процесів, а й активним учасником формування колективної пам'яті, місця ідентичності та демократичної взаємодії. Вони уможлиблюють перетворення комплексу з традиційного об'єкта інфраструктури на динамічне середовище, де зникають бар'єри між формальною й неформальною освітою, мистецтвом і повсякденним досвідом[47].

Рис. 2.2.1 Ключових принципи застосовані в проектуванні культурно-просвітницькому комплексі

Розглянуто ключові просторово-планувальні принципи, які стали методологічною основою для формування архітектурної концепції культурно-просвітницького комплексу в межах даного дослідження. Зокрема, акцент зроблено на принципах гнучкого функціонального зонування, інтеграції з озелененням, інклюзивності та створення просторів для неформального

спілкування. Кожен із цих принципів аналізується не лише з позиції їхньої сутнісної характеристики, а й через призму удосконалення та поглиблення, реалізованого в авторській архітектурній пропозиції, що відображає сучасні тенденції сталого й гуманістично орієнтованого проектування.

Гнучке функціональне зонування є одним із фундаментальних принципів сучасного архітектурного проектування, що ґрунтується на можливості простору адаптуватися до змінних потреб користувачів і сценаріїв використання. У культурно-просвітницькому комплексі цей підхід дозволяє уникнути статичності функцій та забезпечує багатоваріантність просторового використання. Ідея полягає у формуванні таких середовищ, які можуть слугувати майданчиком для лекцій, майстер-класів, виставок, конференцій або творчих занять — залежно від часу доби, кількості відвідувачів чи тематичного спрямування заходу. Універсальність архітектурної конфігурації стає передумовою ефективного функціонування комплексу в умовах соціальної та культурної динаміки[54].

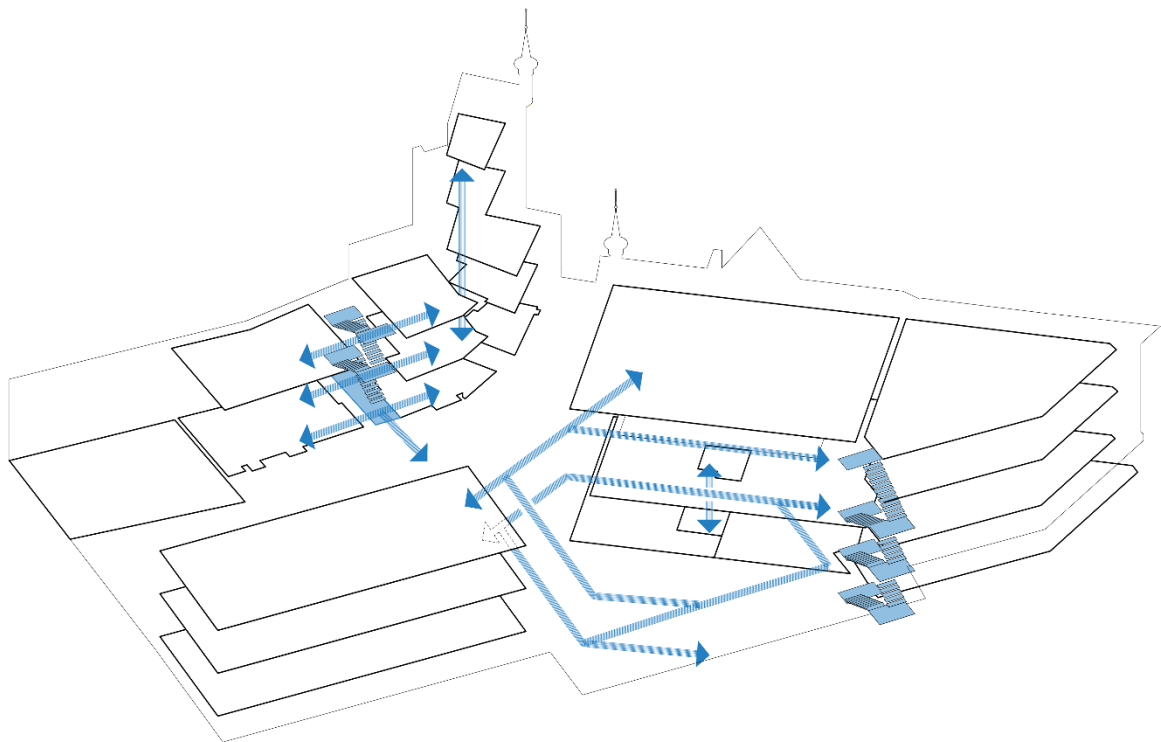

Рис. 2.2.2 Рис. Схема, Jam Factory, Львів, Україна, Олег Дроздов, 2015 рік [81].

Удосконалення принципу гнучкого зонування у межах досліджуваної теми відбувається через впровадження трансформованих інтер'єрів, модульних конструкцій і мобільних перегородок, які дозволяють оперативно змінювати функціональну організацію простору. Крім цього, враховується зонування за акустичними, світловими й візуальними параметрами, що дозволяє одночасно функціонувати кількома незалежним активностям в одному просторі без конфліктів. Просторові ядра, які є фіксованими — наприклад, бібліотеки чи медіатеки, — доповнюються гібридними зонами із змінною програмою, де можливе швидке перепрофілювання без втрати естетичної та функціональної цілісності. Такий підхід підвищує адаптивність середовища до непередбачених ситуацій та сприяє його тривалому життєвому циклу[58].

Поглиблення цього принципу в проєкті здійснюється за рахунок інтеграції цифрових технологій управління простором — від систем керування освітленням і температурою до IoT-рішень, що забезпечують персоналізацію середовища під запити окремих груп користувачів. Враховується також темпоральний вимір гнучкості: простір спроектований не лише для зміни функцій упродовж дня, а й для трансформації в межах тижня, місяця чи року. Це забезпечує довготривалу актуальність архітектури, дозволяє культурно-просвітницькому комплексу залишатися соціально чутливим інструментом реагування на виклики часу, змінюючись разом із його аудиторією[43].

Принцип інтеграції з озелененням у проєктуванні культурно-просвітницьких комплексів базується на ідеї формування гармонійного зв'язку між архітектурним середовищем і природним ландшафтом. Зелені зони в такому випадку виконують не лише декоративну або екологічну функцію, а стають повноцінним елементом просторової композиції, що бере участь у формуванні емоційного та когнітивного досвіду користувача. Озеленення вбудовується в структуру будівлі, перетворюючи її на живий організм, відкритий до природних процесів і сезонної динаміки. Таке проєктування сприяє формуванню стійкого середовища, яке позитивно впливає на психоемоційний стан відвідувачів і формує нову якість взаємодії між людиною, культурою і природою[45].

Рис. 2.2.3 Зеймулс, Центр творчих послуг, Резекне, Латвія,
SAALS Architecture, 2014 рік [90].

Удосконалення принципу полягає у поглибленій типологізації озелених просторів: внутрішні дворики з високою інсоляцією, вертикальні зелені стіни як екрани для мікроклімату, тераси з сенсорним садом, елементи природного ґрунту в інтер'єрі. Такі рішення не лише покращують мікроклімат, а й відкривають нові можливості для використання природного середовища у функціональному та освітньому аспектах. Наприклад, зелений атриум може слугувати водночас зоною для відпочинку, творчих занять на свіжому повітрі та майданчиком для соціальної взаємодії. У комплексі реалізується ідея «архітектури без меж», де природа не є антагоністом урбаністичної структури, а її невід'ємною складовою.

Поглиблення цього принципу здійснюється через впровадження біофільного дизайну, у якому природа не лише присутня як фізичний компонент, а є носієм змісту й етичних орієнтирів. Простір набуває сенсу екосоціального середовища, де озеленення виконує роль терапевтичного, комунікативного й пізнавального ресурсу. Особлива увага приділяється використанню місцевих

рослинних видів, які не потребують значного догляду й підкреслюють локальний характер проєкту. У такий спосіб формується нова культурна екологія — простір, де природа стає співтворцем архітектурного досвіду[36].

Інклюзивність як просторово-планувальний принцип передбачає забезпечення рівноправного доступу до архітектурного середовища для всіх категорій користувачів незалежно від їхніх фізичних, сенсорних, когнітивних або соціальних особливостей. Це не лише вимога до формальної безбар'єрності, а глибша концепція відкритості, доступності та емоційної безпеки в просторі. У культурно-просвітницьких комплексах інклюзія відіграє важливу роль у забезпеченні соціальної згуртованості, сприяє розширенню цільової аудиторії та утворює архітектуру як інструмент соціального діалогу.

Удосконалення принципу інклюзивності в рамках дослідження відбувається за рахунок комплексного впровадження елементів універсального дизайну: це пониження бордюрів, пандуси з правильним кутом нахилу, тактильні індикатори, зручні для навігації візуальні маркери, а також ергономічно спроектовані меблі для різних груп користувачів. Важливим аспектом є створення мультисенсорного середовища, яке враховує різноманітні модальності сприйняття інформації. Простір проєктується так, щоб бути зрозумілим, передбачуваним і доброзичливим навіть для людей з тривожними розладами або аутичним спектром[57].

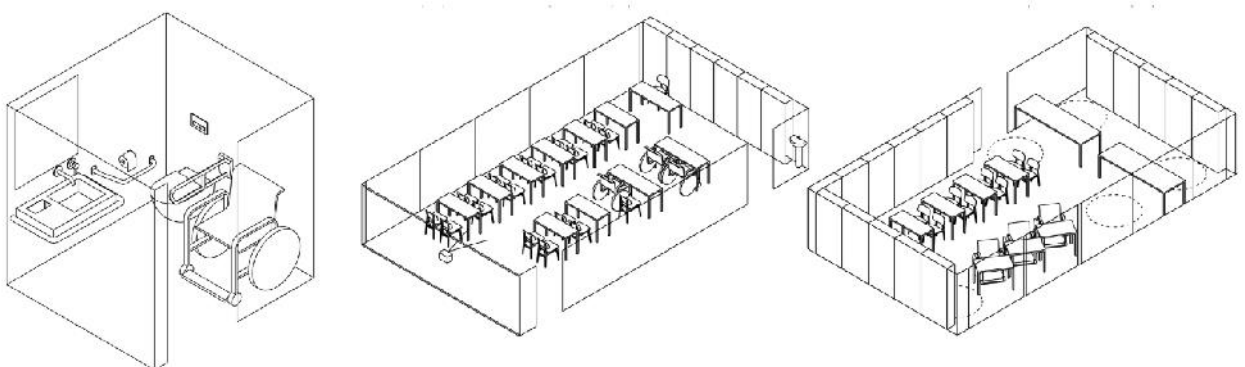

Рис. 2.2.4 Схема інклюзивних рішень культурно-просвітницьких комплексів

Поглиблення інклюзивності реалізується через змістову відкритість: створення культурного контенту, що відповідає інтересам різних соціальних

груп, а також інтеграція цифрових рішень, які адаптують інформацію відповідно до потреб конкретного користувача. Крім того, архітектура формується у співпраці з представниками цільових спільнот, включаючи молодь з інвалідністю, волонтерські ініціативи, педагогів. Це перетворює інклюзію на процес співстворення простору, де участь користувача стає ключем до його релевантності й автентичності.

Просторово-планувальний принцип формування середовищ для неформального спілкування полягає в організації таких архітектурних зон, що сприяють виникненню спонтанних контактів, неформального обміну досвідом та соціальної інтеграції. Це зони, де користувачі можуть вільно взаємодіяти — поза межами формалізованих сценаріїв. У контексті культурно-просвітницьких комплексів вони виконують роль «соціальних каталістів» — інкубаторів ідей, міждисциплінарних обговорень, міжвікової комунікації[64].

Удосконалення принципу в межах роботи полягає в активному включенні таких зон у структуру будівлі: вестибюлі, атріуми, галереї, переходи між функціональними блоками не лише залишаються просторами циркуляції, а й набувають якостей повноцінного середовища для взаємодії. Їхня гнучкість досягається через використання комфортних сидінь, регульованого освітлення, акустичних рішень, мікроозеленення та візуально прозорих конструкцій. Водночас розміщення таких просторів біля кафе, бібліотек, зон експозицій створює багатовекторність використання — від індивідуального відпочинку до публічних подій[47].

Поглиблення принципу полягає в осмисленні таких зон не лише як архітектурних, а як культурно-соціальних інструментів. У них передбачається створення «відкритих сценаріїв» — ситуацій, які заохочують до взаємодії, обміну, спільного навчання. Таким чином, неформальні простори стають не другорядними елементами композиції, а осередками формування спільноти, місцем зрощення горизонтальних зв'язків, що мають вирішальне значення для розвитку громадянського суспільства[56].

Узагальнення просторово-планувальних принципів дає змогу стверджувати, що ефективне формування культурно-просвітницьких комплексів передбачає створення гнучкого, відкритого та соціально чутливого середовища. Принцип гнучкого зонування дозволяє адаптувати простір до різних сценаріїв користування, забезпечуючи його багатofункціональність та трансформованість. Інтеграція з озелененням надає архітектурі екологічної цінності та сприяє гармонійному включенню об'єкта в міське середовище. Інклюзивність формує етично орієнтоване середовище, у якому кожна людина, незалежно від індивідуальних особливостей, має можливість повноцінної участі у культурному житті. Простори неформального спілкування, у свою чергу, активізують соціальну взаємодію та сприяють розвитку нових форм комунікації.

У своїй взаємодії ці принципи утворюють систему, що забезпечує не лише функціональну ефективність, а й відкриває можливості для формування стійкого й гуманного архітектурного середовища, що відповідає сучасним потребам громади.

2.3. Технологічні та екологічні прийоми проєктування культурно-просвітницьких комплексів

Сучасна архітектура культурно-просвітницьких комплексів функціонує на перетині екологічної відповідальності, технологічної інноваційності та соціальної чутливості. У контексті глобальних викликів — таких як зміна клімату, урбанізація, енергетична криза та постпандемічна переоцінка публічного простору — архітектурне проєктування набуває нових змістів, що вимагають застосування інтегрованих екологічно й технологічно обґрунтованих рішень. У межах культурно-просвітницьких установ, що орієнтовані на виховання, комунікацію, міждисциплінарний обмін знаннями та формування ідентичностей, ці підходи стають не просто інструментами функціонального вдосконалення, а й складовими просвітницької місії самих об'єктів[48].

Зазначені прийоми охоплюють комплекс рішень — від використання альтернативної енергетики, природного освітлення й вентиляції, застосування

місцевих матеріалів та озеленення, до цифровізації архітектурного середовища та забезпечення інклюзивності. Кожен із них виконує не лише утилітарну функцію, а й має символічне, соціальне або естетичне навантаження, сприяючи формуванню цілісного середовища, здатного адаптуватися до змінних потреб спільноти та сприяти її сталому розвитку. Розгляд цих прийомів у подальших підрозділах дозволяє простежити зв'язок між матеріально-просторовими рішеннями та культурною роллю архітектури як інструмента трансформації міського і суспільного ландшафтів[46].

Інтеграція зелених насаджень в архітектурне середовище виходить далеко за межі суто декоративного компонента, набуваючи системного значення у формуванні екологічно орієнтованого та просторово гармонійного середовища. Сучасні архітектурні практики дедалі частіше застосовують вертикальні та горизонтальні озеленені поверхні — фасадні зелені інсталяції, озеленені покрівлі, тераси та зелені платформи — як інструменти створення природних екологічних бар'єрів. Ці елементи виконують низку ключових функцій: вони знижують теплові навантаження на будівлю, підвищують якість повітря, а також забезпечують візуальну інтеграцію архітектурних об'єктів у природно-ландшафтний контекст.

Рис. 2.3.1 Мистецький центр Lotus Square, Чхухай, Китай,
Raynon Chui Design, 2014 рік [57].

У сфері проектування культурно-просвітницьких комплексів для молодіжної аудиторії озеленення набуває ще глибшого змісту. Тут зелені зони перестають бути лише фоном для діяльності — вони стають активними просторами, залученими до освітніх, рекреаційних і комунікативних сценаріїв. Організація відкритих зон для навчання, інтерактивних експозицій, соціальних заходів на базі озелених ділянок дозволяє формувати динамічне, інклюзивне середовище. Особливої важливості набуває створення емоційно комфортного простору, що відповідає підвищеній чутливості молоді до візуально-тактильного сприйняття. Природні елементи виступають каталізаторами формування ментального добробуту, що є критично необхідним у сучасних урбанізованих умовах[49].

Удосконалення системи озеленення передбачає впровадження технологічно орієнтованих рішень. Зокрема, йдеться про автоматизовані системи поливу, добір місцевих (автохтонних) видів рослин, стійких до змін клімату, а також використання інноваційних «живих фасадів» модульної конструкції. Такий підхід забезпечує не лише стабільність екосистемного впливу, а й сприяє формуванню унікальної архітектурної ідентичності освітньо-культурних закладів. Симбіоз природи й архітектури постає не як тенденція, а як нова норма, що відповідає принципам сталого розвитку та підвищує привабливість простору для молодіжної аудиторії[44].

У сучасних умовах екологічних викликів та глобального переходу до сталого розвитку, впровадження альтернативних джерел енергії в архітектуру культурно-просвітницьких закладів набуває особливого значення. Така інтеграція виступає не лише технічним заходом для підвищення енергоефективності, а й маніфестом соціальної та екологічної відповідальності архітектурної практики. Основними технологічними засобами реалізації цього підходу є системи, що використовують відновлювані джерела енергії: сонячні панелі (фотовольтаїчні модулі), геотермальні теплові насоси, вітрогенератори, а також системи акумулювання енергії, що забезпечують її стабільне постачання незалежно від коливань зовнішніх умов.

Поглиблений рівень інтеграції альтернативної енергетики передбачає гармонійне поєднання інженерної доцільності з архітектурною композиційною мовою. Важливим аспектом цього є естетична інкорпорація технологічних компонентів у просторову структуру будівлі. Зокрема, фотоелементи можуть бути структурно включені до конструкцій покрівлі, фасадів чи навісів, стаючи водночас і джерелами енергії, і повноцінними архітектурними елементами, які формують візуальний образ комплексу. Такий підхід вимагає ретельного врахування орієнтації об'єкта відносно сторін світу, рівня інсоляції ділянки, а також сезонних коливань кліматичних умов, характерних для Київського регіону. Інтеграція технологій повинна спиратися на локальні кліматичні дані для забезпечення максимальної ефективності експлуатації[45].

Подальше вдосконалення систем альтернативної енергетики в контексті культурно-просвітницьких установ передбачає їхнє включення до освітнього сценарію функціонування комплексу. Зокрема, доцільним є створення інтерактивних навчальних стендів або демонстраційних мікроелектростанцій, що ілюструють принципи роботи відповідних систем. Такі рішення сприяють не лише підвищенню обізнаності молоді щодо принципів сталої енергетики, а й формують ціннісне ставлення до ресурсозбереження, що є невід'ємною складовою сучасної екологічної культури. Таким чином, культурно-просвітницький комплекс виконує не лише функцію споживача енергії, а й стає платформою для просвітництва у сфері енергетичної трансформації та сталого розвитку.

Інтеграція природної вентиляції та денного освітлення в архітектурне середовище культурно-просвітницьких комплексів розглядається як один із фундаментальних принципів створення здорового, ресурсозберігаючого та фізіологічно комфортного простору. Ці природні процеси сприяють не лише оптимізації експлуатаційних витрат завдяки зменшенню потреби у штучному кондиціонуванні й освітленні, але й позитивно впливають на когнітивні функції, психоемоційний стан та загальне самопочуття користувачів, особливо молодіжної аудиторії, яка є найбільш вразливою до параметрів середовища[35].

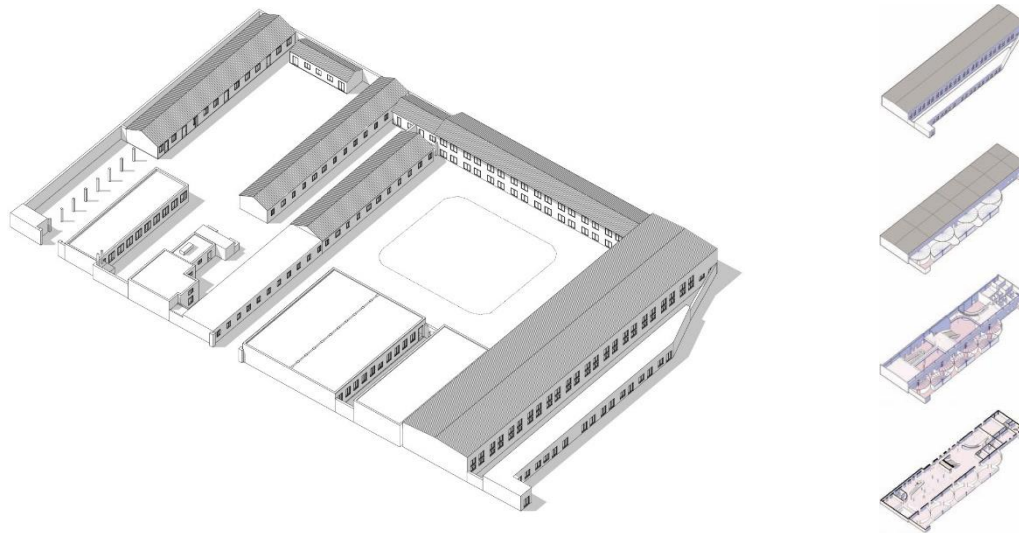

Рис. 2.3.2 Схема, Молодіжний центр активності, Пекін, Китай, Moguang Studio , REDe Architects, 2020 рік [85].

Поглиблене архітектурне опрацювання цього підходу передбачає вивірене просторове зонування будівлі відповідно до показників природної інсоляції, що враховує щоденні та сезонні цикли сонячного освітлення. Важливою умовою є орієнтація приміщень з урахуванням їхнього функціонального призначення: приміщення з підвищеними вимогами до освітлення — аудиторії, читальні зали, галереї — доцільно розміщувати з південного або східного боку, тоді як технічні та допоміжні простори можуть розташовуватись у зонах з меншою інсоляцією. Архітектурно-композиційними засобами реалізації є світлові прорізи оптимізованих пропорцій, розміщені з урахуванням інсоляційної активності, а також внутрішні атріуми, світлові ліхтарі або вентиляційні шахти, що забезпечують як проникнення природного світла в глибину об'ємно-просторової структури, так і ефективний повітрообмін без необхідності залучення додаткових енергоресурсів[58].

Удосконалення цього прийому полягає у впровадженні інтелектуальних адаптивних систем, які дозволяють досягти динамічного балансу між природними факторами та технологічною регуляцією мікроклімату. Йдеться, зокрема, про автоматизовані системи керування світловими потоками: моторизовані жалюзі, фотореактивні склопакети зі змінною прозорістю, а також біокліматичні фасади, здатні змінювати теплотехнічні властивості у відповідь на

зміну зовнішніх умов. Такі рішення підвищують гнучкість функціонування архітектурного середовища та підкреслюють його інтелектуальний рівень, утворюючи середовище, що не лише відповідає сучасним вимогам сталого розвитку, а й формує нові уявлення про якість архітектурного простору як динамічної, чутливої до користувача системи.

Інклюзивність у сучасному архітектурному дискурсі розглядається не лише як технічний або регламентний аспект, а як концептуальна основа, що визначає відкритість простору до повноцінної участі всіх категорій користувачів — незалежно від їхніх фізичних, сенсорних, когнітивних або соціально-психологічних особливостей. У контексті проектування культурно-просвітницьких центрів для молоді ця характеристика набуває особливої ваги, оскільки відображає рівень демократичності та гуманістичної спрямованості архітектурного середовища. Вона трансформує архітектуру з виключно функціональної структури на інструмент соціальної інтеграції, підтримки і розвитку.

Рис. 2.3.3 Культурний центр Flying Roof, Кеділяк, Франція, OVERCODE architecture urbanisme, 2021 рік [86].

Поглиблене втілення інклюзивного підходу передбачає багаторівневе проєктне мислення, яке охоплює як фізичні аспекти доступності, так і сенсорні, когнітивні та емоційно-комунікативні параметри середовища. До фізичних заходів належать облаштування безбар'єрного доступу через пониження бордюрів, встановлення пандусів, ліфтів, поручнів, а також забезпечення відповідної ширини проходів і дверних прорізів. Однак інклюзивність сучасного рівня включає і більш делікатні інтервенції: сенсорні маршрути з тактильними або візуальними орієнтирами, зони низької сенсорної стимуляції для осіб з аутизмом, адаптивне освітлення з можливістю регулювання яскравості, а також

контрастне маркування елементів інтер'єру й навігації. Такі елементи створюють простір, в якому враховуються особливості сприйняття та взаємодії, що дозволяє уникнути уніфікації досвіду користування[66].

Крім інженерно-просторового компонента, принципово важливим є забезпечення змістової інклюзивності — тобто створення умов, за яких кожен відвідувач, незалежно від індивідуального досвіду, може знайти особистісно значущий культурний або освітній контент. У цьому контексті інклюзивність розглядається як інтегральна категорія, що поєднує архітектурні, освітні та соціально-культурні виміри[41].

Подальший розвиток та вдосконалення інклюзивного підходу в архітектурі можливий завдяки впровадженню практик партисипативного проєктування. Особливо цінним є залучення представників цільових спільнот — молоді з інвалідністю, фахівців інклюзивної освіти, соціальних працівників та волонтерів — до процесу формування просторових рішень на всіх етапах проєктування. Такий метод дозволяє не лише точніше визначити спектр потреб користувачів, але й створює передумови для формування архітектури як відкритого процесу, що ґрунтується на реальній взаємодії та повазі до людської різноманітності. У результаті простір набуває якості глибокої інклюзії, яка перевищує формальні вимоги нормативних документів і стає справжнім проявом соціально-відповідальної архітектури.

Інтеграція цифрових технологій в архітектурне середовище культурно-просвітницьких комплексів виступає ключовим чинником трансформації простору у напрямі його гнучкості, багатофункціональності та когнітивного насичення. Сучасна цифровізація дозволяє не лише підвищити технічну ефективність будівель, а й значно розширити їх освітній та комунікаційний потенціал. Зокрема, застосування інтерактивних сенсорних панелей, мультимедійних проєкцій, систем доповненої та віртуальної реальності (AR/VR), а також цифрових навігаційних інструментів сприяє створенню багаторівневого досвіду взаємодії з простором, у якому технології стають

інтегрованими елементами функціонального, естетичного та просвітницького ландшафту[42].

Поглиблене впровадження цифрових рішень передбачає формування змішаного середовища, в якому матеріальна архітектурна структура співіснує з віртуальним інтерфейсом, утворюючи новий тип користувацького досвіду — просторово-цифрову взаємодію. Такий підхід є особливо релевантним для молодіжної аудиторії, яка характеризується високим рівнем цифрової компетентності та схильністю до мультимодального сприйняття інформації. У цьому контексті архітектура перестає бути лише фізичним середовищем і перетворюється на платформу для гібридних форм навчання, комунікації й культурного обміну. Наприклад, традиційні галерейні або виставкові простори можуть бути збагачені цифровими шарами — QR-кодами, що відкривають доступ до тематичних відеоматеріалів, аудіогідів, подкастів або інтерактивних екскурсій, які поглиблюють сприйняття представленого змісту[47].

Рис. 2.3.4 Soorim Arts Center, Сеул, Південна Корея,
IARC Architects, 2013 рік [89].

Удосконалення цифрових практик в архітектурному середовищі культурно-просвітницьких об'єктів передбачає активне застосування інтелектуальних технологій управління. Зокрема, використання хмарних сервісів дозволяє ефективно адмініструвати простір, координувати розклад подій та освітніх програм, забезпечувати взаємодію користувачів у режимі реального

часу. Інтеграція рішень на базі Інтернету речей (IoT) відкриває можливості для динамічного регулювання параметрів мікроклімату — температури, освітлення, вологості та акустики — відповідно до кількості людей або типу активності. Окремо слід відзначити потенціал штучного інтелекту, здатного адаптувати освітній контент під індивідуальні потреби й уподобання користувача, що сприяє створенню персоналізованого навчального середовища[46].

У сукупності ці рішення формують нову типологію культурно-просвітницького простору — адаптивного, динамічного, такого, що взаємодіє, навчає та еволюціонує разом із користувачем, зміцнюючи зв'язок між архітектурою, технологією та людським досвідом.

Використання місцевих будівельних матеріалів у проектуванні культурно-просвітницьких об'єктів набуває все більшої актуальності в умовах пошуку сталих архітектурних рішень, що поєднують екологічну відповідальність, економічну доцільність та культурну автентичність. Застосування природних ресурсів регіону — зокрема деревини, глини, вапняку, соломи, а також рециклованих матеріалів, отриманих у межах локального виробництва — дозволяє сформувати архітектурне середовище, органічно інтегроване у природний і соціокультурний ландшафт. Такий підхід не лише мінімізує вуглецевий слід будівництва, а й сприяє формуванню архітектури, яка резонує з історичним контекстом місця[43].

Поглиблений вимір цього проектного принципу виходить за межі суто матеріального аспекту та охоплює активне залучення місцевих спільнот до процесу створення архітектурного середовища. Співпраця з регіональними будівельниками, ремісниками, художниками й інженерами дозволяє не лише зберегти традиційні техніки ручної праці, а й перетворити архітектурний проєкт на засіб репрезентації локальної ідентичності. Такий підхід набуває особливої значущості в умовах посттравматичних урбаністичних сценаріїв — зокрема, у містах, що зазнали руйнації внаслідок воєнних дій. У цьому контексті архітектура постає не лише як фізична інфраструктура, а як інструмент соціального згуртування, відновлення довіри та переосмислення колективної

пам'яті, як це може бути реалізовано, наприклад, у проєктах відновлення громадського простору міста Буча.

Удосконалення цього підходу передбачає інноваційне переосмислення традиційних матеріалів шляхом їх поєднання з сучасними технологіями будівництва. Впровадження енергоефективних рішень, таких як теплоізоляційні системи на основі натуральних волокон, композитні структури з перероблених сировинних залишків, адаптивні фасадні елементи, дає змогу забезпечити високі показники енергоощадності та довговічності без втрати локального характеру архітектури. У результаті формується багатовимірне архітектурне середовище, яке не лише виконує утилітарні функції, а й несе культурне навантаження, слугуючи засобом відновлення наративу місця та формування нових змістів у публічному просторі міста[85].

Рис. 2.3.5 Молодіжний центр активності, Пекін, Китай, Moguang Studio , REDe Architects, 2020 рік [85].

Комплексне дослідження технологічних і екологічних прийомів у контексті проєктування культурно-просвітницьких комплексів засвідчує, що сучасна архітектура має виходити за межі виключно функціональних або естетичних параметрів, трансформуючись у носій цінностей сталого розвитку, інноваційної трансформації та соціальної відповідальності. Екологічна архітектура постає як багатовимірний інструмент, що формує середовище, здатне адаптуватися до змін клімату, задовольняти різноманітні потреби користувачів, стимулювати культурну активність і підтримувати локальні ідентичності[33].

Виявлено, що інкорпорація озеленення як активного просторово-екологічного елементу сприяє формуванню середовища, що гармонізує архітектуру з природним контекстом і водночас підсилює емоційно-психологічну привабливість об'єкта для молодіжної аудиторії. У свою чергу, впровадження альтернативних джерел енергії, зокрема сонячних, геотермальних і вітрових систем, демонструє прагнення до зниження енергоспоживання та декарбонізації архітектурного середовища, що є критично важливим у світлі глобальних кліматичних викликів.

Поглиблений підхід до організації природного освітлення й вентиляції надає можливість створення не лише комфортного мікроклімату, а й архітектурно виразного простору, де природні ресурси стають інтегрованими у структурну логіку будівлі. Застосування розумних технологій керування кліматичними, світловими та акустичними параметрами через IoT-рішення та системи штучного інтелекту відкриває нові горизонти динамічного і персоналізованого простору, що здатний реагувати на змінні потреби користувачів у реальному часі[61].

Інклюзивність, розглянута як основоположний етичний та проєктний принцип, забезпечує архітектурі статус відкритої платформи для всіх соціальних груп, незалежно від фізичних чи когнітивних особливостей. Такий підхід сприяє не лише розширенню доступу до культурного й освітнього контенту, а й зміцненню соціальної згуртованості. Водночас застосування місцевих матеріалів і залучення локальних ресурсів несе в собі як екологічну, так і культурну складову — від зниження вуглецевого сліду до відновлення регіональних ремісничих практик та ідентичностей, що особливо актуально в умовах постконфліктного відновлення українських міст.

Таким чином, технологічні та екологічні прийоми в архітектурі культурно-просвітницьких комплексів не є другорядними технічними складниками, а формують цілісну ідеологічну парадигму, у якій архітектура постає як трансформативний чинник суспільних змін. Такий підхід дозволяє не лише

відповідати на сучасні виклики, а й формувати візію сталого, інноваційного та соціально відповідального архітектурного середовища майбутнього[55].

Висновки до розділу II

У другому розділі було розглянуто та обґрунтовано комплекс архітектурних засобів формування культурно-просвітницьких комплексів для молоді. Зокрема, увагу приділено теоретичному обґрунтуванню та практичному застосуванню різноманітних методів і принципів проєктування, які враховують сучасні технологічні, екологічні та соціальні виклики.

У пункті 2.1. було розглянуто методологічні засади аналізу архітектурно-середовищних рішень. Встановлено, що інтегративне використання таких методів, як морфологічний, функціонально-просторовий, тектонічний, типологічний, контекстуальний та сценарний, дозволяє глибше зрозуміти просторові, функціональні та соціальні аспекти архітектурних об'єктів. Визначено, що така системна інтеграція методів посилює як аналітичну глибину, так і проєктну точність.

У пункті 2.2 проаналізовано просторово-планувальні принципи створення культурно-просвітницьких комплексів. Наголошено на важливості гнучкого функціонального зонування, інтеграції озеленення, створення інклюзивних умов та формування просторів неформального спілкування. Виявлено, що реалізація цих принципів дозволяє створити динамічні, адаптивні та соціально відкриті архітектурні середовища, які відповідають сучасним потребам молодіжних спільнот.

У пункті 2.3 розглянуто технологічні та екологічні рішення, необхідні для сучасного проєктування молодіжних культурних комплексів. Особлива увага приділена впровадженню альтернативних джерел енергії, інтеграції природних систем освітлення та вентиляції, цифровим технологіям і застосуванню локальних матеріалів. Зазначено, що такі екологічно орієнтовані технології не тільки покращують експлуатаційні характеристики об'єктів, а й формують середовище, яке активно взаємодіє з користувачами та природним контекстом.

Таким чином, проведений у другому розділі аналіз підтверджує необхідність комплексного підходу до архітектурного формування культурно-просвітницьких комплексів, враховуючи багаторівневу взаємодію між технологічними, екологічними та соціокультурними аспектами. Запропоновані підходи забезпечують створення не лише функціонально ефективного, але й соціально значущого, екологічно сталого і технологічно сучасного архітектурного простору для молоді.

РОЗДІЛ ІІІ

ПРОЄКТНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРНО-ПРОСВІНИЦЬКОГО КОМПЛЕКСУ ДЛЯ МОЛОДІ

3.1. Передпроектний аналіз і містобудівні умови

Проектування культурно-просвітницького комплексу в місті Буча передбачає ґрунтовний аналіз передумов сучасного містобудівного розвитку як на макрорівні урбаністичної політики, так і на локальному рівні середовищного планування. В умовах післявоєнної трансформації українських міст питання формування якісного громадського простору постає не лише як архітектурне завдання, але й як елемент стратегії культурного та соціального відновлення. Архітектура в цьому випадку виконує роль каталізатора для оновлення міської ідентичності, зміцнення локальних спільнот та інтеграції молоді у публічне життя.

Сучасні тенденції містобудування в Україні орієнтуються на принципи сталого розвитку, гуманізації простору та багатофункціональності середовища. У міських стратегічних документах все частіше декларується потреба у створенні центрів тяжіння на локальному рівні, з особливою увагою до молодіжної інфраструктури. Водночас містобудівна практика стикається з викликами — неврегульованістю зонування, недостатнім рівнем екологічної інтеграції, фрагментарною забудовою. У цьому контексті кожна ініціатива має враховувати реальні соціально-просторові умови території, а не лише формальні параметри планування[25].

Для міста Буча як передмістя Києва, яке інтенсивно розвивається у форматі поліцентричної агломерації, ключовим є створення повноцінних структур місцевого значення, які не дублюють столичну інфраструктуру, а відповідають на специфічні запити громади. Передумови реалізації культурно-просвітницького комплексу саме в Бучі базуються на високому демографічному потенціалі молоді, дефіциті відкритих освітньо-культурних просторів, а також на потребі відновлення міського середовища після бойових дій 2022 року. Отже,

містобудівні передумови формуються у вузлі перетину трьох векторів — стратегічного бачення розвитку громади, просторової доступності та соціальної затребуваності проекту[31].

Місто Буча, розташоване в межах Київської агломерації, є динамічною одиницею, яка стрімко трансформується під впливом як внутрішньої урбаністичної політики, так і зовнішніх соціополітичних чинників. У післявоєнний період Буча набула особливого статусу як символ стійкості, відновлення та гідності українського суспільства. Саме цей контекст формує нову потребу в архітектурному осмисленні простору міста, у тому числі створенні середовищ, здатних сприяти соціальній інтеграції, культурній рефлексії та розвитку молоді як ключового сегмента міської спільноти.

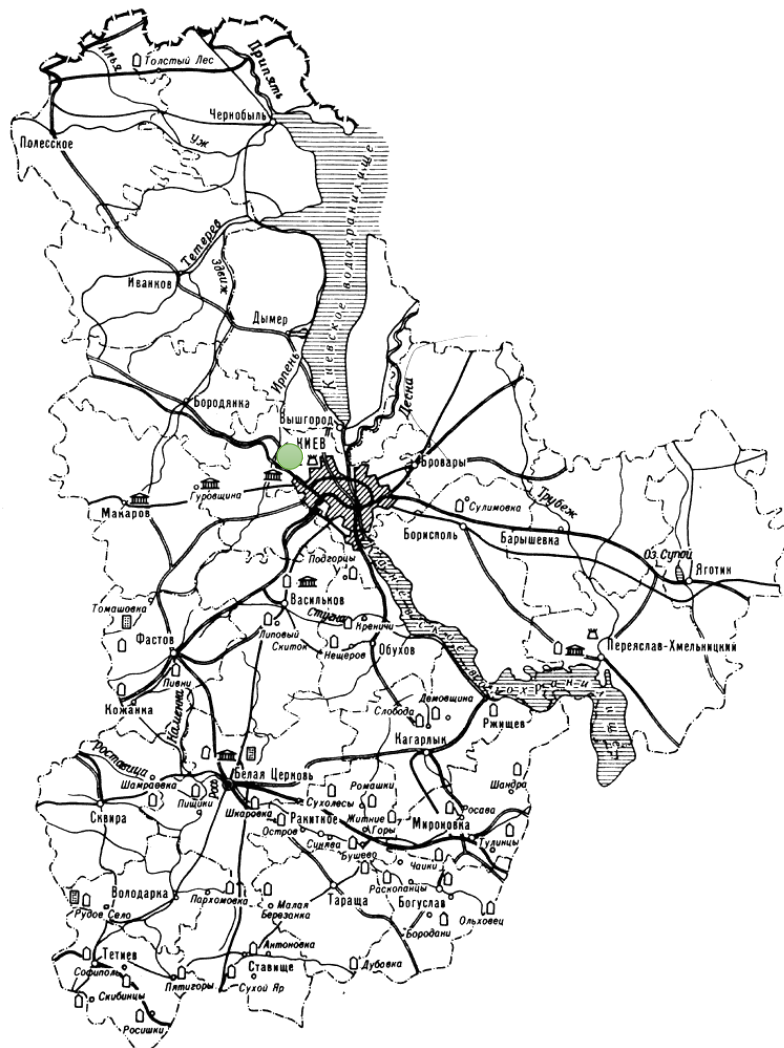

Рис. 3.1.1 Розташування м. Буча на карті Київської області [73].

Після подій 2022 року Буча зазнала значних руйнувань інфраструктури, втрат серед населення та психологічної травматизації. У цьому контексті створення культурно-просвітницьких осередків виступає не лише архітектурним, а передусім гуманітарним завданням. Молодь, яка стала свідком або безпосереднім учасником воєнних подій, перебуває в критичному віці формування світоглядних орієнтирів і потребує сприятливого середовища для особистісного зростання, самореалізації та переосмислення досвіду[15].

На сучасному етапі місто демонструє інтенсивний розвиток малоповерхової житлової забудови, формування нових громадських просторів та оновлення інфраструктурних мереж. Це створює передумови для впровадження мультифункціональних архітектурних рішень, орієнтованих на потреби локальної громади. Зокрема, наявність молодіжного населення, активного волонтерського руху та культурних ініціатив свідчить про високий соціальний запит на створення інституцій, які можуть стати платформою для взаємодії, навчання, дозвілля та творчості.

Урбаністичний контекст Бучі також зумовлює необхідність формування відкритих інклюзивних просторів, які відповідали б вимогам екологічної, функціональної та емоційної стійкості. Близькість до Києва, включення до транспортного каркасу області, а також наявність природного потенціалу — лісових масивів, озер, зелених зон — створюють сприятливі умови для реалізації проєктів нового покоління, які інтегрують архітектуру в живу тканину міста[18].

Таким чином, аналіз контексту Бучі як простору, що пережив травму, але активно відновлюється, обґрунтовує доцільність створення культурно-просвітницького комплексу як інструменту не лише фізичного, а й соціально-психологічного відновлення молодіжного середовища. Обрана ділянка, з урахуванням урбаністичних процесів та демографічної структури, розташовується в точці перетину нових сенсів, викликів і можливостей.

Місто Буча, розташоване в північно-західній частині Київської агломерації, має доволі молодий адміністративний статус міста (з 2006 року), однак історія його урбаністичного формування налічує понад століття. Первинно

Буча виникла як селище при залізничній станції на шляху Київ—Ковель, що визначило її подальшу функціонально-транспортну роль у регіоні. Уже з початку ХХ століття територія активно забудовувалась як дачна зона з характерною садибною структурою, що зберігає вплив і донині[22].

У радянський період розвиток Бучі відбувався переважно за інерційним індустріально-житловим сценарієм: зведення багатоквартирної забудови, розміщення санаторіїв, оздоровчих закладів, навчальних установ. Проте до початку 2000-х років місто залишалося передусім спальною зоною столичного регіону з обмеженим власним культурно-громадським каркасом. Ситуація почала змінюватися після отримання статусу міста, коли Буча стала активно трансформуватись у повноцінний центр міської громади з відповідними адміністративними, освітніми та рекреаційними функціями.

Значний вплив на містобудівну структуру мав і післявоєнний період. Події 2022 року, коли місто зазнало масштабних руйнувань унаслідок бойових дій, виявили вразливість інфраструктури та одночасно стимулювали переосмислення підходів до просторового планування. В умовах реконструкції актуалізувалася необхідність створення середовищ, орієнтованих на інтеграцію спільноти, підтримку ментального здоров'я, безпечне та інклюзивне функціонування публічного простору[28].

Сьогодні Буча розвивається в межах Ірпінської міської агломерації, демонструючи риси поліцентричної урбаністики. У стратегічних документах, зокрема у Генеральному плані міста, окреме місце приділяється створенню інфраструктури для молоді, що включає культурно-просвітницькі заклади нового покоління. Урбаністична політика громади передбачає перехід від фрагментарної житлової забудови до комплексного освоєння мікрорайонів, у складі яких ключовими елементами мають стати якісні громадські простори. У цьому контексті культурно-просвітницький центр розглядається не лише як будівля з певним функціональним набором, а як структуроутворюючий елемент нової ідентичності міського середовища Бучі.

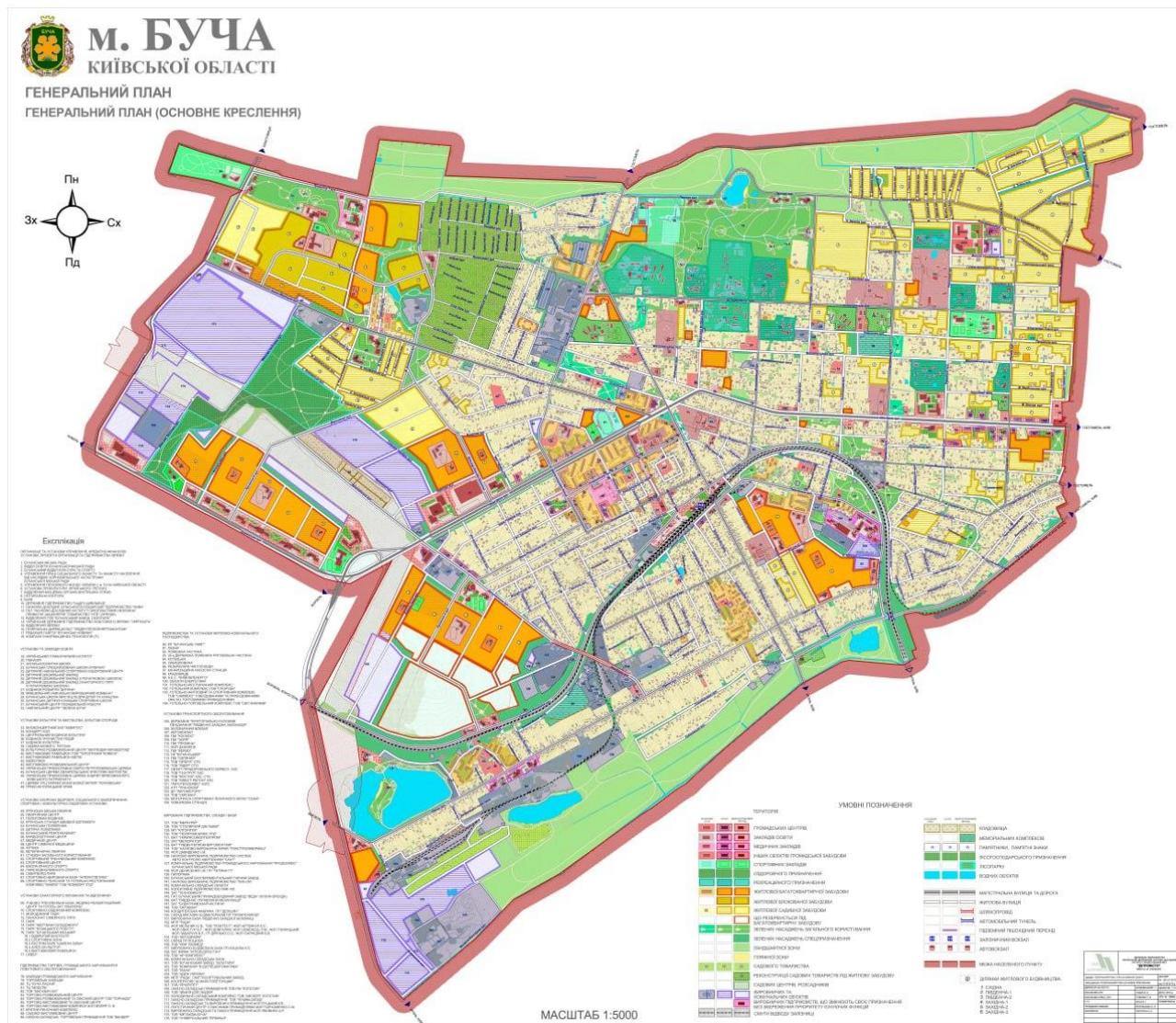

Рис. 3.1.2. План існуючого використання території м. Буча [73].

Земельна ділянка, розташована за адресою м. Буча, вулиця Вокзальна, 123, є частиною історично сформованого просторового каркасу міста, що виник у межах транспортного вузла біля залізничної станції Буча. Вулиця Вокзальна, одна з головних магістралей міста, формувалась як стратегічна артерія ще з кінця XIX століття у зв'язку з відкриттям Києво-Ковельської залізниці. Від початку XX століття території вздовж цієї осі активно освоювались під житлові, сервісні та комунальні функції, а згодом — у радянський період — під адміністративно-господарські та рекреаційні об'єкти[19].

Ділянка, що нині обрана для проєктування культурно-просвітницького комплексу, в радянський час використовувалась під допоміжну господарську

забудову (ймовірно складського або комунального призначення). В останні десятиліття простір залишався недооціненим з функціональної точки зору: об'єкти, що існували, були морально і технічно застарілими, а частина площі — деградована. Водночас у період адміністративного оновлення Бучі у 2010-х роках ця територія все частіше почала потрапляти до фокусу урбаністичних ініціатив як перспективна для комплексної ревіталізації. Вона має вигідне положення поблизу транспортного вузла, забезпечує візуальну відкритість та доступність, що створює передумови для публічного функціонального навантаження[8].

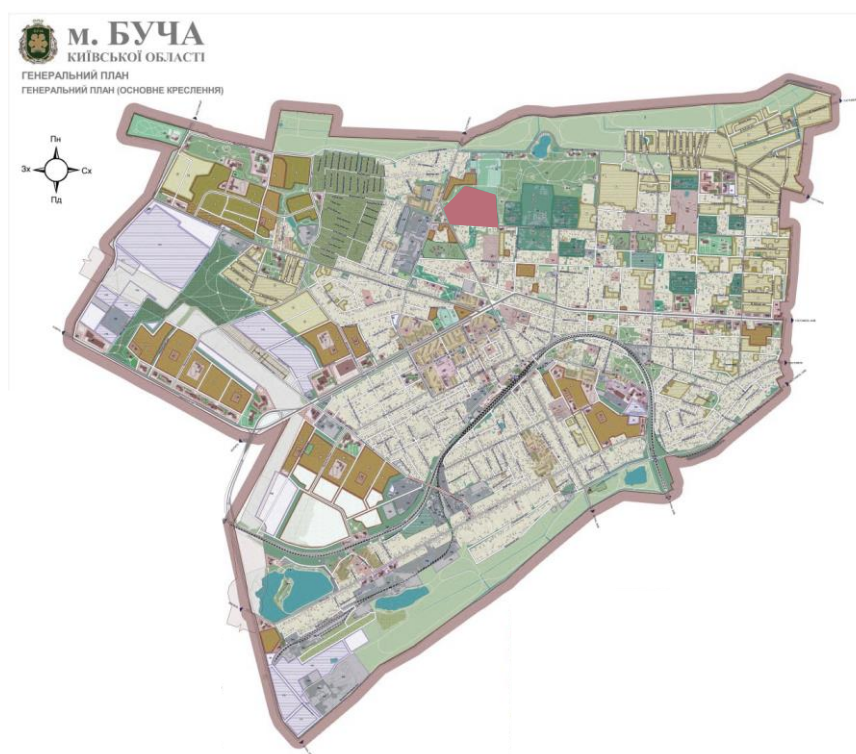

Рис. 3.1.3. Розташування обраної ділянки
в межах м. Буча

У період 2022–2023 років дана ділянка також набула нового значення в контексті загального перегляду планувальних пріоритетів міста. Відновлення та переосмислення громадських просторів стало пріоритетом для місцевої влади, архітекторів та активістів. У цьому контексті територія на Вокзальній, 123 розглядається як один із потенційних центрів зростання — осередок соціальної взаємодії, культурної репрезентації та молодіжної інтеграції. Відсутність повноцінного культурно-просвітницького закладу в безпосередньому

пішохідному радіусі, поряд із доступністю транспортної інфраструктури, зумовлює високий потенціал саме цієї ділянки для реалізації комплексного архітектурного рішення.

Таким чином, історичний та функціональний розвиток цієї території, її географічне положення та актуальні потреби міста формують обґрунтовану основу для її трансформації в повноцінний культурно-просвітницький комплекс, орієнтований на потреби молоді як стратегічної соціальної групи у процесі відбудови[7].

Земельна ділянка, обрана для розміщення культурно-просвітницького комплексу для молоді, розташована в межах адміністративної території міста Буча, Київської області, за адресою: вулиця Вокзальна, 123. Географічно ця локація займає стратегічне положення в південно-західній частині міста, наближено до основних комунікаційних вузлів та міських функціональних осей. Територія має фронтальний вихід на одну з магістральних вулиць — Вокзальну, що забезпечує зручну логістику, доступність та візуальну відкритість проєктованого об'єкта.

онфігурація ділянки умовно п'ятикутна, що сприяє ефективній організації забудови та оптимальному використанню простору з точки зору функціонального зонування, орієнтації забудови та інсоляції. Ділянка не має істотних перепадів рельєфу, що мінімізує витрати на підготовчі та земляні роботи, а також дозволяє забезпечити безперешкодний доступ для всіх груп користувачів, включаючи осіб з інвалідністю[10].

Опис ділянки.

Кадастровий номер: 3210800000:01:040:0040

Площа ділянки: 14.4691 га

Форма власності: Комунальна власність

Вид використання: 06.01 Для будівництва і обслуговування санаторно-оздоровчих закладів

Категорія: Землі оздоровчого призначення

Адреса: Київська область, м.Буча, вулиця Вокзальна, 123

Таким чином, фізичні параметри, просторове положення та правовий статус земельної ділянки на Вокзальній, 123 створюють сприятливі передумови для реалізації архітектурного задуму культурно-просвітницького комплексу як інтегрованого середовища для молодіжної взаємодії, освіти та культурного розвитку.

Фізико-географічні характеристики території, обраної для розміщення культурно-просвітницького комплексу в місті Буча за адресою Вокзальна, 123, відіграють важливу роль у формуванні архітектурно-планувальних рішень, що визначають сталу, безпечну та економічно обґрунтовану модель забудови. Комплексна оцінка рельєфу, ґрунтово-геологічної структури та гідрологічних особливостей дозволяє адаптувати архітектуру до природних особливостей середовища та уникнути техногенних ризиків[10].

Рельєф території є відносно рівнинним, що є характерною рисою північно-західної частини Київської області, де розташоване місто Буча. Висотні коливання на ділянці мінімальні й не перевищують 2–3 метрів, що створює сприятливі умови для організації забудови без потреби у значних земляних роботах або додатковому укріпленні основи. Незначна хвилястість поверхні дозволяє ефективно впроваджувати водовідвідні системи, що є важливим у контексті запобігання сезонному підтопленню, характерному для територій з глинистими ґрунтами та слабкою природною дренажністю.

Ґрунтово-геологічні умови ділянки об'єкта характеризуються наявністю лесовидних суглинків, що належать до четвертинних відкладах. Ґрунти в межах обраної території відзначаються середньою несучою здатністю, придатною для закладання фундаментів громадських будівель із середнім навантаженням, зокрема одно- та двоповерхових споруд із легких конструкцій або каркасної системи. Однак при реалізації проекту необхідно передбачити інженерно-геологічне обстеження з метою уточнення рівня ґрунтових вод, які в регіоні, за даними відкритих геологічних джерел, можуть залягати на глибинах від 2 до 4 м, особливо в періоди весняного водопілля. Цей фактор зумовлює доцільність

застосування гідроізоляційних заходів у підземних конструкціях та уникнення надмірної заглибленості фундаментів[11].

Рис. 3.1.4 Топографічна основи ділянки проектування у м. Буча [64]

Таким чином, фізико-географічні передумови території сприяють реалізації проекту культурно-просвітницького комплексу за мінімальних технічних обмежень. Водночас вони вимагають уважного ставлення до питань інженерної підготовки території та забезпечення водовідводу. Адаптація архітектурної концепції до геоморфології ділянки дозволить забезпечити екологічну та економічну ефективність майбутнього об'єкта, створивши умови для стійкої експлуатації будівель і комфортного функціонування відкритих просторів.

Кліматичні характеристики є одним із ключових параметрів, що визначають архітектурні рішення при проектуванні громадських споруд, зокрема культурно-просвітницьких комплексів. Територія міста Буча, розташованого в північній частині Київської області, належить до зони помірно континентального клімату з вираженою сезонністю, що потребує формування адаптивних архітектурних стратегій[36].

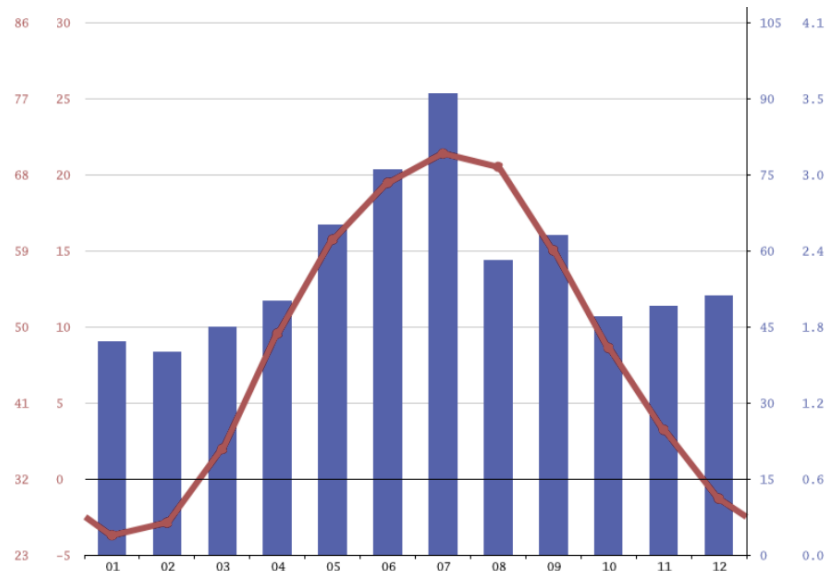

Рис. 3.1.5 Кліматичний графік м. Буча

Середньорічна температура повітря в регіоні коливається в межах $+7,5...+8,5$ °C. Зимовий період триває з грудня до середини березня з середньою температурою $-4...-6$ °C, а літній — з червня по серпень, коли середньомісячні температури сягають $+18...+20$ °C. Абсолютні температурні коливання можуть варіюватися від -25 °C взимку до $+35$ °C влітку, що обумовлює потребу в ретельному теплоізоляційному захисті огорожувальних конструкцій, оптимальному орієнтуванні фасадів, а також в адаптації інженерних систем до широкого температурного діапазону[61].

Кількість опадів у середньому становить близько 600–650 мм на рік, із переважною кількістю у весняно-літній період. Це зумовлює необхідність ефективного водовідведення з дахів та навколобудинкової території, особливо в умовах можливої інтенсивної зливової активності. Для забезпечення довготривалої експлуатаційної стійкості покрівель та зовнішніх оздоблень слід передбачити волого- та морозостійкі матеріали з високим ступенем зносостійкості.

Крім того, важливо враховувати вітровий режим. Переважаючими є західні та північно-західні вітри середньою швидкістю 3–5 м/с. У зимовий період можливі пориви до 15–20 м/с, що накладає обмеження на формування легких навісів, зовнішніх експозицій та скляних конструкцій. При цьому влітку вітрова активність сприяє природному провітрюванню внутрішніх просторів, що може

бути ефективно використано при проектуванні вентиляційних систем на основі біокліматичних принципів[27].

Тривалість сонячного сьйва в регіоні становить у середньому 1800–2000 годин на рік. Цей показник дає підстави для раціонального розміщення прозорих огорожень, організації інсоляційного зонування внутрішніх приміщень, а також інтеграції фотоелектричних панелей на дахах або фасадних елементах. Сонячна енергія може бути використана як джерело електропостачання або підігріву води, що підвищить загальний рівень енергоефективності комплексу.

Таким чином, кліматичні умови міста Буча формують підґрунтя для застосування енергоефективних рішень, спрямованих на створення комфортного мікроклімату, економію ресурсів та довгострокову експлуатаційну стійкість об'єкта. Їх врахування на передпроектному етапі забезпечує узгодженість архітектурних, інженерних та екологічних параметрів, що є критично важливим для сучасного культурно-просвітницького середовища[29].

Комплексне інженерно-інфраструктурне забезпечення є базовою умовою функціональної повноцінності будь-якого об'єкта громадського призначення, особливо якщо йдеться про сучасний культурно-просвітницький центр для молоді. З урахуванням специфіки діяльності подібного комплексу, його цілодобової доступності, інтерактивної та мультимедійної оснащеності, вимоги до інженерних мереж мають відповідати критеріям сталості, ефективності та гнучкості. Ділянка за адресою м. Буча, вул. Вокзальна, 123 має потенціал для інтеграції в міську інженерну мережу, що дозволяє забезпечити всі необхідні комунікації без істотних інвестицій у нові зовнішні системи[30].

Як уже зазначалося, обрана територія має доступ до існуючих мереж середньої напруги, що дозволяє здійснити підключення через трансформаторну підстанцію, розташовану в радіусі 250 м. Проектом передбачається створення окремого вузла енергоживлення з автоматизованим моніторингом споживання, резервним акумуляторним блоком і можливістю підключення фотоелектричних панелей на фасадах і покрівлі. Такий підхід не лише гарантує енергетичну

автономність критичних зон, а й акцентує на енергетичній просвіті як частині освітньої функції центру.

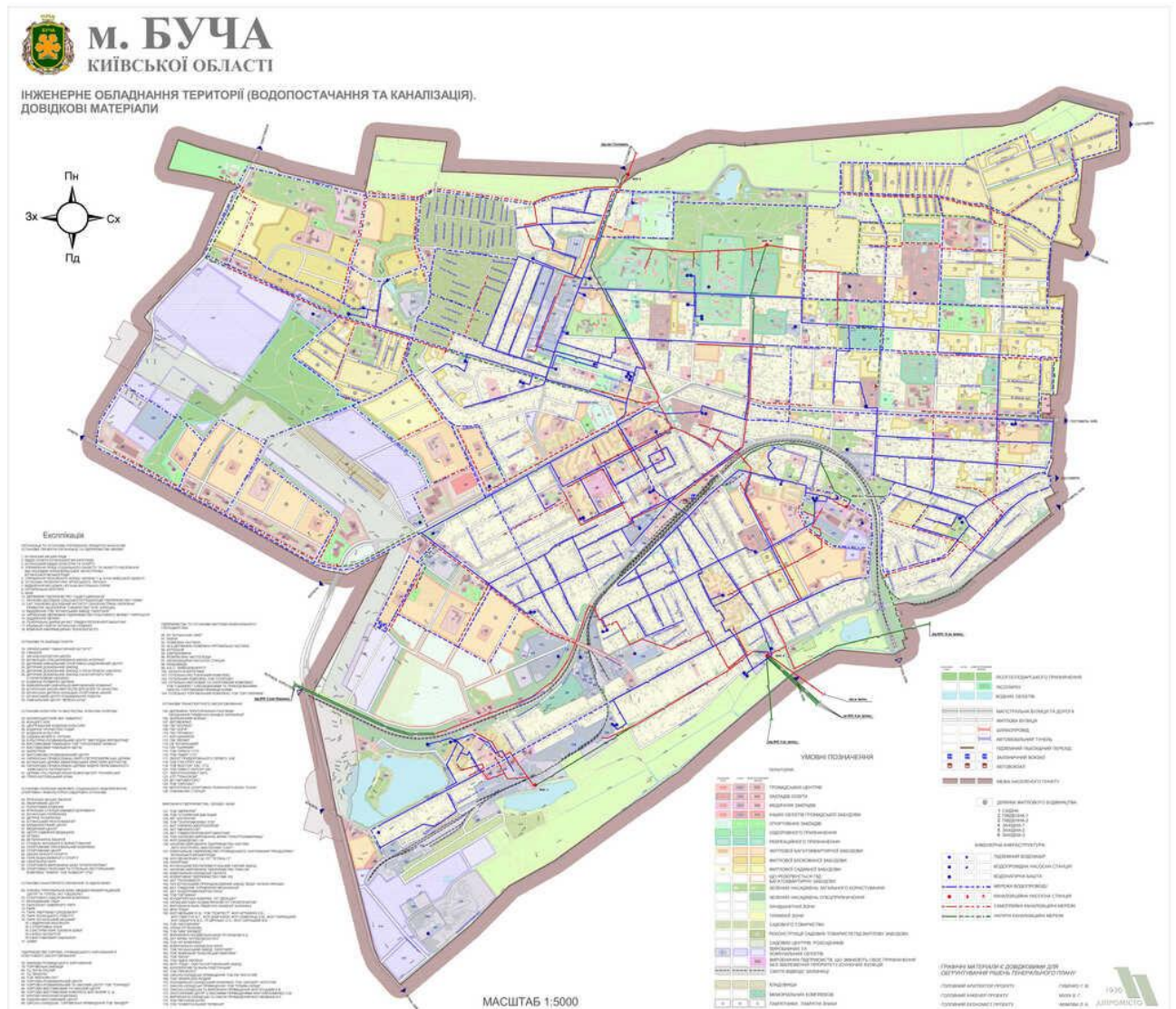

Рис. 3.1.6 Схема інженерного обладнання території м. Буча [64].

Територія забезпечена централізованою системою водопостачання, яка підключена до Бучанського водозабору. Водогін проходить уздовж вул. Вокзальної, що дозволяє організувати підключення до ділянки з дотриманням норм ДБН В.2.5-74:2013. Проєктом передбачено підключення до мережі холодного водопостачання, а також облаштування станції локального підвищення тиску у разі необхідності, з урахуванням потреб поливальної системи озеленення та пожежного резервуару[55].

В районі ділянки наявна роздільна система каналізації, що передбачає відведення побутових і зливових вод окремими мережами. Прокладка внутрішніх мереж до найближчого каналізаційного колодязя можлива без порушення нормативних відстаней до сусідніх об'єктів. Передбачається також влаштування локальних систем очистки зливових вод перед їхнім відведенням до загальноміської мережі, що є актуальним із точки зору екологічної відповідальності проекту.

Хоча використання природного газу в проєктах громадських будівель скорочується через перехід на альтернативні джерела, ділянка має можливість підключення до газопроводу середнього тиску, що проходить у межах кварталу. Згідно з нормативами, розглядається можливість використання газу як резервного джерела теплопостачання (у поєднанні з електричними системами або тепловими насосами), особливо у зимовий період[43].

Основним джерелом теплопостачання запроєктованого об'єкта мають стати сучасні енергоефективні системи на основі теплових насосів типу "повітря-вода", з можливістю регулювання теплових потоків залежно від температури зовнішнього середовища. Такий підхід дає змогу мінімізувати експлуатаційні витрати та зменшити вуглецевий слід будівлі. У якості резервної системи може бути використане підключення до централізованої мережі або газових котлів.

Геоморфологічні особливості місцевості (незначний ухил, помірний рівень ґрунтових вод) не створюють істотних загроз підтоплення. Водночас, у зв'язку зі змінами клімату та інтенсивними опадами в регіоні, передбачено облаштування системи дощового дренажу та зливної каналізації з накопичувально-регулювальними ємностями. Водозбірні площі проєктуються з урахуванням принципів локального утримання дощових вод (LID-concepts), що дозволяє використовувати зібрану вологу для поливу зелених зон[55].

Таким чином, інженерно-інфраструктурне забезпечення об'єкта на обраній ділянці відповідає сучасним вимогам екологічності, автономності та інноваційності. Передбачені рішення дозволяють досягти високого рівня

комфорту, функціональної адаптивності та сталого розвитку, що відповідає концепції сучасного культурно-просвітницького комплексу для молоді.

Транспортна доступність

Транспортна доступність є одним з ключових критеріїв при виборі території для розміщення об'єкта громадського призначення, особливо якщо йдеться про культурно-просвітницький центр для молоді, що має забезпечувати відкритість, інтеграцію в міську структуру та легкість щоденного відвідування. Відповідно, ділянка за адресою: м. Буча, вул. Вокзальна, 123, характеризується вигідним розташуванням у транспортному каркасі міста, що дозволяє ефективно обслуговувати різні категорії користувачів — пішоходів, велосипедистів, пасажирів громадського транспорту та водіїв приватного транспорту[55].

Під'їзд автомобільним транспортом. Ділянка має зручне підключення до локальної мережі вулиць та до магістральної вулиці районного значення — Вокзальної, яка є одним із головних комунікаційних напрямків у південній частині міста. Ширина проїжджої частини дозволяє організувати безпечний заїзд транспорту на територію комплексу, а також передбачити облаштування наземної парковки згідно з вимогами ДБН В.2.3-15:2007. Близькість до автодороги Р30 сприяє потенційному доступу відвідувачів з інших населених пунктів.

Громадський транспорт. У радіусі 350 метрів від ділянки розташовані зупинки міських автобусів і маршрутних таксі, що з'єднують цей район із центральною частиною Бучі, житловими кварталами, а також з містами Ірпінь, Ворзель і Києвом. Особливо важливою є наявність залізничного вокзалу Буча, що розташований менш ніж за 1 км від ділянки — така транспортна вузлова доступність є ключовою для залучення молоді з прилеглих територій та реалізації міжрегіональних культурних подій[40].

Пішохідна доступність. Пішохідна інфраструктура в зоні об'єкта є розвиненою: існують тротуари з твердим покриттям уздовж головної дороги, які забезпечують безперешкодний рух пішоходів. Прилеглі квартали формують щільну житлову структуру з активною забудовою, що свідчить про потенційну

велику пішохідну відвідуваність комплексу. На території проєкту передбачається створення пішохідного осередку, вільного від автомобілів, із зонами для відпочинку та вуличного дозвілля.

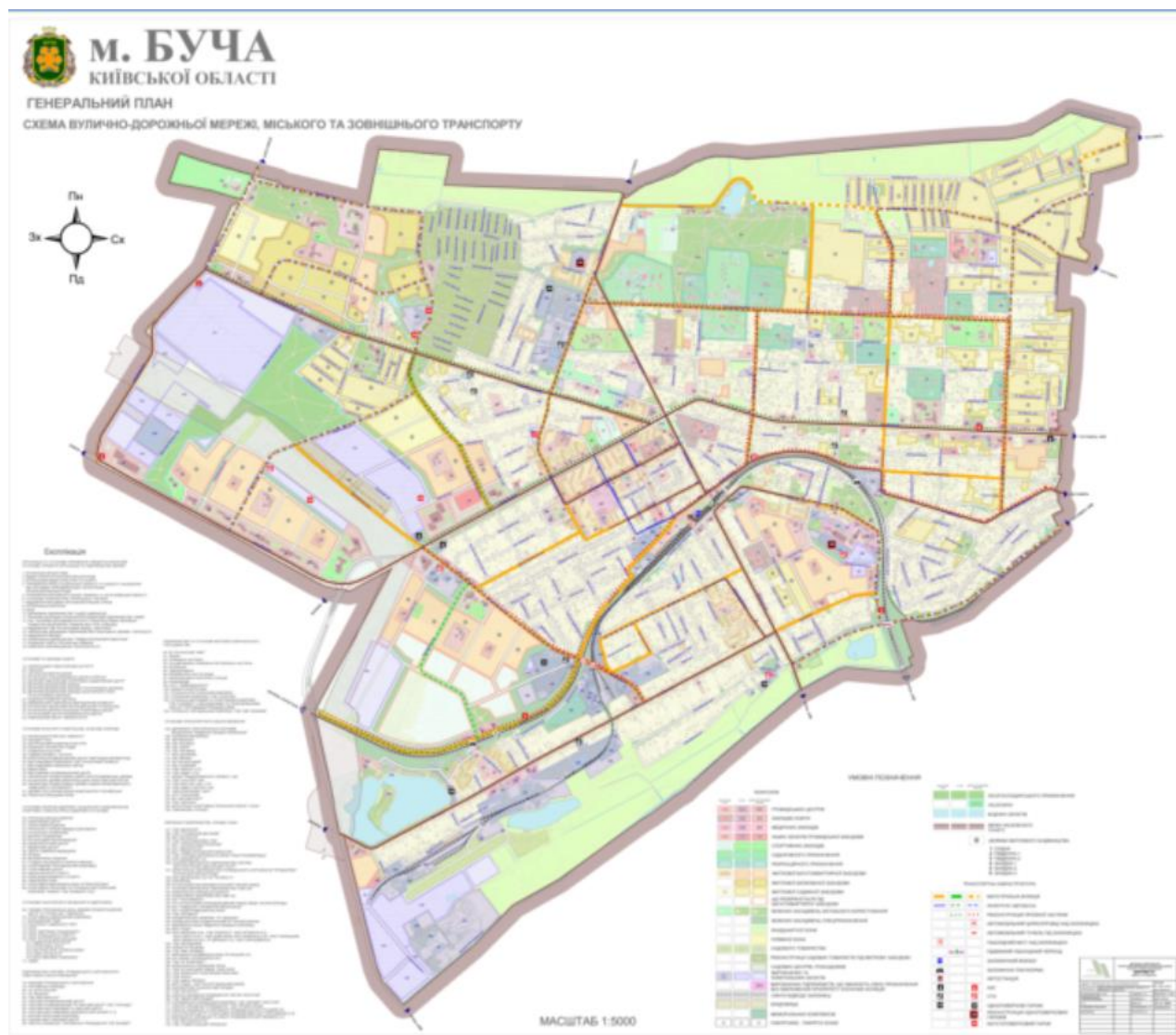

Рис. 3.1.7 Схема вулично-дорожньої мережі, транспорту м. Буча [64]

Велосипедна інфраструктура. Хоча в місті Буча поки що обмежена кількість окремих велодоріжок, розташування ділянки дозволяє зручно організувати під'їзд на велосипеді з основних житлових масивів. У межах комплексу передбачено облаштування критих велопарковок та зон технічного обслуговування, що відповідає сучасним екологічним і мобільнісним трендам у містах[27].

Таким чином, територія на вул. Вокзальній, 123 має високу транспортну доступність за всіма видами пересування. Враховуючи її інфраструктурні

характеристики, можна стверджувати, що локація повністю відповідає функціональним вимогам до культурно-просвітницьких комплексів для молоді та створює умови для активного соціального включення та комфортного щоденного користування.

Екологічні та санітарно-гігієнічні умови

Оцінка екологічних і санітарно-гігієнічних умов є ключовим етапом передпроектного аналізу, що визначає безпечність, комфорт і сталу функціональність архітектурного об'єкта в його середовищному контексті. Для культурно-просвітницького комплексу, орієнтованого на молодіжну аудиторію, екологічні параметри набувають особливої ваги, оскільки молодь є чутливою до якості простору, його природної виразності, мікроклімату та умов перебування.

Оцінка природного середовища життєдіяльності. Територія ділянки за адресою: м. Буча, вул. Вокзальна, 123, розташована у зеленому поясі міста, що історично мав рекреаційно-паркову функцію. Поблизу знаходяться залишки природного лісового масиву, а також локальні озеленені зони, що формують сприятливе середовище для екологічно орієнтованої забудови. Віддаленість від індустріальних зон та великих транспортних вузлів знижує антропогенне навантаження, сприяючи створенню оздоровчо сприятливого середовища життєдіяльності[17].

Оцінка екологічних умов. За даними відкритих екологічних моніторингів, рівень забруднення повітря у центральній частині Бучі, до якої належить дана ділянка, є низьким. Викиди в атмосферу в межах санітарних нормативів, водночас спостерігається тенденція до зменшення зеленого покриву, що вимагає компенсаційного озеленення у новому проекті. У межах нормативної відстані не виявлено джерел небезпечних відходів або полігонів ТПВ[63].

Охорона атмосферного повітря. Основним джерелом можливого забруднення виступає автотранспорт, однак інтенсивність руху на вул. Вокзальній не перевищує допустимих норм, встановлених ДСП 173-96. Для забезпечення чистоти повітря передбачається застосування зелених буферів —

щільної смуги насаджень з боку транспортної артерії, які виконуватимуть роль природного фільтра і знижуватимуть викиди оксидів вуглецю й пилу.

Охорона водних об'єктів. У межах впливу проєктної території відсутні відкриті водні об'єкти, проте враховується близькість підземних вод. У проєкті передбачене застосування фільтраційних технологій очищення дощових стоків, щоб запобігти потраплянню поверхневих забруднень до водоносного горизонту. Каналізаційна мережа буде підключена до міських очисних споруд, що відповідає вимогам ДБН В.2.5-75:2013.

Захист від шуму. Рівень акустичного забруднення ділянки є помірним, однак за рахунок близькості до магістральної вулиці передбачено акустичне зонування території. Об'ємно-просторове рішення комплексу орієнтоване таким чином, щоб активні простори (виставкові зали, атріуми, кав'ярні) виступали як звуковий буфер для рекреаційних і навчальних зон. В озелененні буде використано густолисті рослини як додатковий елемент акустичної ізоляції[68].

Захист від електромагнітного забруднення. В межах ділянки не проходять ЛЕП високої напруги або інші об'єкти, що створюють значне електромагнітне навантаження. Радіус дії наявних трансформаторних підстанцій не перевищує санітарно-гігієнічні нормативи. У разі встановлення активного телекомунікаційного обладнання в межах комплексу будуть дотримані технічні регламенти ДСТУ EN 50413:2015.

Регулювання мікроклімату. Проєктування комплексу передбачає використання кліматично адаптованих архітектурних рішень: фасадне озеленення, навіси, тераси, натуральні матеріали з високим коефіцієнтом теплового опору. У внутрішньому дворіку планується створення мікрокліматичної зони із фонтаном і щільною посадкою дерев, що забезпечить природну вентиляцію і зниження температури влітку[67].

Розвиток природоохоронних територій та охорона ландшафту. Ділянка має потенціал до інтеграції в існуючий зелений каркас міста. Запропоновано збереження природного ландшафту та його обережне доповнення елементами благоустрою. При цьому озеленення виконує не лише естетичну функцію, але й

слугує інструментом екологічного балансу, сприяючи біорізноманіттю та кліматичній стабільності міського середовища.

Усі вищезгадані параметри свідчать про сприятливі екологічні та санітарно-гігієнічні умови для реалізації культурно-просвітницького комплексу на даній території. Врахування природного контексту та дотримання сучасних екологічних стандартів дозволить створити сталий, безпечний і комфортний простір для молоді[69].

Характеристика функціонального оточення

Функціональне оточення є одним із ключових чинників, що визначає як умови розміщення об'єкта культурно-просвітницького призначення, так і його архітектурно-планувальну організацію, зв'язки із сусідніми структурами, сценарії використання та рівень інтегрованості в міське середовище. Аналіз функціональної структури прилеглої до ділянки території дозволяє обґрунтувати доцільність обраної локації та виявити потенційні можливості для формування сталого, інклюзивного й змістовно насиченого молодіжного середовища[54].

Ділянка забудови на вул. Вокзальній, 123, розташована в південній частині міста Буча, у зоні середньої щільності забудови, де переважають житлові квартали сучасного типу — багатоповерхові житлові комплекси, рядові житлові будинки, об'єкти сервісного обслуговування. У межах пішохідної доступності (до 500 м) знаходяться освітні заклади — загальноосвітня школа, ліцей, а також декілька приватних навчальних студій. Це створює потенційно синергійну освітньо-культурну зону, яка сприятиме організації міжінституційної взаємодії та участі учнівської й студентської молоді в діяльності майбутнього комплексу.

У безпосередній близькості до ділянки функціонують соціально орієнтовані об'єкти — амбулаторія, поштове відділення, супермаркети, кав'ярні та спортивні зали, що формують активне міське середовище. Присутність таких закладів забезпечує не лише повсякденний комфорт для користувачів, а й потенційну партнерську мережу — у межах спільних заходів, ініціатив або просторового співіснування. Зокрема, спортивні клуби можуть стати частиною

культурно-освітніх програм, що орієнтовані на фізичну активність молоді, або співпрацювати у створенні інклюзивних спортивних зон[55].

Варто підкреслити, що відсутність у даному мікрорайоні повноцінного культурно-просвітницького центру для молоді створює значний суспільний запит на такий об'єкт. Наразі молодіжна активність розосереджена між неформальними хабами, приватними клубами або відкритими публічними просторами, які не завжди відповідають вимогам безпеки, адаптивності та багатофункціональності. Таким чином, розміщення культурно-просвітницького комплексу у цій частині міста не лише закриває функціональний дефіцит, а й здатне структурувати молодіжну інфраструктуру району.

Значущим є й потенціал для формування нового громадського центру тяжіння. Завдяки зручному розташуванню на перетині локальних маршрутів, близькості до зупинок громадського транспорту та існуючій системі зелених коридорів, які можуть бути адаптовані під пішохідно-велосипедну інфраструктуру, територія має високий потенціал соціального залучення. Просторовий діалог із наявною забудовою дозволяє органічно вписати комплекс у тканину району, зберігаючи людський масштаб та забезпечуючи зручну взаємодію з навколишнім функціональним середовищем[71].

Отже, функціональне оточення ділянки на вул. Вокзальній є сприятливим для реалізації культурно-просвітницького комплексу. Його розміщення дозволить не лише компенсувати існуючий брак спеціалізованих молодіжних просторів у місті, а й активізувати соціально-культурне життя району, інтегруючи об'єкт у ширший урбаністичний і соціальний контекст сучасної Бучі.

Рішення генерального плану.

Функціонально-просторова структура генерального плану культурно-просвітницького комплексу для молоді передбачає формування цілісної архітектурно-середовищної системи, яка синтезує освітні, соціокультурні, рекреаційні та адміністративні функції в єдиному урбаністичному рішенні. Комплекс має не лише забезпечувати реалізацію програм культурної та просвітницької діяльності, а й виступати відкритим інтегрованим простором, що

активно взаємодіє з містобудівним і природним контекстом. Функціональне зонування є ключовим інструментом забезпечення ефективності просторової організації, мобільності сценаріїв користування та адаптації до потреб молодіжної аудиторії[22].

Головною метою розробки генерального плану є досягнення оптимального балансу між потребами користувачів, містобудівним контекстом, ландшафтними особливостями та сталими екологічними параметрами середовища.

Територія об'єкта має чітко організовану ієрархію зон, що відповідає містобудівним умовам та орієнтована на створення комфортного, інклюзивного і відкритого середовища. Композиційна структура генерального плану вибудована навколо головної просторової вісі, яка забезпечує інтуїтивно зрозумілу навігацію, формує вхідний акцент та з'єднує основні зони благоустрою. Центральне просторове ядро території сформоване у вигляді відкритого громадського плацу, що виконує функцію простору зустрічей, урочистостей, презентацій, зборів або подій просто неба. Саме це ядро слугує медіатором між забудовою та відкритими природними зонами ділянки[25].

Одним із ключових принципів організації території є поділ ділянки на функціональні пояси з поступовим переходом від активних урбанізованих зон до спокійних рекреаційних і зелених просторів. Уздовж меж ділянки передбачено буферні озеленені смуги, які виконують роль просторових фільтрів, що ізолюють територію комплексу від шумового, візуального та атмосферного впливу з боку транспортної інфраструктури. Наявність природного озеленення на межах території дозволяє інтегрувати ділянку у навколишній ландшафт та сформувати м'який перехід до міського середовища[44].

Особливу увагу в рамках генерального планування приділено пішохідній структурі — сформована мережа безбар'єрних алей, доріжок та перехідних майданчиків забезпечує вільну і комфортну навігацію територією для осіб з різними потребами. У вузлових точках цієї мережі передбачено місця короткотривалого відпочинку з лавами, навісами, мікроозелененням та елементами благоустрою. Територія комплексу організована таким чином, щоб

уникати конфліктів між потоками пішоходів і транспорту, сприяючи безпеці й орієнтації користувачів.

Узагальнюючи, генеральний план комплексу виступає не лише функціональною картою території, а й інструментом формування нової культури взаємодії з простором — гнучкого, відкритого, середовищного. Такий підхід дозволяє інтегрувати об'єкт у тканину міста, підсилити його соціальну роль і сприяти сталому розвитку урбаністичного ландшафту.

Рис. 3.1.8 Генеральний план культурно-просвітницького центру для молоді

3.2. Архітектурно-планувальна концепція і об'ємно-планувальні рішення

Архітектурно-планувальна концепція культурно-просвітницького комплексу для молоді у місті Буча сформована на засадах інтеграції в контекст середовища, просторової відкритості, гнучкості функціонального зонування та символічної виразності. Основною архітектурною ідеєю є використання радіальної структури будівлі, яка водночас сприяє візуально-просторовій взаємодії між внутрішнім ядром і периферією, забезпечує ефективну організацію потоків користувачів та формує цілісне, інклюзивне середовище.

Радіальна композиція у проектному рішенні виступає метафорою культурного випромінювання — центр знання, креативності та громадянської активності поширює свій вплив назовні, утворюючи відкриту систему взаємозв'язків із міським середовищем. Такий підхід не лише має високий символічний потенціал, а й відповідає вимогам функціональної гнучкості, оскільки дозволяє організовувати простір за принципом концентричного зонування: від активного публічного ядра до більш приватних або спеціалізованих функціональних відсіків[47].

Вертикальна структура будівлі обґрунтована потребою у поєднанні різних за інтенсивністю, приватністю та технічною складністю функціональних зон. Двоповерхова частина комплексу розміщується на вхідній ділянці, утворюючи публічно-доступне середовище з широкими просторами для взаємодії, просвітницьких заходів та відкритих майданчиків. Саме тут передбачено фойє з мультифункціональними залами, виставковими просторами, творчими студіями, місцями для неформального спілкування, кав'ярнею, ресепцією та вестибюльною зоною з виходом у внутрішній двір. Архітектоніка цієї частини забезпечує доступність, легкість навігації та комфорт для відвідувачів із різними потребами[34].

Шестиповерхова частина будівлі виконує функцію освітньо-інституційного ядра з концентрацією адміністративних, навчальних та дослідницьких приміщень. Така висотність дозволяє забезпечити вертикальний

розподіл функцій відповідно до логіки інтенсивності використання, доступності, приватності та безпеки. На нижніх поверхах розміщуються зали для лекцій, семінарів, інтерактивного навчання; на середніх — кабінети, творчі лабораторії, спеціалізовані простори; верхні яруси відведено під адміністративні офіси, приміщення для тимчасової резиденції запрошених фахівців, відкриту читальну залу з видом на міський ландшафт.

Важливим містобудівним рішенням стало орієнтування корпусів за сонячною інсоляцією та ключовими пішохідними маршрутами. Радіальна форма сприяє природному освітленню внутрішніх просторів упродовж усього дня, а також дозволяє формувати піввідкриті зелені дворики, патіо та простори для проведення заходів просто неба. Внутрішній двір, організований у центрі радіальної структури, виконує функцію мікроплощі, що є точкою тяжіння для користувачів комплексу[37].

З погляду об'ємно-просторової організації, будівля має динамічну композицію: пластичне поєднання горизонтальних та вертикальних акцентів формує архітектурну панораму, що не домінує, а інтегрується у середовище. Різкий перехід висотності — від двоповерхової до шестиповерхової частини — відповідає масштабам навколишньої забудови та забезпечує гармонійне включення об'єкта у міський контекст. Активне використання скління у фасадах відкриває візуальний зв'язок між внутрішнім і зовнішнім середовищем, формуючи прозору архітектуру — як у прямому, так і в символічному сенсі.

Формування архітектурно-планувальної концепції культурно-просвітницького комплексу для молоді в місті Буча базується на поєднанні пластичної архітектурної мови з раціональними конструктивними підходами, що забезпечують стабільність, функціональність та довговічність споруди. З урахуванням характеру об'ємно-просторової композиції, радіальної конфігурації будівлі, а також багатофункціонального змісту комплексу, обрано каркасно-монолітну систему як конструктивну основу[9].

Монолітний залізобетонний каркас забезпечує необхідну конструктивну гнучкість для формування відкритих планувальних структур із великими

прольотами без проміжних опор. Це особливо важливо у контексті реалізації вільного внутрішнього простору, що може трансформуватись відповідно до змін функціонального навантаження, а також забезпечення безбар'єрного доступу для осіб з інвалідністю. Раціональна конструктивна сітка дозволяє ефективно вписати в структуру будівлі як адміністративно-освітній блок (шестиповерховий сегмент), так і більш відкриту публічну частину з атріумом (двоповерховий об'єм)[21].

Радіальна структура будівлі формує своєрідну композиційну вісь, навколо якої організовані основні просторові елементи. Така геометрія потребує конструктивної системи, що дозволяє вільне компонування криволінійних форм, створення просторих залів і відкритих внутрішніх дворів, що утворюють єдине середовище комунікації. Саме каркасна монолітна технологія дає змогу реалізувати цей задум без надмірного ускладнення процесів будівництва чи експлуатації.

До переваг обраного конструктивного рішення належить також підвищена сейсмостійкість, що актуально в контексті змін кліматичних і геотехнічних умов. Крім того, монолітна структура дає змогу інтегрувати сучасні енергоефективні системи — улаштування додаткової теплоізоляції у товщі перекриттів, впровадження пасивного клімат-контролю, вбудованих вентиляційних та освітлювальних модулів, що приховуються в міжповерхових просторах[19].

Таким чином, обраний конструктивний підхід є не лише технічно виправданим, а й архітектурно обґрунтованим. Він підтримує естетичну ідею відкритості, прозорості та адаптивності культурно-просвітницького простору, забезпечуючи при цьому надійність і гнучкість будівлі, необхідну для її довготривалої та ефективної експлуатації.

Усі планувальні рішення прийнято з урахуванням принципів інклюзивності, сталого розвитку, адаптивності та середовищної комунікації. Комплекс має декілька незалежних входів, що дозволяє зонувати потоки, створювати автономні блоки для різних функцій та забезпечувати безперебійну роботу окремих підрозділів. Внутрішні простори запроектовано з урахуванням

гнучких перегородок, можливості трансформації, що відповідає сучасним викликам в архітектурі просвітницьких закладів[48].

Таким чином, архітектурно-планувальна концепція культурно-просвітницького комплексу поєднує символічну експресію, функціональну доцільність та адаптивну структурність. Радіальна форма і комбінована висотність є відповіддю на виклики просторової організації сучасного міського середовища, забезпечуючи водночас ідейну виразність, ефективну експлуатацію та стійкість до змін у потребах цільової молодіжної аудиторії.

Рис. 3.2.1 План першого поверху
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.2 План другого поверху
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.3 План третього поверху
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.4 План четвертого поверху
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.5 План п'ятого поверху
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.6 План шостого поверху
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.7 Розріз
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.8 Розріз
культурно-просвітницького комплексу

Рис. 3.2.9 Перспективне зображення
культурно-просвітницького комплексу

3.3. Внутрішній простір, вирішення інтер'єрів та обладнання

Формування внутрішнього простору культурно-просвітницького комплексу для молоді в місті Буча базується на засадах відкритості, адаптивності, інклюзивності та екологічної усвідомленості. Архітектурне середовище інтер'єру розглядається не як фіксована оболонка функціональних процесів, а як жива платформа для творчості, самовираження та спільної взаємодії. Просторові рішення спрямовані на створення середовища, що не лише забезпечує комфорт і функціональність, але й стимулює креативну активність молоді, сприяє психоемоційному благополуччю та соціальній згуртованості.

Пріоритет у проєктуванні внутрішнього простору віддано природному освітленню, візуальній прозорості та проникності між зонами, що досягається завдяки активному використанню великих скляних площин, , лінійних світлових прорізів та світлових ліхтарів. Такі рішення забезпечують якісну інсоляцію впродовж більшості світлового дня, мінімізують потребу в штучному освітленні, покращують психологічний комфорт користувачів та візуально розширюють межі простору[14].

В інтер'єрних рішеннях простежується послідовна орієнтація на використання натуральних, екологічно чистих матеріалів, зокрема дерева,

фанери, текстилю з природних волокон, а також декоративних елементів із каменю та перероблених матеріалів. Такий підхід сприяє зниженню токсичного навантаження, формує сприятливий мікроклімат та підсилює відчуття тактильного і візуального контакту з природою. Стримана палітра кольорів — із переважанням світлих, нейтральних тонів та природних текстур — створює умови для психологічного балансу та не перешкоджає концентрації чи релаксації, адаптуючись до різних сценаріїв перебування.

Рис. 3.3.1 . План стелі та план підлого приміщення з розміщенням обладнання

Усі внутрішні простори проєктуються згідно з принципами універсального дизайну: вони є повністю доступними для осіб з інвалідністю, включають безбар'єрні маршрути, ліфти, тактильні покриття, контрастне маркування, інформативну навігацію. Простір є не лише фізично інклюзивним, а й соціально відкритим — кожен відвідувач, незалежно від особливостей сприйняття чи пересування, може брати активну участь у житті комплексу[15].

Особливе місце у концепції внутрішнього простору займає принцип гнучкості та трансформаційності. Універсальні простори легко адаптуються до різних сценаріїв використання — від групових занять до індивідуального навчання, від виставкових подій до неформального спілкування. Ключовим елементом адаптивного інтер'єру є розроблена спеціально для цього комплексу

модульна перегородка-ширма з тонколистової сталі, яка виконує функцію мобільного просторового роздільника та одночасно є інтерактивною поверхнею для комунікації. Завдяки магнітним властивостям металевої основи, поверхня перегородки використовується для кріплення інформаційних матеріалів, афіш, художніх робіт, навчальних елементів, інфографіки, а також для неформального вираження думок учасників заходів. Такі конструкції легко пересуваються, дозволяючи формувати нові конфігурації простору відповідно до потреб моменту.

Рис. 3.3.2 Розгортки стін культурно-просвітницького комплексу

Обладнання комплексу відповідає вимогам багатфункціональності та адаптивності: використано меблі з модульною структурою, які легко трансформуються або прибираються, мультимедійні засоби, сенсорні панелі, панорамні екрани, інтерфейси з підтримкою цифрових технологій. У спеціалізованих зонах передбачено місця для віртуальної взаємодії (AR/VR), мультимедійного монтажу, звукозапису, експериментального дизайну. Таким чином, інтер'єр комплексу не лише відповідає базовим функціональним вимогам, але й стає інструментом для самостійного освоєння простору молоддю, платформою для реалізації власних ініціатив[33].

Загальна композиційна структура інтер'єру побудована на принципах зонування за рівнем приватності, акустичного комфорту та інтенсивності активностей. Простори відкритого типу поступово переходять у напіввідкриті та ізольовані блоки, що дозволяє одночасно функціонувати кільком групам користувачів без взаємного перешкоджання. Просторові переходи організовано через м'яке зонування, без жорстких бар'єрів, з використанням світла, меблів та озеленення як засобів формування меж[26].

Рис. 3.3.3 . Перспективні зображення інтер'єру
Культурно-просвітницького комплексу

Таким чином, інтер'єр культурно-просвітницького комплексу у м. Буча є втіленням ідей відкритості, взаємодії та середовищної пластичності. Поєднання світла, натуральних матеріалів, технологічної гнучкості та інклюзивного дизайну створює багатовекторне архітектурне середовище, здатне адаптуватися до потреб молодіжної аудиторії, надихати на нові ідеї та підтримувати емоційну рівновагу у складному соціокультурному контексті поствоєнного відновлення.

Висновки до розділу III

У третьому розділі було комплексно розглянуто проектні підходи до формування культурно-просвітницького комплексу для молоді в місті Буча, що базуються на аналізі контексту, середовищного планування та сучасних архітектурних принципів. Результати розділу демонструють обґрунтованість

вибору ділянки та архітектурного рішення відповідно до потреб громади та викликів післявоєнного розвитку.

У пункті 3.1 проведено глибокий передпроектний аналіз і визначено містобудівні умови. Було охарактеризовано територію м. Буча в соціально-демографічному, екологічному, транспортному, інженерному та урбаністичному аспектах. Особливу увагу приділено фізико-географічним, кліматичним і гігієнічним факторам, що безпосередньо впливають на проектні параметри. Окрема частина присвячена функціональному оточенню ділянки, яке дозволяє органічно вписати новий громадський об'єкт у наявну міську тканину.

У пункті 3.2 сформовано архітектурно-планувальну концепцію та об'ємно-просторову структуру комплексу. Радіальна форма будівлі символізує відкритість та поширення знань, тоді як функціональне зонування та різнорівнева структура (двоповерхова й шестиповерхова частини) забезпечують ефективне розміщення освітніх, культурних і адміністративних функцій. Обґрунтовано просторові рішення через призму доступності, інсоляції, масштабності та середовищної взаємодії.

У пункті 3.3 проаналізовано внутрішній простір, інтер'єрні рішення та типове обладнання комплексу. Простір проєктовано як адаптивний, інклюзивний і спрямований на самореалізацію молоді. Застосовано екологічно чисті матеріали, природне освітлення та універсальний дизайн. Особливу увагу приділено розробці мобільної металевої ширми-перегородки, яка виступає елементом комунікації та трансформації простору, що відповідає ідеології гнучкого навчального середовища.

Отже, запропоноване проектне рішення культурно-просвітницького комплексу для молоді у місті Буча не лише відповідає архітектурним, функціональним та соціальним вимогам, але й інтегрує інноваційні принципи післявоєнного відновлення міста, акцентуючи на сталому розвитку, культурній інтеграції та підтримці молодіжної активності.

РОЗДІЛ IV

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

Вступ. Загальні поняття про цивільний захист України.

Цивільний захист є невід'ємною функцією державної політики безпеки, спрямованою на захист життя і здоров'я населення, матеріальних цінностей, критичної інфраструктури та довкілля у разі виникнення надзвичайних ситуацій як техногенного, так і природного чи воєнного характеру. Система цивільного захисту охоплює комплекс організаційних, інженерно-технічних, медичних, санітарно-епідеміологічних, інформаційних і евакуаційних заходів, які реалізуються у мирний час і в особливий період.

Під надзвичайною ситуацією розуміється порушення нормального функціонування об'єкта чи території, що супроводжується загрозою життю або здоров'ю людей, заподіянням значної матеріальної шкоди або шкоди навколишньому природному середовищу. До таких ситуацій можуть належати катастрофи, аварії, епідемії, стихійні лиха, акти тероризму, застосування зброї або інші небезпечні події, що викликають масові ураження людей чи порушення соціально-економічного порядку[60].

Основними ознаками надзвичайних ситуацій є загибель або загроза загибелі людей, суттєве погіршення умов життєдіяльності, масштабні матеріальні втрати та негативний вплив на екологічний стан території. Залежно від масштабу розповсюдження та тяжкості наслідків, надзвичайні ситуації класифікують за рівнями: об'єктовий, місцевий, регіональний та загальнодержавний.

Культурно-просвітницький комплекс у місті Буча, що передбачає одночасне перебування до 3000 осіб, належить до об'єктів із підвищеним рівнем соціального значення. У разі виникнення надзвичайної ситуації, як природного, так і техногенного походження, такий об'єкт повинен мати комплексну систему заходів цивільного захисту, яка забезпечить організовану евакуацію, укриття, інформування та мінімізацію потенційних втрат[63].

Надзвичайні ситуації класифікуються і за динамікою розвитку. Серед них виділяють:

- раптові (вибухи, терористичні акти, землетруси);
- швидко поширювані (пожежі, хімічні або радіаційні викиди, прориви дамб);
- повільно прогресуючі (посухи, епідемії, екологічні катастрофи).

Організація цивільного захисту в Україні здійснюється відповідно до Закону України «Про Цивільний захист» та передбачає діяльність єдиної державної системи цивільного захисту, до функцій якої належить:

- забезпечення готовності центральних і місцевих органів влади, підприємств, установ та організацій до реагування на надзвичайні ситуації;
- розроблення і реалізація заходів із запобігання надзвичайним ситуаціям;
- організація навчання населення діям у разі виникнення НС;
- створення матеріальних резервів і ресурсного забезпечення заходів захисту;
- організація систем оповіщення та інформування;
- надання допомоги постраждалим та забезпечення їх евакуації;
- ліквідація наслідків надзвичайних ситуацій, у тому числі в умовах воєнного стану;
- реалізація заходів соціального захисту осіб, що постраждали від НС або брали участь у ліквідації їх наслідків.

Таким чином, система цивільного захисту виконує стратегічну функцію забезпечення безперервності життєдіяльності населення та стабільності соціальної інфраструктури, зокрема таких важливих об'єктів, як культурно-просвітницький комплекс у місті Буча. Саме тому проектування таких споруд повинно супроводжуватись поглибленим аналізом ризиків та впровадженням інженерних і організаційних рішень, спрямованих на підвищення їх захищеності.

4.1. Коротка характеристика району забудови.

Проектована ділянка розміщена в адміністративних межах міста Буча Київської області, за адресою: вулиця Вокзальна, 123. Район забудови

характеризується активною урбанізацією в межах сформованої житлової та громадської інфраструктури, з тенденцією до інтеграції сучасних соціокультурних функцій у міське середовище[63].

З півночі ділянка межує з територією житлового кварталу, представленого багатоповерховими житловими будинками та супутніми елементами побутової інфраструктури. Зі східного боку — прилеглі озеленені території загального користування, а також елементи транспортної інфраструктури, зокрема вулиця Героїв Крут. Із південної сторони ділянка прилягає до територій, де переважає малоповерхова житлова забудова, а також окремі об'єкти обслуговування. Західна межа утворена фронтом вулиці Вокзальної, яка є важливою транспортною артерією міста, забезпечуючи зручну доступність ділянки.

Функціональне оточення є переважно громадсько-житлового характеру з наявністю об'єктів освітньої, спортивної та рекреаційної інфраструктури. У безпосередній близькості розташовані заклади загальної середньої освіти, дитячі садки, спортивні майданчики та локальні зелені зони, що формує сприятливе середовище для розміщення об'єкту соціально-культурного призначення. Стан технічної інженерної інфраструктури району дозволяє здійснити ефективне підключення до централізованих мереж електропостачання, водопроводу, каналізації та тепlopостачання[64].

Клімат території характеризується як помірно-континентальний, з м'якою зимою та теплим літом. Середньомісячна температура січня становить $-4,0^{\circ}\text{C}$, липня — $+20,0^{\circ}\text{C}$. Протягом року переважають вітри північно-західного та західного напрямків, середня швидкість вітру — близько $3,0\text{ м/с}$, що слід враховувати при проєктуванні системи вентиляції та розміщенні інженерного обладнання. За даними метеорологічних спостережень, інсоляційний режим та аераційні умови території є задовільними для функціонування будівель громадського призначення.

Грунтовий покрив представлений дерново-глеюватими зв'язно-супіщаними ґрунтами, які за агрохімічними характеристиками не належать до особливо цінних земель. Рівень ґрунтових вод змінюється в залежності від

сезону, однак не перевищує нормативні межі для проєктування підземних об'ємів будівель.

Рис. 4.1.1 Ситуаційний план об'єкту проєктування

Коротка характеристика об'єкту, що проєктується.

Проектований культурно-просвітницький центр для молоді у місті Буча, за адресою вул. Вокзальна, 123, є частиною стратегії відновлення та розвитку соціальної інфраструктури в умовах післявоєнної реконструкції міського середовища. Об'єкт розрахований на одночасне перебування до 3000 осіб, включаючи постійний персонал, учасників освітніх програм, відвідувачів культурних заходів, а також представників місцевої громади[60].

Архітектурно-просторове рішення комплексу передбачає формування двосекційної будівлі радіального типу, що складається з двох функціонально взаємопов'язаних частин різної поверховості: одна — заввишки у 2 поверхи, інша — у 6. Така структура забезпечує баланс між масштабністю комплексу та його візуальною інтеграцією в міське середовище, а також дозволяє диференціювати простір відповідно до сценаріїв використання: навчально-дозвіллевих, адміністративних, виставкових, рекреаційних та медіацентричних.

Культурно-просвітницький комплекс має бути відкритим, доступним та функціонально гнучким простором, що сприятиме неформальній комунікації молоді, інклюзивному залученню різних соціальних груп, проведенню

культурних подій, навчальних програм та соціальних ініціатив. Враховуючи травматичний досвід громади, спричинений бойовими діями, об'єкт відіграє також психологічно-реабілітаційну роль — через архітектуру, що сприяє відчуттю безпеки, відкритості й взаємодії.

Конструктивна система будівлі — каркасно-монолітна, що дозволяє досягти високої просторової гнучкості внутрішніх приміщень, адаптації до змін функціональних потреб, а також забезпечує належну сейсмічну й технічну стійкість. У конструкціях будівлі передбачено використання сучасних теплоізоляційних і енергозберігаючих матеріалів, що відповідають вимогам сталого розвитку та забезпечують відповідний мікроклімат у всіх функціональних зонах[63].

Особливістю організації комплексу є спрямованість на принципи інклюзії, адаптивності та екологічної відповідальності, що реалізуються як в архітектурно-просторових рішеннях, так і в середовищних елементах інтер'єру. Значну роль відіграє природне освітлення, озеленення, а також використання натуральних матеріалів. У внутрішньому просторі передбачено гнучке модульне обладнання, зокрема інноваційні мобільні конструкції (наприклад, магнітні ширми-перегородки), які дозволяють трансформувати простір під потреби різних подій та груп користувачів.

Рис. 4.1.2 Генеральний план
культурно-просвітницького комплексу

4.2. Обґрунтування та прийняття рішень з питань цивільного захисту. Аналіз потенційно небезпечних об'єктів в районі проектування.

Ділянка забудови культурно-просвітницького комплексу для молоді розташована в межах міста Буча Київської області, за адресою: вул. Вокзальна, 123. Згідно з наявними відкритими джерелами, в межах досяжного радіусу від об'єкта проектування знаходиться кілька потенційно небезпечних об'єктів техногенного і екологічного характеру, що можуть стати джерелами надзвичайних ситуацій у разі аварій або цілеспрямованих дій в умовах воєнного стану[66].

Насамперед, варто зазначити Київський державний міжобласний спеціальний комбінат ДК УДО «Радон», розташований приблизно за 20 км на схід від м. Буча. Це підприємство спеціалізується на збиранні, транспортуванні, зберіганні та захороненні радіоактивних відходів. У випадку аварії на цьому об'єкті з викидом радіоактивних речовин в атмосферу або потраплянням у водоносні горизонти, зона ураження може сягати значної площі, зокрема за несприятливих метеорологічних умов. З урахуванням переважаючих у регіоні західних та північно-західних вітрів, які можуть спрямовувати потоки повітря в сторону Бучі, об'єкт «Радон» визнається як джерело потенційної радіаційної загрози.

Окрім цього, на відстані близько 4 км на північний захід від об'єкта розташований нафтобаза «Бучанська», що зберігає значні об'єми пального. У разі пожежі або вибуху на цьому об'єкті існує ризик хімічного ураження та вторинного забруднення атмосфери та ґрунтів[66].

Ще одним джерелом потенційної небезпеки вважається автомобільна транспортна магістраль — вулиця Вокзальна, що має інтенсивний трафік вантажного транспорту, зокрема з небезпечними вантажами. У разі ДТП із викидом токсичних речовин можуть виникнути локальні надзвичайні ситуації з ураженням населення комплексу.

З урахуванням вищезазначених факторів, для забезпечення захисту користувачів культурно-просвітницького комплексу у разі виникнення

надзвичайної ситуації, прийнято рішення аналізувати аварію з хімічним забрудненням внаслідок інциденту на найближчій нафтобазі, а також враховувати радіаційну небезпеку внаслідок аварії на спецкомбінаті «Радон» як умовно можливий сценарій.

Оцінка обстановки при аварії на потенційно-небезпечному об'єкті.

Враховуючи розміщення культурно-просвітницького комплексу в м. Буча, вул. Вокзальна, 123, а також існування на території Київської області потенційно небезпечного об'єкта — Київського державного міжобласного спецкомбінату ДК УДО «Радон», який розташований орієнтовно за 20 км на схід від об'єкта проектування, було прийнято рішення здійснити оцінку хімічної обстановки при гіпотетичній аварії на цьому підприємстві, пов'язаній з викидом сильнодіючих отруйних речовин (СДОР), зокрема аміаку.

Вихідні дані:

Тип СДОР: аміак

Кількість СДОР: $q = 60$ т

Тип ємності: обваловані

Середня швидкість вітру: $V = 3,1$ м/с

Відстань від осередку аварії до об'єкта проектування (R): 20 км

Кліматична умова: ізотермія (згідно з довідковими матеріалами при такій швидкості вітру)

Глибина зони хімічного зараження:

Визначається за формулою:

$$\Gamma = \Gamma V_1 \times k_{\text{пер}} \times k_{\text{обв}}$$

Для аміаку:

$$\Gamma V_1 = 5,9 \text{ км}$$

$k_{\text{пер}}$ (поправочний коефіцієнт при ізотермії та $V = 3,1$ м/с) $\approx 0,7$

$k_{\text{обв}}$ (обвалована ємність) = 0,65

$$\Gamma = 5,9 \times 0,7 \times 0,65 \approx 2,68 \text{ км}$$

Ширина зони зараження:

$$\text{Ш} = 0,15 \times \Gamma = 0,15 \times 2,68 \approx 0,40 \text{ км}$$

Площа зони зараження:

$$S = 0,5 \times \Gamma \times \text{Ш} = 0,5 \times 2,68 \times 0,40 \approx 0,54 \text{ км}^2$$

Час підходу зараженого повітря до об'єкта:

$$t = (R \times 1000) / (W \times 60)$$

де: $W = 4,5$ м/с (середня швидкість розповсюдження хмари)

$$t = (20 \times 1000) / (4,5 \times 60) \approx 74 \text{ хвилини}$$

Тривалість вражаючої дії:

$$\text{тураж} = t_{\text{випар}} \times k$$

$$t_{\text{випар}} = 22 \text{ год}$$

$$k \text{ (для } V = 3,1 \text{ м/с)} = 0,55$$

$$\text{тураж} = 22 \times 0,55 \approx 12,1 \text{ год}$$

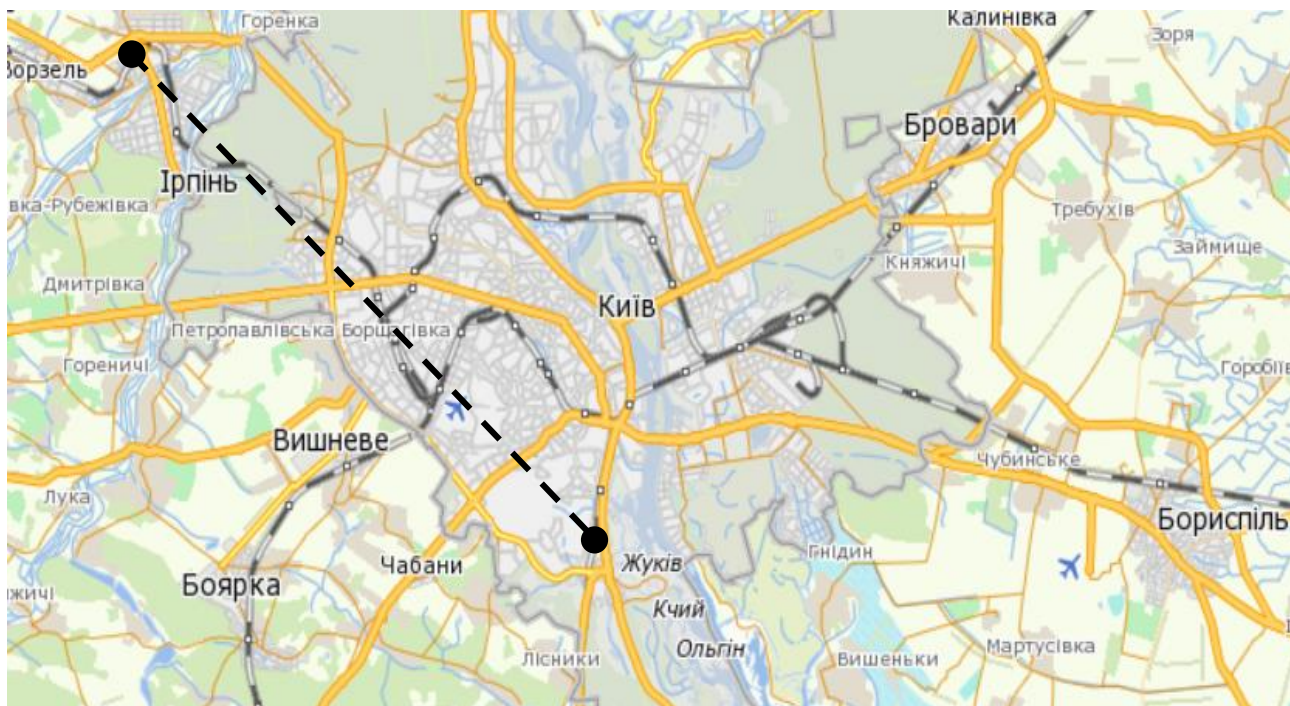

Рис. 4.2.1 Прямий шлях до потенційно небезпечних об'єктів
випливу СДОР на ПНО

Прийняття рішення з питань Цивільного захисту на об'єкті проектування.

Проектований культурно-просвітницький центр у місті Буча потрапляє в зовнішню межу потенційної зони хімічного зараження, яка утворюється внаслідок умовної аварії на спецкомбінаті «Радон». Хоча ймовірність такого сценарію оцінюється як низька через велику відстань, з огляду на можливу воєнну чи техногенну дестабілізацію, об'єкт слід вважати умовно вразливим. Це

вимагає передбачити систему оповіщення та укриття, а також інженерні рішення для герметизації приміщень у разі загрози хімічного зараження повітря.

4.3. Розрахунок заходів Цивільного захисту на об'єкті, що проєктується.

З метою забезпечення безпеки відвідувачів і персоналу в умовах надзвичайних ситуацій, у складі проєктованого культурно-просвітницького комплексу в м. Буча передбачається влаштування вбудованого захисного сховища. Загальна розрахункова місткість комплексу становить 3000 осіб, що одночасно перебувають на об'єкті під час проведення масових культурно-просвітницьких заходів. Відповідно, сховище також розраховується на 3000 осіб.

Сховище розташовується у підвальному рівні будівлі, з висотою приміщень 3 м. Враховуючи характер громадської споруди та часову тривалість перебування людей, розміщення передбачено тільки в сидячому положенні на індивідуальних місцях, без організації місць для лежання.

Основні приміщення.

Приміщення для укриття людей.

Норма площі при виключно сидячому розміщенні складає 0,6 м² на особу. Таким чином, площа приміщення становить:

$$S_{\text{плд}}=3000 \times 0,6=1800 \text{ м}^2$$

Пункт керування (ПК).

Для забезпечення керування під час надзвичайної ситуації передбачено пункт управління на 30 осіб:

Норма площі — 2 м²/особу

$$S_{\text{пк}}=30 \times 2=60 \text{ м}^2$$

Медичні пункти (МП) і санітарні пости (СП).

Медичний пункт: 15 м² (відповідно до нормативів для об'єктів на 1200+ осіб)

Санітарні пости: 1 пост на 500 осіб → 6 постів по 2 м² = 12 м²

Допоміжні приміщення.

Норма площі допоміжних приміщень (за ДБН В.2.2-5:2023):

$$S_{\text{доп}}=3000 \times 0,18=540 \text{ м}^2$$

Фільтровентиляційне приміщення (ФВП).

Один комплект ФВК-1 обслуговує 150 осіб. Для сховища на 3000 осіб:

$3000/150=20$ комплектів

Площа одного комплекту: 10 м^2

$S_{\text{фвп}}=20 \times 10=200 \text{ м}^2$

Санітарні вузли.

Кількість осіб: 1500 жінок / 1500 чоловіків

Жінки:

Унітази: $1500 / 75 = 20$ шт.

Умивальники: $1500 / 200 = 8$ шт.

Чоловіки:

Унітази + пісуари: $1500 / 150 = 10$ комплектів

Умивальники: 8 шт.

Загальна площа санітарних вузлів:

Жіночі: 15 м^2 , чоловічі: 30 м^2

$$S_{\text{св}}=45 \text{ м}^2$$

Приміщення для продовольства.

За нормативом:

5 м^2 на перші 150 осіб + 3 м^2 на кожні наступні 150:

$(3000-150)/150=19 \times 3+5=62 \text{ м}^2$

Входи, тамбури, аварійні виходи.

Кількість входів: 10 (1 на 300 осіб), розмір кожного — $1,2 \times 2,0 \text{ м}$

Аварійний вихід: тунель $1,2 \times 2,0 \text{ м}$ з зовнішнім захистом

Тамбури: при кожному вході — 10 шт.

Один тамбур-шлюз (двокамерний): 10 м^2

Системи життєзабезпечення.

Повітропостачання

Режим II — фільтровентиляція

Норма: $2 \text{ м}^3/\text{год}$ на особу в укритті, $5 \text{ м}^3/\text{год}$ на працівника ПК

$$(3000-30) \times 2 + 30 \times 5 = 5970 \text{ м}^3/\text{год}$$

Один ФВК-1: 300 м³/год → потрібно 20 комплектів

Режим I — чиста вентиляція

Норма: 10 м³/год на 1 людину → $3000 \times 10 = 30000$ м³/год

20 комплектів ФВК-1: $20 \times 1200 = 24000$ м³/год

Необхідно додатково: 6000 м³/год

Встановлюється: 5 вентиляторів ЭРВ-72-2 потужністю 1200 м³/год

Водопостачання.

Питна вода: 3 л/доба × 4 доби × 3000 осіб =

$$3 \times 4 \times 3000 = 36000 \text{ л}$$

Каналізація.

Аварійний резервуар для відведення стоків (2 л/добу × 4 доби × 3000):

$$2 \times 4 \times 3000 = 24000 \text{ л}$$

Графічна частина (план сховища).

Рис. 4.3.1 Планування сховища на 3000 чоловік

Висновки до розділу IV

У контексті сучасних викликів, спричинених збройною агресією та ймовірністю виникнення надзвичайних ситуацій як техногенного, так і природного походження, проєктування культурно-просвітницького комплексу в місті Буча на вул. Вокзальній, 123, вимагає чіткого дотримання принципів цивільного захисту населення. Розроблені заходи та рішення забезпечують надійний захист як для постійного персоналу, так і для відвідувачів установи, максимально відповідаючи чинним нормативам та реальним загрозам.

Було розглянуто загальні містобудівні умови розміщення об'єкта. Встановлено, що територія міста Буча характеризується розвиненою житловою інфраструктурою, наявністю транспортних артерій і функціонально різноманітним оточенням. Розташування комплексу в зоні середньоповерхової забудови забезпечує ефективне функціонування і безпечний доступ у разі надзвичайної ситуації.

Честину присвячено виявленню потенційно небезпечних об'єктів, зокрема Київського державного міжобласного спецкомбінату ДК УДО «Радон», що розміщений на відстані близько 20 км від проєктованого комплексу. Його специфіка пов'язана з об'єктами зберігання радіоактивних відходів, що потребує врахування при плануванні заходів ЦЗ. Також розглянуто ймовірну загрозу хімічного зараження внаслідок аварії на Дніпровській водозабірній станції, результати моделювання якої засвідчили, що об'єкт потенційно може потрапити в зону ураження. Це стало підставою для планування протиаерозольного захисту.

Запропоновано рішення щодо організації сховища цивільного захисту в підвальних приміщеннях будівлі. Сховище розраховане на 3000 осіб і спроектоване без лежачих місць, із розрахунку 0,6 м² на людину. Передбачено повний перелік основних і допоміжних приміщень відповідно до вимог ДБН В.2.2-5-97: зони укриття, пункт управління, фільтровентиляційні приміщення, санітарні вузли, тамбури, сховище продуктів тощо. ФВК-1 у кількості 12 комплектів забезпечують вентиляцію у двох режимах, додатково встановлено

електроручні вентилятори для режиму чистої вентиляції. Розраховано ємності запасу води на 36000 л і аварійні резервуари для каналізації на 24000 л.

Таким чином, система цивільного захисту, закладена в архітектурне вирішення культурно-просвітницького комплексу, демонструє збалансований підхід до безпеки. Передбачені заходи дозволяють гарантувати оперативне укриття великої кількості людей, забезпечити їх базові потреби протягом визначеного періоду та реалізувати ефективну протидію загрозам техногенного характеру, що є ключовим у проектуванні об'єктів громадського призначення в умовах воєнного часу.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

Магістерське дослідження присвячене комплексному вивченню архітектурно-середовищних підходів до формування культурно-просвітницького комплексу для молоді в контексті сучасної української урбаністики на прикладі міста Буча. Проєкт розглядає архітектуру не лише як систему функціонального забезпечення, але й як інструмент соціального впливу, простір пам'яті, інтеграції та відновлення. Висвітлені рішення спрямовані на створення актуального, інклюзивного та стійкого архітектурного середовища, здатного відповідати на нові виклики часу.

У першому розділі було розглянуто теоретичні засади формування архітектурно-середовищного простору культурно-просвітницьких комплексів. Визначено поняття, структуру, функціональні особливості та суспільну роль таких об'єктів у міському середовищі. Проаналізовано концепції сучасного архітектурного мислення, а також виявлено взаємозв'язок між глобальними тенденціями, локальним контекстом і просторовою організацією культурного середовища. Значну увагу приділено соціально-психологічному стану молоді та ролі архітектури у створенні безпечного і сприятливого простору в посттравматичних урбаністичних умовах.

У другому розділі зосереджено увагу на практичному аналізі чинників, що впливають на проектування об'єкта. Вивчено містобудівні передумови, досвід реалізації аналогічних об'єктів, типологічну та функціональну специфіку культурно-просвітницьких центрів, а також екологічні, інженерні та соціальні параметри середовища м. Буча. Виділено технологічні та екологічні принципи проектування, що відповідають вимогам сталого розвитку. Окремо розглянуто роль локальних матеріалів та участі громади у формуванні архітектурного середовища як чинника збереження ідентичності та культурної безперервності.

У третьому розділі було безпосередньо розроблено проєктну концепцію культурно-просвітницького комплексу на 3000 осіб у місті Буча. Представлено архітектурно-планувальні та об'ємно-просторові рішення, які реалізовані через радіальну форму забудови, де частина будівлі має двоповерхову, а частина —

шестиповерхову структуру. Генеральний план враховує принципи відкритості, гнучкості, екологічності та взаємодії з природним ландшафтом. Конструктивне вирішення будівлі виконано за каркасно-монолітною системою. Інтер'єрні рішення спрямовані на створення світлого, адаптивного простору, включаючи інноваційні модулі (наприклад, мобільні металеві ширми), що підвищують функціональну варіативність приміщень. Усі проектні рішення базуються на принципах інклюзивності, психологічного комфорту та молодіжної активності.

У четвертому розділі реалізовано комплексний підхід до цивільного захисту на об'єкті. Проведено аналіз потенційно небезпечних об'єктів у межах досяжності. Розраховано й обґрунтовано параметри захисного сховища на 3000 осіб із урахуванням усіх нормативних вимог.

Таким чином, результати дослідження дозволили розробити архітектурну модель культурно-просвітницького центру нового покоління, яка поєднує функціональність, безпеку, соціальну відкритість та естетичну цінність. Робота формує цілісний методичний підхід до створення молодіжного середовища в українських містах, що потребують просторового і соціального відновлення. Запропоновані рішення можуть бути адаптовані до інших урбаністичних контекстів і слугувати основою для подальших досліджень у сфері архітектури культури та реабілітаційного середовища.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бачинська Л. Г., Примачок О. Проблеми формування сучасних культурно-просвітницьких закладів / Тези 63-ї наукової конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів університету. Том 1. – Полтава: ПолтНТУ, 2011. – С. 195–199.
2. Кравченко І. Л. Теоретичні основи формування архітектури закладів неформальної освіти: автореф. дис. ... д-ра архіт. : 18.00.01 / І. Л. Кравченко; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. – Київ, 2021. – 43 с.
3. Козлова Н. В. Прийоми освітлення багатоповерхових житлових будинків з урахуванням вимог відеоекології / Містобудування та територіальне планування. – 2012. – № 44. – С. 276–282.
4. Козлова Н. В. Оптимальний психофізіологічний простір людини в житловому середовищі (огляд праць) / Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2012. – № 29. – С. 101–106.
5. Беляєв С. О., Беляєва О. В. Архітектура ідентичності: монографія. – Харків: ХДАМТ, 2017. – 288 с.
6. Величко О. М. Архітектура як відображення культурної ідентичності / Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. – 2012. – № 1. – С. 12–17.
7. Глазунов О. М. Культурно-мистецькі центри як осередок розвитку громадянського суспільства / Культура і сучасність. – 2014. – № 1. – С. 123–128.
8. Іванов І. В. Архітектурно-художній образ сучасного культурного центру / Вісник Донбаської національної академії будівництва і архітектури. – 2015. – № 2. – С. 12–17.
9. Кириченко К. Ю. Сучасні тенденції формування культурно-просвітницького середовища міста / Містобудування та територіальне планування. – 2016. – № 57. – С. 154–161.
10. Моїсеєнко Р. І. Архітектурно-ландшафтне середовище як фактор формування ідентичності міста / Вісник Харківського національного

- університету імені В. Н. Каразіна. Серія: Геологія – географія. – 2017. – № 46. – С. 187–194.
11. Савчук Ю. К. Архітектурно-мистецьке середовище як фактор формування культурної ідентичності особистості / Проблеми розвитку мистецтва. – 2018.
 12. Куцевич В. В. Історизм у сучасній архітектурі України / Будівництво України. – 2016. – № 2. – С. 2–6.
 13. Куцевич В. В. Сучасні напрямки формування архітектурної типології цивільних будинків і споруд в Україні / Будівництво України. – 2012. – № 4. – С. 17–24.
 14. Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній». 50 років діяльності / [І. Бугера та ін.]. – Чернігів: Десна Поліграф, 2017. – 239 с.
 15. Прибега Л. В. Архітектурна спадщина України : пам'яткоохорон. аспект / Л. В. Прибега. – Київ : Ін-т культурології НАМ України, 2016. – 255 с.
 16. Скорик Л. «У моїй душі живе архітектура» / Л. Скорик / Культура і життя. – 2012. – № 27. – С. 4.
 17. Углова О. Краєзнавчі дослідження в рамках реалізації соціально-бібліотечного проекту «Історія малих міст України» / Будівництво України. – 2017. – № 5. – С. 17–19.
 18. Юрченко Є. О. Функціонування механізмів державного архітектурно-будівельного контролю в Україні: сучасний стан і перспективи розвитку / Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління. – 2013. – № 1. – С. 69–75.
 19. Олійник О. Дизайн архітектурного середовища. – Харків: ХДАДМ, 2017.
 20. Стрільців С. Архітектура культурно-дозвіллевих закладів для молоді. – Київ: Ліра-К, 2019.
 21. Лебедев В. Формування архітектурного середовища: проблеми і перспективи. – Харків: ХНУБА, 2015.

22. Бондаренко Л. В. Формування сучасної естетики міського простору в Україні. – Харків: ХНАМГ, 2012.
23. Полтавська Н. І. Архітектурний образ міста в умовах сучасного розвитку. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2017.
24. Сучасні проблеми архітектури та містобудування: Наук.-техн. зб. / Відп. ред. М. М. Дьомін. – Київ: КНУБА, 2012. – Вип. 31. – 468 с.
25. Рудкевич Н. І. Методика соціально-педагогічної роботи: навч.-метод. посіб. – Львів: Растр-7, 2021. – 324 с.
26. Основи ландшафтної архітектури та дизайну : підручник / Н. Я. Крижановська та ін. – Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2019. – 348 с.
27. Гетун Г. В. Архітектура будівель та споруд. Кн. 1: Основи проектування. – Київ: Кондор-Видавництво, 2012. – 380 с.
28. Черкес Б. С., Лінда С. М. Архітектура сучасності: остання третина ХХ – початок ХХІ століть : навч. посібник. – 2-ге вид. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 384 с.
29. Етнодизайн у контексті українського національного відродження та європейської інтеграції. Кн. 2 : зб. наук. праць / редкол. : М. І. Степаненко та ін. – Полтава: ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2019. – 447 с.
30. Грещук Г. І. Теоретичні підходи до використання земель середніх і малих міст // Ефективна економіка. – 2011. – № 1.
31. Бистряков І. К., Чернюк Л. Г. Економічний простір: аспекти методологічного визначення / За ред. Б. М. Данилишина. – Київ: РВПС України НАН України, 2006. – 56 с.
32. Зібцева О. В. Озеленення забудованих територій малих міст у контексті дотримання державних будівельних норм / Науковий вісник НЛТУ України. – 2018. – Т. 28, № 10. – С. 28–31.
33. Kovalska G. L., Smilka V. A. Construction management in Ukraine / International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE). – 2019. – Vol. 9, № 1. – P. 1593–1600.

34. Смілка В. А. Функціональна модель системи містобудівного моніторингу земель населених пунктів / Технічні науки та технології. – Чернігів, 2019. – № 2 (16). – С. 190–196.
35. Лещенко Н. А. Методологічні основи реставраційно-реконструктивних трансформацій історичних центрів малих міст : дис. ... д. арх. – Київ, 2020. – 447 с.
36. Олійник О. П. Теоретико-методологічні основи формоутворення міських громадських просторів : дис. ... д. арх. – Харків, 2021.
37. Kashchenko O., Kovalska G., Gnatiuk L. Revitalization of the urban environment and contemporary trends of its humanization via the means of art / Wiadomosci Konserwatorskie. Journal of Heritage Conservation. – 2020. – № 61. – P. 31–35.
38. ДБН Б.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. – Київ: Укрархбудінформ, 2019.
39. Лінда С. М. Архітектурне проектування громадських будівель і споруд: навч. посіб. – Львів: Нац. ун-т «Львівська політехніка», 2010. – 608 с.
40. Куцевич В. В., Брідня Л. Ю., Рогожнікова О. С. Нормативно-методичні основи архітектурного проектування громадських будівель і споруд: навч. посіб. – Київ: КНУБА, 2016. – 112 с.
41. Івашко О. Д. Сучасний арт-кластер як сучасний спосіб гармонізації міського середовища / Матеріали XI Всеукраїнської наук. конф. «Сучасна архітектурна освіта...». – Київ, 2019. – С. 62.
42. Івашко О. Д. Вплив арт-кластерів на сучасний міський простір / Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. – Київ, 2017. – С. 156–161.
43. Дьомін М., Івашко О. Системний підхід в ревіталізації історичних фортифікацій і промислових підприємств під арт-кластери / Current issues in research, conservation and restoration of historic fortifications. – 2018. – № 10. – С. 30–33.

44. Качинська М. О. Просторово-планувальні особливості формування громадських центрів у структурі сучасного міста / Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2020. – № 58. – С. 81–87.
45. Краєвська Ю. В. Молодіжні простори в урбанізованому середовищі: тенденції формування та приклади реалізації / Архітектурний вісник КНУБА. – 2021. – № 25. – С. 64–71.
46. Дьомін М. О. Проблеми гармонізації архітектурного середовища українських міст / Містобудування та територіальне планування. – 2015. – № 56. – С. 7–15.
47. Філіппенко В. М. Урбаністичні трансформації та культурна ідентичність молоді у міському середовищі / Вісник ХНУМГ ім. О. М. Бекетова. – 2022. – № 3. – С. 99–104.
48. Дьомін М. О. Архітектурне середовище: методологія формування / М. О. Дьомін. – К.: КНУБА, 2010. – 198 с.
49. Тимофієнко В. І. Історія архітектури України / В. І. Тимофієнко. – К.: Техніка, 2003. – 472 с.
50. Дьомін М. О., Івашко О. В. Архітектурне середовище як чинник ідентичності міста / М. О. Дьомін, О. В. Івашко / Сучасні проблеми архітектури та містобудування. – 2017. – Вип. 49. – С. 20–25.
51. Черкес Б. С. Простір і час в архітектурі / Б. С. Черкес. – Львів: ЛП, 2006. – 288 с.
52. Гладій В. М. Принципи формування архітектурного середовища громадських центрів / В. М. Гладій / Вісник КНУБА. – 2018. – № 3. – С. 112–117.
53. Куцевич В. В. Архітектурно-планувальні особливості формування центрів дозвілля / В. В. Куцевич / Будівництво України. – 2015. – № 4. – С. 8–13.
54. Архітектура в Україні: тенденції XXI століття / За ред. В. Тимофієнка. – К.: Либідь, 2015. – 320 с.
55. Линда С. М. Сучасні технології проектування інтер'єрів громадських будівель / С. М. Линда // Архітектурний вісник. – 2018. – № 2. – С. 48–54.

56. Білоус Н. М. Інклюзивність в архітектурному середовищі: виклики і рішення / Н. М. Білоус // Містобудування та територіальне планування. – 2020. – № 74. – С. 119–125.
57. Крижановська Н. Я. Сучасні підходи до озеленення культурно-просвітницьких просторів / Н. Я. Крижановська // Ландшафтна архітектура і дизайн. – 2019. – № 1. – С. 41–47.
58. Ніколаєнко О. П. Екологічна відповідальність в архітектурному проектуванні / О. П. Ніколаєнко // Вісник НУ "Львівська політехніка". – 2021. – № 895. – С. 31–36.
59. Смілка В. А. Сучасні моделі функціонального зонування громадських об'єктів / В. А. Смілка // Урбаністика. – 2020. – № 2. – С. 14–19.
60. Гетун Г. В. Основи проектування сучасних освітніх просторів / Г. В. Гетун. – К.: Кондор, 2020. – 224 с
61. Вороніна Т. А. Архітектурні рішення для молодіжних центрів: світовий і український досвід / Т. А. Вороніна // Архітектурний альманах. – 2022. – № 5. – С. 75–82.
62. Івашко О. Д. Ревіталізація як інструмент адаптації архітектурного середовища для молоді / О. Д. Івашко // Сучасні тенденції архітектури. – 2021. – № 2. – С. 88–94.
63. Smirnova, O., & Olefir, O. (2020). Revitalization of post-industrial spaces into youth cultural centers: European experience and Ukrainian perspectives. *Wiadomosci Konserwatorskie – Journal of Heritage Conservation*, (63), 72–78.
64. Badanina, T., & Klymenko, Y. (2019). Design principles for youth multifunctional spaces in post-conflict territories / *Urban Studies and Public Administration*, Vol. 2, No. 3, pp. 27–34.
65. Культурно-просвітницькі центри: веб-сайт.
URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki> (дата звернення: 14.01.2025).
66. Розвиток і модернізація закладів культури: веб-сайт.
URL: <https://cultura.kh.ua/uk/materiali/3211-rozvitok-i-modernizatsija>
(дата звернення: 14.01.2025).

67. Київський палац дітей та юнацтва: веб-сайт.
URL: <https://kyivmaps.com/ua/places/kyivskiy-dvorec-detey-i-yunoshestva>
(дата звернення: 17.01.2025).
68. Палац дітей та юнацтва (Дніпро): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/uojwpu> (дата звернення: 14.01.2025).
69. Міський палац дітей та юнацтва (Дніпро): веб-сайт.
URL: <https://dnipro.dityvmisti.ua/miskij-palats-ditej-ta-yunatstva>
(дата звернення: 24.01.2025).
70. Чернігівський обласний палац дітей та юнацтва: веб-сайт.
URL: http://chpalace.edukit.cn.ua/informaciya_pro_zaklad/istoriya
(дата звернення: 15.01.2025).
71. Вінницький міський палац дітей та юнацтва: веб-сайт.
URL: <https://vmpdu.edu.vn.ua> (дата звернення: 15.01.2025).
72. Палац творчості дітей та юнацтва (Київ): веб-сайт.
URL: <https://www.dvorez.kiev.ua> (дата звернення: 15.01.2025).
73. Комунальний заклад позашкільної освіти "Падіюн" Ужгородської міської ради: веб-сайт.
URL: <http://www.padiun.net/home> (дата звернення: 24.01.2025).
74. Перший дитячий палац (Харків): веб-сайт.
URL: <https://firstpalace.kh.ua/> (дата звернення: 24.01.2025).
75. Комунальний заклад "Одеський палац дитячої та юнацької творчості "Білий парус": веб-сайт.
URL: <https://osvita-omr.gov.ua/zaklady-osvity/zpo/ye43901469/>
(дата звернення: 17.01.2025).
76. Миколаївський палац дітей та юнацтва: веб-сайт.
URL: <https://ndtu.mk.ua/> (дата звернення: 17.01.2025).
77. Дитячий центр "Власне місто" (проект): веб-сайт.
URL: <https://www.kudin-arch.com/portfolio/children's-center-vlasne-misto>
(дата звернення: 14.01.2025).

78. Проектування дитячих шкіл мистецтв в Україні (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/ofzrsi> (дата звернення: 14.01.2025).
79. Jam Factory Art Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://drozdov-partners.com/projects/jam-factory/>
(дата звернення: 14.01.2025).
80. Creative Center at York St John University (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/fpqrmc> (дата звернення: 14.01.2025).
81. Huangshi Mass Art Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/avptqk> (дата звернення: 15.01.2025).
82. International Youth Center in Oberschleissheim (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/myicsl> (дата звернення: 15.01.2025).
83. Roy McMurtry Youth Centre (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/dolzan> (дата звернення: 24.01.2025).
84. Cultural Center Flying Roof (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/norodx> (дата звернення: 24.01.2025).
85. The Youth Activity Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/pccjlc> (дата звернення: 17.01.2025).
86. Zeimuls Centre of Creative Services of Eastern Latvia (проект): веб-сайт
URL: <https://surl.li/iuryoh> (дата звернення: 15.01.2025).
87. K11 Art and Cultural Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/fsdcbo> (дата звернення: 14.01.2025).
88. Soorim Arts Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/dxrqsa> (дата звернення: 15.01.2025).
89. Lotus Square Art Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/fnkodo> (дата звернення: 14.01.2025).
90. Baiyunting Culture and Art Center (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/iqwitn> (дата звернення: 17.01.2025).
91. Culture House Eemhuis (проект): веб-сайт.
URL: <https://surl.li/sgczfo> (дата звернення: 17.01.2025).

ДОДАТКИ

